

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
Кафедра інформаційних систем управління**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Кафедра соціальних комунікацій та інформаційної діяльності**

**ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра інформаційної та соціокультурної діяльності**

**ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA
(Кишинів, Республіка Молдова)**

АСОЦІАЦІЯ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ УКРАЇНИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

VII Міжнародної науково-практичної конференції

«ІНФОРМАЦІЯ ТА СОЦІУМ»

(03 червня 2022 р.)

Вінниця 2022

УДК 001.102:316.3(082)

I-74

Рекомендовано до друку вченою радою факультету інформаційних і прикладних технологій (протокол № 1 від 26.08.2022 р.)

Голова редакційної колегії:

Анісімова О. М. – завідувач кафедри інформаційних систем управління ДонНУ імені Василя Стуса, д-р екон. наук, професор.

Члени редколегії:

Марковець О. В. – в. о. завідувача кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Національного університету «Львівська політехніка», канд. техн. наук;

Негру Іон – заступник декана Академії економічних досліджень Молдови (Кишинів, Республіка Молдова), канд. екон. наук, доцент;

Щербіна О. С. – відповідальний секретар конференції, доцент кафедри інформаційних систем управління, канд. екон. наук, доцент;

Серов Ю. О. – доцент кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Національного університету «Львівська політехніка», канд. техн. наук;

Біловус Л. І. – завідувач кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності Західно-українського національного університету, д-р іст. наук, професор;

Стіхі Людмила – д-р екон. наук, конференціар, кафедра менеджменту Академії економічних досліджень Молдови (Кишинів, Республіка Молдова);

Лукаш Г. П. – професор кафедри інформаційних систем управління, д-р філол. наук, професор;

Ковальська Л. А. – професор кафедри інформаційних систем управління, д-р іст. наук, доцент;

Прігунов О. В. – старший викладач кафедри інформаційних систем управління, канд. екон. наук;

Яворська Т. М. – доцент кафедри інформаційних систем управління, канд. пед. наук.

I-74 Інформація та соціум: збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 03 червня 2022 р.). Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. 2022, 92 с.

Збірник містить матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Інформація і соціум», які є результатом сучасних теоретичних досліджень та практичних пошуків в аспектах соціальних комунікацій та інформаційно-документних систем, архівної та бібліотечної справи, прикладних аспектів використання інформаційних технологій і систем. У центрі уваги доповідачів – шляхи розв'язання проблем, що постають внаслідок функціонування архівів, бібліотек, ведення документації, мовних змін в умовах війни.

Збірник становитиме інтерес для науковців, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти, задіяних в інформаційній та документаційній сфері.

УДК 001.102:316.3(082)

© Колектив авторів, 2022

©ДонНУ імені Василя Стуса, 2022

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТНІ СИСТЕМИ	6
<i>Анісімова О. М., д-р екон. наук, професор</i> ФОРМУВАННЯ НАУКОВО ПОТЕНЦІАЛУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА	6
<i>Negru Ion, Doctor of Economics, Associated Professor, Department of «Management and Entrepreneurship», Vice- Dean of Faculty of Business Administration, Academy of Economic Studies of Moldova</i> COMMUNICATION POLICY OF THE EU AND MOLDOVA ON THE WAY OF ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION	9
<i>Боднарчук Ю., канд. іст. наук, доцент</i> ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МУЛЬТИМЕДІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЕЛЕКТРОННОЇ КОМУНІКАЦІЇ	11
<i>Василенко В. Ю., канд. соц. ком.,</i> МОЖЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	14
<i>Іванюха Т. В., канд. філол. наук, доцент</i> <i>Прусенко О. С., здобувач вищої освіти</i> ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	15
<i>Коваленко Ю. С., здобувач вищої освіти</i> СИНЕРГІЯ ФОРМ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТНИХ СИСТЕМ У СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ	18
<i>Паздерська Р. С., аспірантка</i> ФОРМАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ УЧАСНИКА ТЕМАТИЧНОЇ ВІРТУАЛЬНОЇ СПІЛЬНОТИ	19
<i>Прігунов О. В., канд. екон. наук, старший викладач</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРОЄКТУВАННЯ І ВПРОВАДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ.....	21
<i>Синько А. І., аспірант</i> ПРЕДСТАВЛЕННЯ ТИПІВ ВІРТУАЛЬНИХ СПІЛЬНОТ, ЩО МОЖУТЬ БУТИ ДЖЕРЕЛОМ ДОКУМЕНТАЦІЇ ДО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	24
<i>Чепелюк Ю. В., аспірант</i> ГЛОБАЛЬНА ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ТВОРЕННЯ НОВИХ ФОРМАТІВ ДИПЛОМАТІЇ	26
<i>Щербіна О. С., канд. екон. наук, доцент</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ В АСПЕКТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ	28
СЕКЦІЯ 2 АРХІВНА ТА БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ... 31	
<i>Бездрабко В. В., д-р іст. наук, професорка</i> АРХІВНА КУЛЬТУРА В УМОВАХ ВІЙНИ	31
<i>Білик Н. І., канд. іст. наук, доцент</i> ОСОБОВИЙ ФОНД ХУДОЖНИКА ЯРОСЛАВА ОМЕЛЯНА В ДЕРЖАВНОМУ АРХІВІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ	32

<i>Вдовіна О. О.</i> , канд. наук із соц. ком., доцент КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕК У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	34
<i>Грінберг Л. Ф.</i> , канд. іст. наук, доцент НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ БІБЛІОТЕК ТА АРХІВІВ.....	36
<i>Гула Р. В.</i> , д-р іст. наук, професор <i>Передерій І. Г.</i> , д-р іст. наук, професор ВІТЧИЗНЯНІ ДЕРЖАВНІ АРХІВИ ЯК ОБ'ЄКТ І СУБ'ЄКТ АРХЕОЛОГІЧНОГО СКЛАДНИКА КОНСЦІЄНТАЛЬНОЇ ВІЙНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	38
<i>Добровольська В. В.</i> , д-р наук із соц. ком., доцент, <i>Пугач Л. Ю.</i> , аспірант ВПЛИВ НОВІТНІХ ФОРМ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НА СУЧАСНОГО КОРИСТУВАЧА.....	40
<i>Ковальська Л. А.</i> , д-р іст. наук, доцент ФУНКЦІОНУВАННЯ АРХІВІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	41
<i>Коноплицька О. І.</i> , канд. філол. наук, доцент ДО ПИТАННЯ ПРО ГУМАНІТАРНІ ТА ОСВІТНІ ПРОЄКТИ БІБЛІОТЕК.....	43
<i>Недошитко І. Р.</i> , канд. іст. наук, доцент ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ СУЧАСНОЇ АРХІВНОЇ СПРАВИ ...	46
<i>Охріменко Г. В.</i> , канд. іст. наук, доцент ПОБУДОВА КОРПОРАТИВНОГО ІМІДЖУ БІБЛІОТЕЧНИХ УСТАНОВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА (НА ПРИКЛАДІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»).....	48
<i>Шевченко О. В.</i> , д-р наук із соц. ком., професор РУЙНУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ: БІБЛІОТЕК, АРХІВІВ, МУЗЕЇВ.....	50
<i>Яворська Т. М.</i> , канд. пед. наук РЕФЕРУВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ПРОЦЕСІВ АНАЛІТИКО-СИНТЕТИЧНОГО ПЕРЕРОБЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ	52
СЕКЦІЯ З ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І СИСТЕМ	54
<i>Вощенко В. Ю.</i> , канд. філос. наук, доцент <i>Денисовець І. В.</i> , канд. філол. наук, доцент ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СФЕРІ СУДОЧИНСТВА	54
<i>Dorogaia Irina, PhD, Associated Professor,</i> TRANSFORMATIONAL CHANGES IN BUSINESS MODELS OF MOLDOVAN ENTREPRISES: CONCEPTS AND PRACTICAL APPLICABILITY	56
<i>Охріменко Г. В.</i> , канд. іст. наук, доцент <i>Приходько І. П.</i> , здобувачка освіти DIGITAL-СТОРИТЕЛІНГ НА ТЕРЕНАХ МЕДІЙНОГО ПРОСТОРУ: АНАЛІЗ КОНТЕНТОУТВОРЕННЯ	58

<i>Яворська Т. М., канд. пед. наук, Погоріла Ю. В. здобувач вищої освіти</i> СОЦІОКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК У РЕАЛІЯХ ВІЙНИ	60
<i>Федорук О. М., доктор філософії (PhD)</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ІВЕНТ-ЗАХОДІВ	62
<i>Шульга Д., магістрант факультету журналістики</i> МЕТОДИ ПРОСУВАННЯ МЕДІЙНОГО КОНТЕНТУ В ІНТЕРНЕТ-ЗМІ (НА ПРИКЛАДІ УНІАН)	64
<i>Артеменкова О. М., аспірантка кафедри інформаційних систем</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ГЕНЕАЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	65
СЕКЦІЯ 4 ЛІНГВІСТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ІНФОРМАЦІЇ ТА СОЦІУМУ	67
<i>Лукаш Г. П., д-р філол. наук, професор</i> НАЦІОНАЛЬНІ СМИСЛИ МОВИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2022 Р.	67
<i>Тур О. М., д-р пед. наук, доцент</i> СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНІЦІАЛЬНИХ АБРЕВІАТУР СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	71
<i>Чередник Л. А., канд. філол. наук, доцент</i> МОВА МАСМЕДІА ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ	73
<i>Шкіцька І. Ю., д-р філол. наук, професор</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТЕРМІНОВЖИВАННЯ У СФЕРІ АНАЛІТИКО- СИНТЕТИЧНОГО ОПРАЦЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ	75
СЕКЦІЯ 5 СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПЕРІОД ВОЄННИХ ДІЙ	78
<i>Вовк Н. С., канд. іст. наук, доцент</i> ІНСТРУМЕНТИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ВИДАВНИЧОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ВЛИВ ПАНДЕМІЇ ТА ВОЄННИХ ДІЙ.....	78
<i>Данильчук О. М. канд. пед. наук, доцент</i> МАТЕМАТИЧНА ЛОГІКА І ФІЛОСОФІЯ	80
<i>Литвинська С. В. канд. філол. наук, доцент,</i> <i>Сібрुक А. В. канд. філол. наук, доцент</i> ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ДОКУМЕНТНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ У ВІЙСЬКОМАТАХ В УМОВАХ ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ	82
<i>Палеха Ю. І., канд. іст. наук</i> ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	84
<i>Петрів Мар'яна, магістр</i> <i>Марковець Олександр, канд. техн. наук, доцент</i> ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА КОРИСТУВАЧА ПІД ЧАС ПЕРЕГЛЯДУ ІНФОРМАЦІЙНИХ НОВИН	87
<i>Спрінсян В. Г., канд мистецтв, доцент</i> СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВЕДЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ	89

СЕКЦІЯ 1 СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТНІ СИСТЕМИ

*Анісімова О. М., д-р екон. наук, професор
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

ФОРМУВАННЯ НАУКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА»

Підготовка фахівців галузі знань 02 «Культура і мистецтво» спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» в Україні здійснюється відповідно до стандартів вищої освіти України. Стандарт першого (бакалаврського) рівня було затверджено і введено в дію Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.12.2018 р. № 1378 (зі змінами відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 28.05.2021 № 593). Стандарт другого (магістерського) рівня затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.05.2019 р. № 728. Стандарти використовуються для розроблення та вдосконалення освітніх програм, тому під час створення або моніторингу освітніх програм науково-педагогічні працівники постійно користуються розробленими стандартами. Під час проходження акредитації (підкритерій 1.4) обов'язково проводиться аналіз відповідності освітньої програми стандарту вищої освіти. У таблиці 1 представлено інтегральну компетентність за двома рівнями.

Таблиця 1 – Інтегральна компетентність (ІНТ) спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» [1, 2]

СО «Бакалавр»	СО «Магістр»
Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів інформаційної, бібліотечної та архівної справи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов	Здатність розв'язувати складні завдання та практичні проблеми в інформаційній, бібліотечній та архівній сфері або у процесі навчання, що передбачає проведення дослідження та / або здійснення інновацій і характеризуються невизначеністю умов та вимог

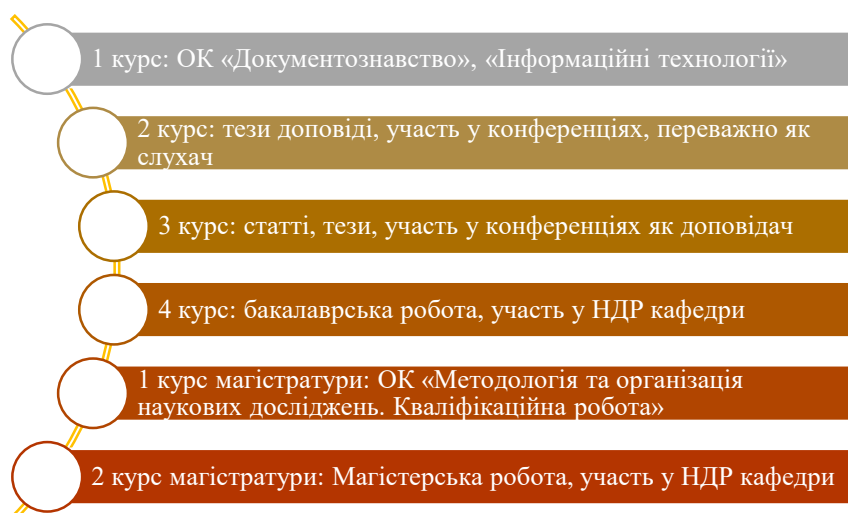

Рисунок 1 – Послідовність долучення до наукової роботи здобувачів вищої освіти

Аналіз таблиці 1 дає змогу зробити висновки, що проведення дослідження, як інтегральна компетентність, є обов'язковою лише на другому (магістерському) рівні. Але за 1 рік та 4 місяці неможливо сформуванати у здобувача вищої освіти таку компетентність. Під час навчання на магістратурі на цій компетентності робиться акцент, удосконалюються методи наукового пізнання тощо. Тому здобувачів необхідно долучати до наукової роботи ще під час навчання на першому (бакалаврському) рівні. На рисунку 1 представлено послідовність долучення до наукової роботи здобувачів вищої освіти в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Одним із показників наукової роботи здобувачів вищої освіти є публікації у збірниках наукових конференцій, збірниках статей. На рисунку 2 представлено кількість статей, які було опубліковано здобувачами спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Донецького національного університету імені Василя Стуса упродовж 2018–2021 рр.

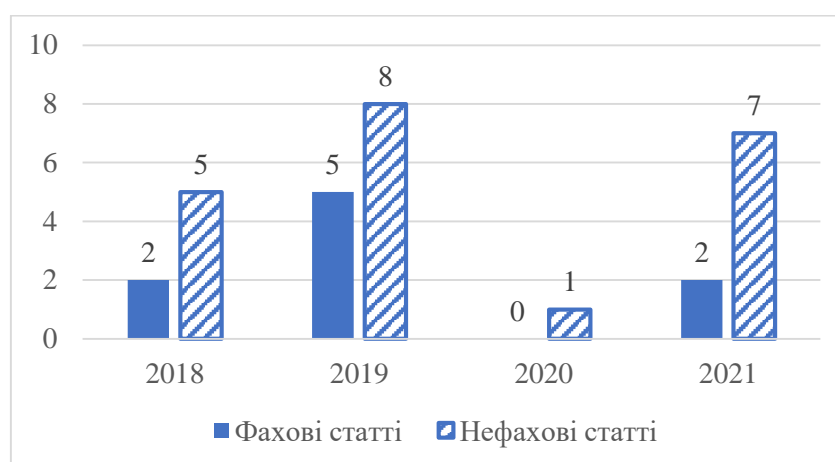

Рисунок 2 – Кількість опублікованих статей здобувачами вищої освіти спеціальності 029 ДонНУ імені Василя Стуса

Статті було опубліковано у науковому журналі «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», «Підприємництво та інновації», «Економічні перспективи: збірник студентських наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету», «Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса».

На рисунку 3 представлено кількість тез доповідей, які були опубліковано здобувачами спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Донецького національного університету імені Василя Стуса упродовж 2018–2021 рр.

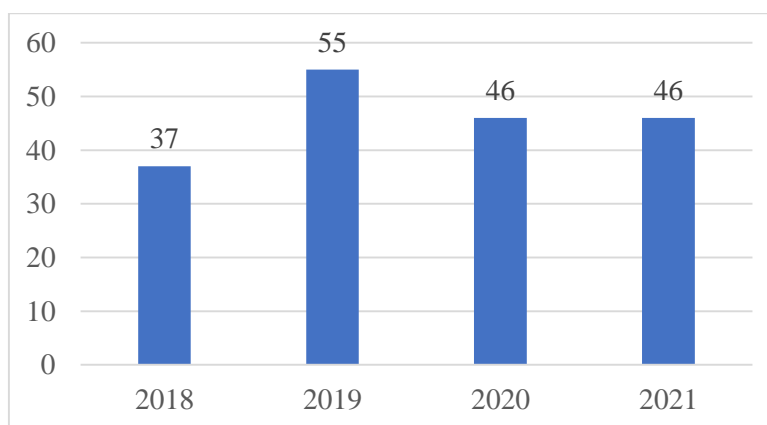

Рисунок 3 – Кількість опублікованих тез доповідей здобувачами вищої освіти спеціальності 029 ДонНУ імені Василя Стуса

Тези доповідей було опубліковано у збірниках наукових праць Всеукраїнської наукової студентської конференції: «Актуальні проблеми економіки, обліку, фінансів та права: теорія і практика»: (м. Дніпро), «Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції» (м. Рівне), «Актуальні проблеми фінансової системи України» (м. Черкаси), «Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації» (м. Полтава), «Економіка, облік та право: проблеми, тенденції, досягнення: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції» (м. Полтава), «Економіка, облік, фінанси та право: концептуальні та практичні аспекти розвитку: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції» (м. Полтава), «Інформаційна діяльність, документознавство, бібліотекознавство: історія, сучасність, перспективи» (м. Київ), «Інформаційні технології в освіті та науці» (м. Мелітополь), «Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця), «Інформаційно-документальна освіта: проблеми та перспективи» (м. Дніпро), «Інформація і соціум» (м. Вінниця), «Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу, наукових працівників і здобувачів наукового ступеня за підсумками науково-дослідної роботи за період 2019–2020 рр.» (м. Вінниця), «Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій» (м. Дніпро), «Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень» (м. Вінниця), «Проблеми розвитку документально-інформаційних систем у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі» (м. Рівне), «Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики» (м. Дніпро), «Сучасні комп'ютерні системи та мережі в управлінні» (м. Херсон), «Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи» (м. Харків), «Феномен бібліотек у сучасному світі» (м. Маріуполь), «Формування сучасного економічного простору: реалії та перспективи на майбутнє» (м. Дніпро).

Тобто кожен здобувач вищої освіти бере участь у науково-дослідній роботі кафедри інформаційних систем управління: участь у конференціях, написання тез доповідей, написання статей, участь у конкурсах наукових робіт, участь у науково-дослідній роботі кафедри інформаційних систем управління в ініціативних науково-дослідних темах. Під час написання та захисту кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти має досвід написання наукових робіт різної складності, а також досвід публічного виступу та вміє захищати свої наукові доробки.

Під час формування наукового потенціалу здобувачів було виявлено такі проблеми:

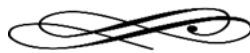
- формування культури подання наукових досліджень;
- становлення академічного письма;
- подолання певного спротиву залучення до наукової роботи;
- стимулювання наукових досліджень (грошовий складник);
- зміна підходів до написання роботи: уникнення самоплагіату;
- літературний огляд та список використаних джерел сучасними програмами вважається

плагіатом.

Список використаних джерел

1. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/029-Inform.bibliot.ta.arkh.spr-bakalavr.28.07.pdf>

2. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/029-informatsiyna-bibliotechna-ta-arkhivna-sprava-magistr.pdf>

Negru Ion, Doctor of Economics, Associated Professor, Department of «Management and Entrepreneurship», Vice-Dean of Faculty of Business Administration, Academy of Economic Studies of Moldova

COMMUNICATION POLICY OF THE EU AND MOLDOVA ON THE WAY OF ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION

The current position of the European Union Commission aims to make the enlargement process more reliable, predictable, dynamic and subject to stronger political leadership. This will give the Republic of Moldova an opportunity to speed up the process of joining the EU. Updated in 2020, the EU enlargement methodology is based on four main principles: trust; strong political steer (Stronger political steer); increasing the dynamism of the process; predictability for both parties; clear incentives; stronger measures that sanction any serious or prolonged stagnation or even rollback: from slowing down negotiations to adjusting funding and reversing the benefits of closer integration [1].

On March 3, 2022, the Republic of Moldova submitted an application to join the European Union. The application was considered in the context of Russia's aggressive war against Ukraine. On March 7, the Council of the European Union invited the Commission to submit its Opinion on the application. EU heads of state and government supported this decision at an informal leaders' meeting in Versailles. Moldova received questionnaires on April 11, 2022 (for political and economic criteria) and April 19 (for EU association chapters) and submitted its answers on April 22 and May 12, respectively [2].

The EU enlargement methodology is structured around six thematic clusters: the «Basics» cluster; domestic market cluster; cluster of competitiveness and inclusive growth; green agenda and sustainable communication cluster; cluster of resources, agriculture and cohesion; the foreign relations cluster, which includes foreign relations and foreign security and defense policy.

We will analyze the achievements of Moldova in the relevant clusters, where the country achieved the best results, and the main points where there was limited approximation to the EU association.

The Fundamentals cluster includes the association's positions on Judiciary and Fundamental Rights, Justice, Freedom and Security, Public Procurement, Statistics and Financial Control.

Moldova is a parliamentary democracy, as confirmed by recent competitive elections at the parliamentary and presidential levels. The legal and constitutional framework of the country largely meets European and international standards. The framework of modern state administration is being created. The government has made progress in managing public finances. Adequate institutional and public administrative capacity for policy development, law enforcement and policy implementation must be ensured.

Major changes in the country's system of justice and the fight against corruption. Moldova has taken decisive steps, including constitutional reforms, to improve the functioning of the judicial system, which still needs improvement regarding its transparency, integrity and accountability. The fight against corruption remains a serious challenge, although there are specialized anti-corruption institutions that are needed to further efforts to bring corruption cases to court and effectively prosecute them.

Moldova has made significant progress in media freedom, despite its somewhat concentrated media and somewhat non-transparent funding. Further efforts are needed to ensure access to information of public interest and to protect the independence of journalists.

In general, as far as the political criteria are concerned, Moldova has a solid foundation for achieving the stability of institutions guaranteeing democracy, the rule of law, human rights and the respect and protection of minorities.

As for the economic criteria, Moldova has a well-founded macroeconomic policy, has significantly strengthened the stability of the financial sector and improved the business environment.

Moldova needs to reduce the economic inefficiencies of some facilities in order to attract more foreign private investment and increase public and private investment in strategic infrastructure, education and innovation.

Let us summarize the key directions for improving the functioning of the market economy: reduction of corruption; implementation of justice reforms; ensuring property rights; further development of a more dynamic business environment; better corporate reform of the management of the state enterprises sector with the aim of reducing its size; improving energy security to reduce the energy intensity of the economy and society; reliable and diversified labor market and reduction of labor force outflow.

The internal market cluster includes the association's positions on free movement of goods, free movement of workers, right of establishment and freedom to provide services,

Free movement of capital, corporate law, intellectual property law, competition policy, financial services, and consumer and health protection. Moldova has achieved positive results in the free movement of goods, where it has made significant efforts to align with EU standards and eliminate technical barriers to trade.

The cluster of competitiveness and inclusive growth includes sections of the association on issues of information society and mass media, taxation, economic and monetary policy, social policy and employment of the population, entrepreneurship and industrial policy, science and research, education and culture, customs union.

Moldova has made progress in the field of customs affairs with new legislation to combat smuggling and tax evasion on imports, as well as to increase customs investigations and intensify the agreement with the EU in the program of mutual recognition of authorized economic operators. The new Customs Code, which will enter into force in 2023, is brought into line with the Customs Code of the Union, with a few exceptions. Moldova's association with the Horizon Europe program is a successful tool for integration with EU practices in the field of research and innovation.

The Green Agenda and Sustainable Communication Cluster includes sections of the association on transport policy, energy, trans-European networks and environment and climate change.

Moldova has achieved particularly good results in the field of TEN-T networks. The TENT network was expanded to Moldova in 2019 with the identification of 17 priority projects with investments of 917 million euros. Construction of 62 % of priority kilometers of rail and road connections has already been completed or is being completed. The Common Aviation Area Agreement, signed in 2013, integrates the aviation markets of Moldova and the EU, providing for progressive alignment with the relevant EU acquis.

The «Resources, Agriculture and Cohesion» cluster includes sections of the acquis on agriculture and rural development, food safety, veterinary and phytosanitary policy, fisheries, regional policy and coordination of structural instruments, as well as financial and budgetary reserves.

Moldova has achieved particularly good results in the field of agriculture and rural development, where it has implemented a significant part of the EU acquis on quality policy, organic farming, marketing standards, produce, fruit and vegetables, animal products marketing standards. The country has begun to implement some key mechanisms of regional policy.

The «External relations» cluster includes foreign relations and foreign, security and defense policies. As for the positions of the Common Foreign and Security Policy of the EU, the level of agreement with the relevant statements of the High Representative on behalf of the EU and the decisions of the Council was 62 % in 2021 (2020: 68 %; 2019: 80 %; 2018: 72 %, 2017: 69 %).

In March 2022, our country started a political and security dialogue with the EU, which complements regular exchanges within the framework of the Association Council and promotes gradual convergence on foreign policy and security issues. In addition, they took part in the missions of the Common Security and Defense Policy, and since September 2020, one representative of the military staff has been seconded to the EU Military Training Mission in Mali. There is potential for further strengthening of cooperation in the field of Common Security and Defense Policy and strengthening of Moldova's rapprochement with common foreign and security policy, including in all positions of the EU. Approach to the association in the field of food safety, veterinary and phytosanitary policy is limited.

So, over the past two years, the Republic of Moldova has taken a decisive step towards reforms, having received a clear mandate from its citizens. Moldova is a European state that seeks to respect and promote the values on which the European Union is founded and has prospects of becoming a member of the European Union.

References

1. Revised enlargement methodology: Questions and Answers. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/de/qanda_20_182
2. Commission Opinion on the Republic of Moldova's application for membership of the European Union An official website of the European Union. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/opinion-moldovas-application-membership-european-union_en

*Боднарчук Ю., канд. іст. наук, доцент
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль*

ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МУЛЬТИМЕДІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЕЛЕКТРОННОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У сучасному світі інформаційно-комунікативні технології потребують глибокого дослідження, зокрема ретроспективи їх становлення в історичному контексті та особливості електронних соціальних комунікацій, адже вони є важливою, подекуди невід'ємною частиною соціуму в усіх векторах взаємодії.

Нові методи комунікації змінюють способи встановлення і підтримки людських взаємовідносин. Кілька років тому люди знайомилися переважно з тими, з ким зустрічалися особисто. Сьогодні люди можуть всього за кілька хвилин встановити контакт і налагодити знайомство з іншим людьми, що живуть у будь-якій частині світу. За допомогою інтернету ми здійснюємо щоденні закупівлі товарів, навчаємося, керуємо політичними процесами, отримуємо медичні консультації та формуємо осередки відпочинку, хобі й обираємо канали інформації. З кожним днем кількість функціонального застосування соціальних мереж зростає, а разом із ним множаться можливості й уміння використання комунікативних технологій, серед яких мультимедійна культура як загальна ознака широких мас населення.

За допомогою інформаційно-комунікаційних технологій ми спілкуємося! Зараз надзвичайно популярними є такі соціальні мережі: «Facebook», «Instagram», «Massenger», «Twitter», «WhatsApp», «Telegram» і багато інших популярних соціальних додатків. Вони є інструментом, за допомогою якого велика кількість користувачів глобальної мережі отримує додаткові можливості у спілкуванні та поширенні інформації різного соціально-культурного значення.

Соціально-комунікаційна діяльність пронизує майже усі сфери суспільного життя і суспільної діяльності. Для електронних комунікацій необхідно зробити уточнення основних характеристик, на які впливають новітні засоби та знаряддя комунікаційної взаємодії [8, с. 49].

На думку академіка Миколи Амосова, глобалізація – це сучасний (і планетарний) етап розвитку цивілізації, суть якого у зростанні міжнародних зв'язків, взаємозалежності країн, розповсюдженні нових технологій та єдиних стандартів життя. Відсутність передових інформаційних технологій у країні становить загрозу інформаційному простору країни [13].

«Пророком» електронної комунікації вважають канадського професора М. Маклуена, який присвятив свої дослідження філософії соціальних комунікацій і передбачив зміни комунікаційних каналів ще в 60-х рр. ХХ ст., а разом із ними і зміни у нормах людської поведінки, культурі взаємовідносин у суспільстві. Він не враховував перспективи комп'ютерної техніки, яка на той час ще не використовувалася як комунікаційний канал, але передбачив симбіоз зображення і звуку, реалізованих у системі мультимедіа [9, с. 38].

Згодом з'явилися електронні комунікації як наслідок розвитку інформаційних технологій і насамперед автоматизованих технологій генерування, обробки, збереження, передачі та поширення документалізованої інформації, що наочно продемонструвало зміни у поведінкових рефлексях людей, культурі поведінки, що наразі набуває глобального вияву. Інформаційні системи

формують чи не найголовнішу сферу занять, йдучи паралельно з виробництвом товарів та послуг. Змінюється характер конкуренції між виробниками.

Подальший розвиток інформаційно-комунікативних технологій, а також розширення можливостей мультимедіа привели до думок про завершення ери документальної комунікації. Кіно змінило світогляд людини, підпорядкувавши його логіці власних форм побудови образів. Воно вбирає в себе принцип фрагментованості сприйняття й одночасно – його плинність. Саме в кіно можна побачити матеріалізацію віртуального, коли «вже не образ стає світом, але світ – власним образом». Незаперечною є ідеологічна роль кіно як знаряддя впливу та контролю за масовою свідомістю. Кіно нав'язує образи, мислення, поведінку, тобто повністю змінює суб'єкта, переводить у розряд пасивного виконавця нав'язаної кінообразом ролі. Проте цей ефект є нетривалим і швидкозмінним. Адже медійні образи цього періоду відрізняються фрагментарністю, що в умовах реальних обставин вступають у суперечність і втрачають свою цінність.

Телебачення знайшло нові, більш гнучкі способи впливу та переконання. Телебачення як засіб комунікації отримало суттєво відмінну спрямованість, аніж кіно. Воно йде шляхом створення «реалістичної дійсності», яка настільки подібна до дійсності життєвого світу індивідуумів, що різниця між ними немовби стирається у сприйнятті споглядача.

Телебачення повністю втрачає здатність до мовчазності. Принцип телебачення – постійна звукова присутність. Мовчазність у телебаченні стає нонсенсом, телебачення ніколи не замовкає, постійно привертаючи увагу звуковими ефектами. Тому неправильно вважати телебачення продовженням кіно. Воно в чомусь протилежне кіно, адже є аудіовізуальним розрошенням радіо, яке існує завдяки запереченню тиші та мовчання.

Одночасно спільною особливістю мультимедійних засобів комунікації, як-от кіно та телебачення, є надання спостерігачу пасивної ролі споживача образів, що суттєво звужує комунікативні можливості цих різновидів масмедіа. Тому говорити про комунікацію в межах, наприклад, телебачення, досить проблематично [2, с. 49–52].

Мультимедійний продукт дає змогу зібрати воєдино величезні і розрізнені об'єми інформації, дає можливість за допомогою інтерактивної взаємодії вибирати інформаційні блоки, що наразі цікавлять, підвищує ефективність сприйняття інформації.

Поява систем мультимедіа, безумовно, проводить революційні зміни у сфері освіти, комп'ютерного тренінга, у багатьох сферах професійної діяльності, науки, мистецтва, в комп'ютерних іграх тощо. Сьогодні мультимедійні технології зміцнилися у багатьох сферах діяльності. Безліч програмістів, сценаристів, дизайнерів працюють над створенням усе нових і нових проєктів [14, с. 130–131].

Комп'ютерні комунікації мають зовсім іншу природу, аніж кіно чи телебачення. Наразі вони є найбільш вільними від ідеології мас засобами комунікації. Їх особливість – це спрямованість на індивідуальну свідомість, персоніфікованість користувача. Також комп'ютерна комунікація є найбільш технологічною і передбачає доволі високу загальну технокультуру суспільства. Комп'ютерна комунікація є не тільки текстом, але є гіпертекстом, особливо коли йдеться про інтернет-спілкування [2, с. 52].

Інтернет можна назвати засобом масмедіа лише умовно, з огляду на величезну і водночас дуже неоднорідну аудиторію. Але в будь-якому разі він змінив традиційні масові комунікації та породив новий вид комунікації – мережеву, або електронну (цифрову, комп'ютерну, віртуальну).

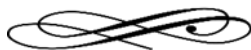
Великий потенціал має інтернет у сфері розширення доступу до освіти. Навчання в інтернет-середовищі проголошено справжньою революцією в освіті, співмірною із винайденням друкарського верстата Гутенберга. І справді, мережева онлайн-освіта зробила можливим масове поширення знань без будь-яких географічних, фінансових, соціальних і культурних обмежень. Завдяки інтернету неймовірними темпами зростають обсяги інформації, можливості її оперативного продукування, передавання, споживання, оброблення, перетворення, зберігання, використання будь-коли і будь-де [7].

Електронна комунікація має низку диференційних ознак. Зокрема, О. Долгополов вказує на специфічність інтернет-комунікації, порівняно зі спілкуванням, яке не опосередковане комп'ютером: «Мережа не є безпосередньою копією реального життя, вона має свої функціональні доміанти, зокрема зміну суб'єктно-об'єктних відносин, особливості мотивації користувачів,

включення до процесів комунікації лише деяких соціальних груп, технологічні детермінанти комунікативної дії. Усі вони спричиняють зміни будь-якого об'єкта, який приходить в онлайн із оффлайну, а також характерні властивості явищ, які виникають безпосередньо в мережевому просторі» [4, с. 103].

Список використаних джерел

1. Бегерська О. В. Особливості інтернет-комунікації. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. Київ: Київський національний лінгвістичний університет, 2017. № 38. С. 17–20.
2. Висоцька О. Є. Роль мультимедійних засобів комунікації у формуванні світогляду сучасної людини. *Вісник Черкаського університету*. Чернігів, 2008. Серія: Філософія. № 130. С. 48–55.
3. Дубовик Н. А. Особливості мультимедійної комунікаційної культури. *Інформаційно-документаційне забезпечення сучасного суспільства: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 19–20 трав. 2016 р.* Київ: ДУТ, 2016. С. 33–34.
4. Калита О. М. Електронна комунікація: мовнокомунікативні особливості й жанрова диференціація. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови. 2012. Вип. 9. С. 102–105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2012_9_32
5. Кісіль А. А. Соціальні мережі Інтернет як один з видів електронної комунікації. *Наука – перші кроки: тези доп. XII Регіон. студент. наук.-техн. конф., Маріуполь, 23–27 квітня 2018 р.* Маріуполь, 2018, Т. 3. С. 111–113.
6. Коган К. М. Соціальні мережі як елемент нового соціального середовища. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2014. Вип. 16. С. 61–71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mnf_2014_16_8
7. Комунікації в Інтернеті: переваги і ризики. URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/vasilkiv-civil-education-10-class-2018/33.php>
8. Моїсєєва Н. Електронна епоха соціальних комунікацій: структурно-діяльнісні трансформації. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 3. С. 49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2014_3_16
9. Остапчук Ю. Роль електронної комунікації в інформаційному суспільстві. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 5. С. 38–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2016_5_12
10. Побережна М. П. Електронні канали комунікації: функції, переваги, недоліки. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2012. № 44. С. 174–180. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnukht_2012_44_30
11. Полтавець Т. В. Мова та соціальні мережі: механізми взаємопроникнення. *Бібліотека. Наука. Комунікація: актуальні тенденції у цифрову епоху: матеріали міжнар. наук. конф., Київ, 8–10 жовт. 2019 р.* Київ: НБУ ім. В. І. Вернадського, 2019. Т. 2. С. 47–52.
12. Про електронну комунікацію: Закон України від 16.12.2020 р. № 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>
13. Системи масової комунікації: процеси глобалізації та трансформації. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/journalism/25746/>
14. Сухорукова Л. А. Дизайн візуальних комунікацій: основні поняття та особливості. *Дизайн-освіта 2009: сучасна концепція дизайн-освіти України: зб. матеріалів міжнар. наук.-метод. конф. проф.-викл. складу і молодих учених в рамках V міжнар. форуму «Дизайн-освіта 2009»*, м. Харків; Харків. держ. акад. дизайну і мистецтв, 27–29 квіт. 2009 р. Харків, 2009. Ч. 1. С. 128–131.
15. Функції електронної комунікації. URL: <https://wikipedia.com.ua/1xa114.html>

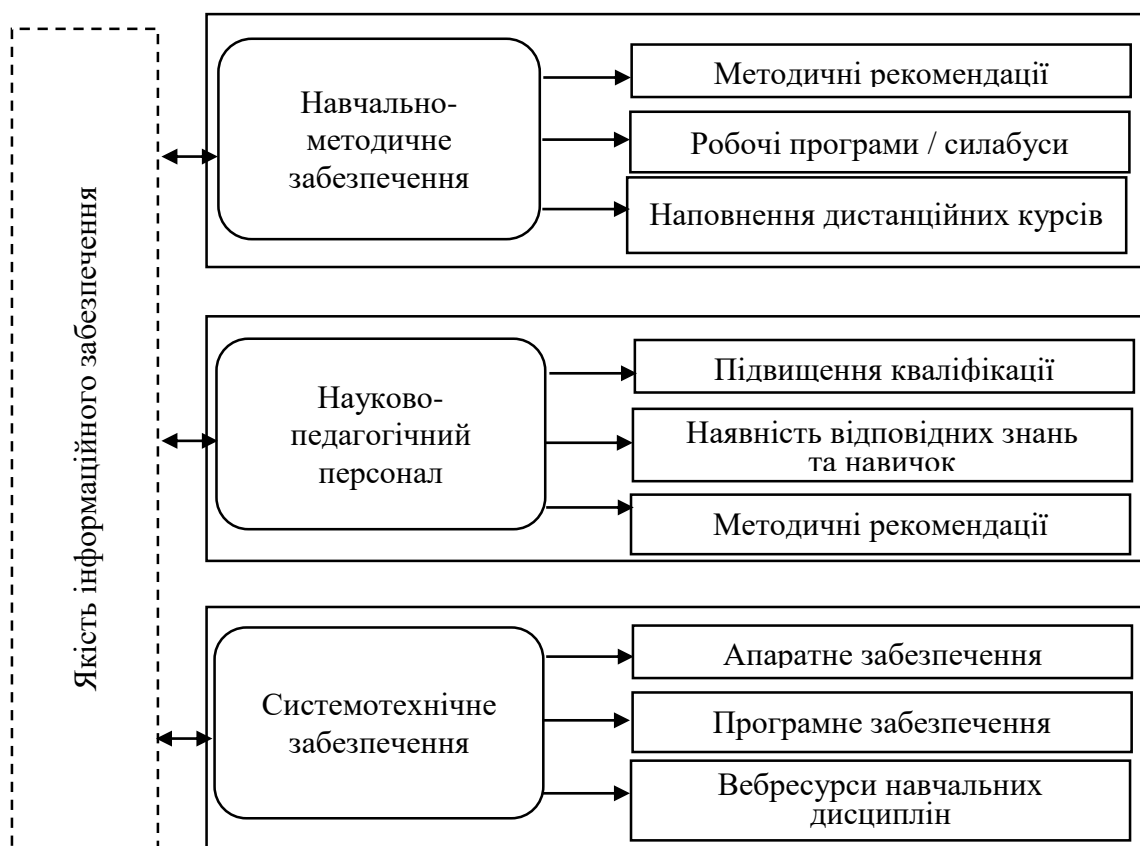

*Василенко В. Ю., канд. соц. ком.,
старший викладач кафедри інформаційних систем управління
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

МОЖЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У процесі впровадження, експлуатації і супроводу інформаційної системи дистанційного навчання (ДН), а також у процесі її модернізації виникає необхідність оцінки якості цієї системи.

Дотримання якості інформаційного забезпечення – складний організаційний процес, який вимагає великих зусиль і фінансових інвестицій, що дає змогу забезпечити належну якість розроблюваних дистанційних курсів та іншого освітнього забезпечення (рисунк 1) [1].

Рисунк 1 – Механізм контролю якості інформаційного забезпечення

Науково-методичне забезпечення дистанційного навчання містить:

- методичні (теоретичні та практичні) рекомендації щодо розробки та використання педагогічно-психологічних та інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання;
 - робочі програми / силабуси. Відповідність навчальних планів чинним стандартам професійної освіти. Наявність навчальних програм, їх відповідність стандартам професійної освіти, сучасному стану предметної галузі та дидактичним вимогам;
 - змістовне, дидактичне та методичне наповнення вебресурсів (дистанційних курсів).
- Спосіб подання змісту курсу значною мірою впливає на ефективність навчання. У процесі технологічного навчання виникає необхідність оптимізувати використання технологічних можливостей для удосконалення курсових матеріалів.

Елементи якості дистанційних курсів:

- відповідність змісту курсу затвердженій навчальній програмі;
- відповідність обсягу матеріалу встановленим нормам;
- відповідність змісту курсу та його форми;

- сучасність навчального матеріалу;
- наявність способів контролю якості знань.

«Науково-педагогічні працівники та методисти навчальних закладів, в яких організована дистанційна форма навчання, повинні підвищувати свою кваліфікацію щодо організації та володіння технологіями дистанційного навчання (мінімум один раз на 5 років). Кваліфікація працівників, які підвищували свою кваліфікацію, має бути підтверджена документом про підвищення кваліфікації за тематикою дистанційного навчання» [2].

Викладачі, які працюють у сфері дистанційної освіти, повинні також мати базові технічні здібності та навички спілкування онлайн, що відповідають навчальному середовищу. Це – вміння користуватися комп'ютерами для групових занять онлайн і асинхронних групових обговорень, а також перевіряти і коментувати роботи студентів та повертати їх електронною поштою.

Системотехнічне забезпечення дистанційного навчання містить:

- апаратні засоби (персональні комп'ютери, комунікаційне устаткування, сервери, обладнання для відео- конференц-зв'язку тощо), які будуть забезпечувати розробку і використання вебресурсів навчального призначення, допомагати управлінню навчальним процесом, а також необхідні види навчальної взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання у синхронному й асинхронному режимах;
 - інформаційно-комунікаційне забезпечення з належними технічними характеристиками, що надає всім суб'єктам дистанційного навчання закладу вищої освіти постійний доступ до вебресурсів для реалізації освітнього процесу;
 - ліцензійне програмне забезпечення загального та спеціального призначення (зокрема і для осіб з особливими потребами);
 - вебресурси навчальних дисциплін (програм), що необхідні для забезпечення дистанційного навчання;
 - інші ресурси навчального призначення [2].

Отже, одним із необхідних аспектів для підвищення рівня інформаційного забезпечення навчального процесу у закладі вищої освіти є необхідність дотримання контролю якості інформаційного забезпечення. Основними елементами механізму контролю якості інформаційного забезпечення є розробка методичних рекомендацій щодо розроблення та використання педагогічно-психологічних та інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання, наявність відповідних знань та навичок науково-педагогічного персоналу, а також відповідність системотехнічного забезпечення.

Список використаних джерел

1. Колісніченко Н. Критерії ефективності дистанційного навчання: управління процесом оцінювання якості. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. № 3 (84). С. 110–115.
2. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: наказ Міністерства України від 25.04.2013 р. № 466. Дата оновлення: 08.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення: 20.05.2022).

*Іванюха Т. В., канд. філол. наук, доцент
Прусенко О. С., здобувач вищої освіти
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя*

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У наш час інформація є стратегічним національним ресурсом, який відіграє дедалі більшу роль. У сучасному інноваційному технологізованому і водночас неструктурованому світі роль

інформаційно-аналітичної діяльності об'єктивно збільшується, що обумовлено насамперед активним розвитком усіх процесів і явищ в економіці та політиці, а також у суспільному житті. Діяльність будь-яких структур сьогодні потребує хоча б мінімального прогнозованого розвитку, захисту від ризиків, небезпек і викликів. Саме таким універсальним засобом в інформаційному суспільстві є інформаційно-аналітична діяльність.

Теоретичні та прикладні аспекти реалізації головних напрямів інформаційно-аналітичної роботи висвітлено у працях таких вітчизняних науковців: В. Авер'янов, О. Васильєва та О. Шумаєва, І. Захарова і Л. Я. Філіпова, О. Матвієнко. Попри велику кількість праць, інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування як один із факторів підвищення ефективності управлінських рішень і засіб підвищення прозорості та якості роботи державної влади залишається недостатньо дослідженим.

Мета дослідження – виявити основні практичні аспекти та особливості інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади та місцевого самоврядування на прикладі Веселівської селищної ради Запорізької області.

Інформаційно-аналітична діяльність у державному управлінні як «комплекс дій фахівця-аналітика у сфері державного управління, політики, економіки, що пов'язаний з виявленням, отриманням, ознайомленням, обробкою, опрацюванням первинних даних та відомостей з метою перетворення їх на необхідні знання, для забезпечення прийняття управлінських рішень» [1, с. 24] є важливим аспектом ефективної реалізації державної політики щодо сприяння розвитку громадського суспільства в Україні. Однак актуальним залишається питання інформаційної відкритості органів місцевого самоврядування, діяльність яких передусім має спрямовуватися на задоволення потреб кожного пересічного громадянина. З огляду на це Веселівська селищна рада постійно удосконалює підходи до здійснення своїх функцій. Орган зосереджує увагу на пошуку шляхів удосконалення механізмів забезпечення інформаційної відкритості своєї діяльності.

У виконавчому комітеті Веселівської селищної ради функції із висвітлення діяльності органу покладено на загальний відділ. Його було створено відповідно до чинного законодавства у 2016 році.

Структура цього відділу складається з 2 посадових осіб органу місцевого самоврядування та 3 службовців місцевого самоврядування, а саме:

- начальник відділу;
- головний спеціаліст;
- діловод;
- архіваріус;
- секретар керівника.

Окрім обов'язку з ведення інформаційної діяльності, функціями відділу також є: прийом та реєстрація кореспонденції, її облік, зберігання та передача за призначенням; організація діловодства в апараті селищної ради; оформлення та зберігання справ, що підлягають передачі до архіву Мелітопольської районної державної адміністрації.

Закономірно, що, спеціалізуючись на зв'язках із громадським середовищем, цей підрозділ тісно співпрацює з різними інформаційними ресурсами, зокрема інформаційними матеріалами ЗМІ, політичних партій, громадських організацій та інституцій. Це не лише підрозділ вивчення зворотних зв'язків. Насамперед основним видом його інформаційної роботи є ретрансляція посилів, інформації органу самоврядування, його посадових осіб, інформування про ініціативи органу публічної влади, про розроблення, які ним ведуться тощо.

Відділ у своїй діяльності керується Конституцією України, Законами України, Указами Президента України, Постановами Кабінету Міністрів України, які визначають та регламентують суспільно-політичне життя в Україні, розпорядженнями селищного голови, рішеннями селищної ради та її виконавчого комітету, положенням про відділ, посадовими інструкціями.

Загальний відділ постійно працює над ефективною комунікацією всередині апарату органу місцевого самоврядування, суб'єктом якої він є. У цьому контексті важливим є доручення селищного голови, яким передбачено періодичне надання інформації до загального відділу про діяльність інших структурних підрозділів апарату органу місцевого самоврядування. Також

діяльність загального відділу виконавчого комітету Веселівської селищної ради чітко та недвозначно регламентована внутрішніми документами. Відповідно до статті 54 Закону України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» рішенням Веселівської селищної ради затверджено Положення про загальний відділ виконавчого комітету Веселівської селищної ради.

Для своєчасного висвітлення діяльності ради представник загального відділу обов'язково запрошується для присутності на засіданнях та нарадах, які проводяться в органі місцевого самоврядування.

До функцій загального відділу виконавчого комітету Веселівської селищної ради віднесено і роботу із супроводу офіційного сайту органу. Вебсайт є віртуальним представництвом ради в інтернет-просторі і допомагає вирішувати завдання відкритості її діяльності. Аналіз сайту Веселівської селищної ради показав, що він містить інформацію про чинного селищного голову, а також діючий керівний склад ради, наявна інформація про структурні підрозділи ради [2]. На головній сторінці сайту розміщені державні символи територіальної громади, звернення і привітання селищного голови до мешканців, розділ «Контакти», де зазначено юридичну адресу, режим роботи, телефон та e-mail органу. У цьому ж розділі надана можливість зворотного зв'язку.

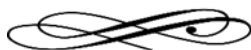
Як зазначалося, однією із функцій загального відділу виконавчого комітету Веселівської селищної ради є прийом, реєстрація кореспонденції та її облік. Документообіг в органі до створення об'єднаної територіальної громади складав за рік не більше, ніж 500–600 документів, тому застосовувалася журнальна форма реєстрації. Після збільшення території ради та передачі багатьох повноважень від місцевої державної адміністрації журнальна форма реєстрації є застарілою, оскільки утруднює ведення контролю за виконанням документів і довідкову роботу по них. Це зумовило необхідність переходу на автоматизовану форму реєстрації кореспонденції. Сьогодні селищною радою ведеться робота з пошуку оптимального програмного продукту.

На наш погляд, для покращення роботи з документообігом у Веселівській селищній раді можна використовувати підсистему «СЕВ СЕД 2.0». Ця підсистема створена з метою оптимізації процесу взаємодії між центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. За її допомогою забезпечується безоплатна автоматизована електронна взаємодія посадових осіб селищної ради у режимі реального часу, що значно прискорює обробку та виконання документації.

Отже, під час дослідження практичних аспектів інформаційно-аналітичної діяльності Веселівської селищної ради Запорізької області було виділено такі напрями: документознавчий, налагодження внутрішньої та зовнішньої комунікації, робота із сайтом територіальної громади, які реалізуються загальним відділом. Потребує оптимізації розподіл інформаційно-аналітичних функцій між різними відділами і запровадження автоматизованих систем для покращення роботи з документообігом.

Список використаних джерел

1. Григораш С. М. Інформаційно-аналітична діяльність: конспект лекцій. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2011. 154 с.
2. Веселівська селищна територіальна громада. URL: <https://veselivska-gromada.gov.ua/zagalnij-viddil-11-36-57-16-02-2017/>

*Коваленко Ю. С., здобувач вищої освіти
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ*

СИНЕРГІЯ ФОРМ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТНИХ СИСТЕМ У СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Стрімкий розвиток теоретичних засад соціальних комунікацій у різних формах та площинах функціонування зумовив підвищення зацікавленості до цієї теми, внаслідок чого комунікаційні властивості сучасного суспільства стали розглядатися такими науковцями: В. В. Добровольська, Г. Липак, В. Ільганаєва, Б. А. Балюта та іншими саме через призму практичної реалізації соціокомунікативних властивостей у галузі культури.

Б. А. Балюта розглядає простір культури як сховище і джерело саме людського життя, бо він має свою внутрішню структуру і «надає будь-якому культурному або природному факту когнітивні, ціннісні і регулятивні смисли» [1]. Отже, ми можемо точно стверджувати, що простір культури вміщує у себе взаємодію фізичного і духовного.

На нашу думку, найбільш обґрунтованим є визначення В. В. Добровольської: «Соціокомунікаційний простір культури – це складна динамічна система, яка здійснює не лише кумуляцію і поширення, але й продукування культурного продукту. Вона складається з трьох основних складових – інфраструктурної, змістової та суб'єктної. Системність виявляється, зокрема, у ключовому факторі – синергії, тобто набутті нових характеристик, властивостей і функцій, порівняно з простою сукупністю об'єктів» [2, с. 58]. Так ми можемо зрозуміти, що інфраструктурна складова містить у собі ті інституції, що реалізують комунікаційні процеси (музеї, бібліотеки, архіви тощо); змістова містить інформацію і знання, які є базовими для функціонування соціокомунікаційного простору культури, розглядає актуальні питання цього напрямку; суб'єктна формує синергетичний ефект простору як системи, тобто полягає у створенні, редагуванні, оцінці змісту діяльності суб'єктів.

В. О. Ільганаєва зазначає, що «спостерігається завершення певного циклу опанування глобальності та єдності інформаційної взаємодії в суспільстві, який був підготовлений еволюційним розвитком соціокомунікативних структур, що забезпечують у будь-якій формі фіксацію, збирання, обробку, збереження, розповсюдження, використання, споживання інформації як продукту духовної практики людства» [3].

В. В. Різун підкреслює: «...під соціальними комунікаціями необхідно розуміти таку систему суспільної взаємодії, яка включає в себе визначені шляхи, способи, засоби, принципи встановлення і підтримання контактів на основі професійно-технологічної діяльності, що спрямована на розробку, впровадження, організацію, удосконалення, модернізацію відносин у суспільстві...» [4].

Основновоположною умовою функціонування будь-якої системи, зокрема і соціокомунікативного простору, на нашу думку, є системність, яка, у свою чергу, полягає у своєму ключовому чиннику – синергії – взаємодії усіх елементів.

Слід зазначити, що соціокомунікаційний простір культури складається з різнопланових структур, сформованих за різними ознаками. Це зумовлює необхідність різностороннього аналізу, спрямованого на розкриття взаємозв'язків і відносин між окремими його частинами [5].

Окремо необхідно зазначити, що документ як інформація, зафіксована на матеріальному носії, стає чи не основним елементом соціокомунікативного простору, зокрема в Україні, адже «...сучасне документознавство має постійно реагувати на інноваційні процеси в культурі, враховувати появу нових структур, видів і форм, можливості документної фіксації численних проявів індивідуальної творчості» [2, с. 30]. Так само розуміємо, що умова функціонування будь-якого підприємства чи установи – його документальне забезпечення, що є особливо важливим, якщо ця установа – інституція, що реалізує культурні процеси. Музеї, архіви, бібліотеки стають не лише плацдармом для зберігання і популяризації культурних пам'яток, а й частиною глобальної і розгалуженої соціокомунікативної системи.

На підтвердження вищевикладеної думки Г. Липак у своїх працях наголошує на провідній ролі місцевих бібліотек, архівів та музеїв як носіїв соціальної пам'яті громади у формуванні

сприятливого, інформаційно насиченого соціокомунікаційного середовища регіонів, висвітлюючи інституції як частину великої системи, наголошуючи на їх взаємодії у її межах [6].

Варто підкреслити, що в умовах інформаційного суспільства наразі все більшого поширення набуває електронний документообіг, оцифрування або загалом диджиталізація, що стимулює розвиток нових форм документів, а відповідно – і документно-інформаційних структур.

Отже, розуміємо, що форми документно-інформаційних структур – середовище, що забезпечує можливість збору, зберігання, передавання, автоматизованої обробки та поширення інформації у суспільстві, а їх синергія зумовлює злагоджену та точну роботу усіх елементів соціокомунікативного простору культури як системи.

Список використаних джерел

1. Балюта П. А. Пространство культуры и культурное пространство: определение, специфика и взаимодействие. *Омский научный вестник*. 2014. № 3. С. 68–70.
2. Добровольська В. В. Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури в Україні: монографія. Київ: НАКККиМ, 2020. 352 с. ISBN 978-966-452-305-6.
3. Ільганаєва В. О. Інституалізація соціально-комунікаційної сфери суспільства. *Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації*. 2008. № 1. С. 148. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/33> (дата звернення: 11.06.2022).
4. Різун В. В. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій. *Психолінгвістика*. 2012. Вип. 10. С. 305–314. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2012_10_44
5. Добровольська В. В. Теоретико-методологічні засади дослідження соціокомунікаційного простору культури. *Бібліотечний вісник*. Київ. 2019. № 6(254). С. 10–17.
6. Липак Г. Роль бібліотек, архівів, музеїв у формуванні соціокомунікаційного простору територіальних громад. *Бібліотечний вісник*. Київ. 2018. № 5(247). С. 8–14.

*Паздерська Р. С., аспірантка
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів*

ФОРМАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ УЧАСНИКА ТЕМАТИЧНОЇ ВІРТУАЛЬНОЇ СПІЛЬНОТИ

Формування суспільством об'єднань з метою вирішення визначених завдань відповідно до напряму стало невід'ємною частиною організації будь-якої сфери людської діяльності. Саме так люди, об'єднані спільними інтересами, цілями чи навіть потребами можуть ефективно підійти до пошуку можливих альтернатив. На початку перевага надавалася офлайн-форматам ведення суспільних комунікацій у межах сформованих груп. Проте згодом через певні фактори впливу (наприклад, криза, захворювання, політичні обставини) було встановлено, що онлайн-формат відкриває більше можливостей – формування віртуальних спільнот (ВС). Місце, де можна знайти інших людей зі схожими інтересами та поговорити з ними, називають віртуальною спільнотою. Також це платформа для користувачів для обміну знаннями для різних цілей [3]. Спільноти, для яких немає географічних кордонів, мають можливість залучати більшу кількість учасників, нові знання, ідеї, погляди учасників та ін. Проте стан деяких віртуальних спільнот потребує реорганізації через невідповідність контенту, користувачів та форми напряму спільноти. Виникає необхідність створення тематичних віртуальних спільнот із дотриманням усіх норм.

Тематична віртуальна спільнота – це віртуальна спільнота, метою якої є публікація інформації щодо визначеного напряму з відповідними учасниками, контентом та політикою. Серед

основних елементів існування спільноти в матеріалах увага буде зосереджена на учасниках віртуальної спільноти.

Учасник – це учасник тематичної віртуальної спільноти, який пройшов процес реєстрації відповідно до політики участі спільноти. Характеристика користувача формується на основі інформації, опублікованої у профілі, та дій у середовищі спільноти: коментування власних дописів і дописів інших користувачів, розповсюдження контенту та оцінювання публікацій із використанням реакцій (емоджі) віртуальної спільноти.

Коментування контенту – це один із видів реакцій користувача в мережі віртуальної спільноти, що визначається позитивним або негативним коментуванням опублікованого контенту. Коментування дописів вміщує в себе створення нового контенту під публікаціями та відповіді на вже наявні коментарі.

Розповсюдження контенту – це один із видів реакцій користувача в мережі віртуальної спільноти на розміщений контент, що ідентифікується його розповсюдженням у профілі чи спільноті.

Оцінювання контенту – це один із видів реакцій користувача в мережі віртуальної спільноти на відповідність контенту зазначеній тематиці, запитам цільової аудиторії, достовірності поширеної інформації та ін. [4].

Формалізована модель для учасника тематичної віртуальної спільноти матиме такий вигляд (1):

$$Participant(VC_i) = \langle PersonalDate(VC_i), Direction(VC_i), Publication(VC_i) \rangle, \quad (1)$$

де $PersonalDate(VC_i)$ – персональна інформація учасника освітньої віртуальної спільноти,

$Direction(VC_i)$ – напрям інтересів учасника спільноти.

Кортеж деталізації формули (1) для особистої інформації про учасника віртуальної спільноти $PersonalDate(VC_i)$ виглядатиме так (2):

$$PersonalDate(VC_i) = \langle Name(VC_i), Age(VC_i), Location(VC_i), Work\ place(VC_i), Nationality(VC_i) \rangle, \quad (2)$$

де $Name(VC_i)$ – ім'я учасника,

$Age(VC_i)$ – вік учасника,

$Location(VC_i)$ – місце проживання учасника,

$Work\ place(VC_i)$ – місце роботи учасника,

$Nationality(VC_i)$ – національність учасника.

Продовжуючи формулу (1), деталізуємо напрям учасника (3):

$$Direction(VC_i) = \langle Subscription(VC_i), Preferences(VC_i), Spread(VC_i) \rangle, \quad (3)$$

де $Subscription(VC_i)$ – підписки учасника на цікаві йому сторінки;

$Preferences(VC_i)$ – вподобані сторінки учасника віртуальної спільноти;

$Spread(VC_i)$ – поширення, здійснені учасником за напрямом, до якого він має інтерес.

Наступний компонент формули (1) – публікація учасника (4):

$$Publication(VC_i) = \langle Date(VC_i), Topic(VC_i), Comment(VC_i), Share(VC_i), Like(VC_i) \rangle, \quad (4)$$

де $Date(VC_i)$ – дата створення публікації;

$Topic(VC_i)$ – тема публікації;

$Comment(VC_i)$ – коментарі публікації;

$Share(VC_i)$ – поширення, здійснені учасниками спільноти;

$Like(VC_i)$ – вподобання публікацій учасником спільноти.

Деталізуючи формальні характеристики учасника тематичної віртуальної спільноти, ми розуміємо його роль та важливість врахування інформації про його активність. Використовуючи

створені формальні моделі, можна покращити процеси організації роботи тематичних віртуальних спільнот.

Список використаних джерел

1. Fedushko S., Syerov Yu., Skybinskyi O., Shakhovska N., Kunch Z. Efficiency of Using Utility for Username Verification in Online Community Management. *Proceedings of the International Workshop on Conflict Management in Global Information Networks (CMiGIN 2019)*, Lviv, Ukraine, November 29, 2019. CEUR-WS.org, Vol. 2588. P. 265–275.
2. Trach O., Vus V., Tymovchak-Maksymets O. Typical algorithm of stage completion when creating a virtual community of a HEI. *Modern problems of radio electronics telecommunications computer engineering materials VIII Intern. Conf.* P. 849–852.
3. Zhang J., Ma Y., Lyu B. Relationships Between User Knowledge Sharing in Virtual Community with Community Loyalty and Satisfaction. *Psychol Res Behav Manag.* 2021. P. 14:1509-1523. DOI: 10.2147/PRBM.S331132.
4. Паздерська Р. С., Марковець О. В. Визначення контенту та стратегій підвищення його ефективності у віртуальних спільнотах. *Вісник ВПІ.* № 3 (156). 2021.
5. Паздерська Р. С., Марковець О. В. Класифікація віртуальних спільнот. *Вісник Хмельницького національного університету серія: Технічні науки.* 2021, № 1 С. 37–44.
6. Пелещишин А. М., Трач О. Р. Напрями інформаційної діяльності при формуванні віртуальної спільноти. *Історико-культурна спадщина: збереження, доступ, використання: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 7–9 квітня 2015 р., Національний авіаційний університет / ред. кол. І. І. Тюрменко та ін. Київ: «Талком», 2015.*

*Прігунов О. В., канд. екон. наук, старший викладач
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРОЄКТУВАННЯ І ВПРОВАДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Однією з проблем, яка постала в Україні з 2014 р., є проблема відмови від використання продукції російського походження з метою зменшення залежності національної економіки від економіки країни-агресора. Українські науковці заявляють, що навіть після тривалого протистояння відсутні підстави сподіватися, що українська економіка відокремиться від торговельних відносин з Російською Федерацією [1]. Уряд України щорічно вводить обмеження імпорту на низку груп товарів, намагаючись підтримувати тенденцію зниження частки імпорту. Не стала винятком і галузь інформаційних технологій. Наприклад, у 2017 р. Указом Президента України вводяться в дію санкції проти юридичної особи ТзОВ «1С» – розробника платформи «1С» (далі – фірма «1С»), які поширюються також і на програмні продукти 1С [2, 3]. Ця платформа набула великої популярності у Росії, Білорусі, Україні, а також деяких інших країнах із початку 1990-х рр. За 30 років компанія розробила лінійку програмних продуктів, серед яких: «1С: Бухгалтерія», «1С: Зарплата та управління підприємством», «1С: Управління торгівлею», «1С: ERP Управління підприємством», «1С: Комплексна автоматизація», «1С: Управління невеликою фірмою», «1С: Документообіг», «1С: Роздрібна торгівля». Попри всі заборони і навіть російську агресію ними користується 70 % українських компаній [4]. Зрозуміло, що накладення санкцій мало стимулювати українські компанії-розробники до створення альтернативного програмного продукту, який з часом мав подолати домінування «1С». Але ринок програмного забезпечення, як бачимо, не отримав потрібної динаміки. Отже, виникає питання з'ясування причин такого явища.

Для цього розглянемо модель продаж, що сформувала фірма «1С» на ринку програмного забезпечення за багато років. Одним з етапів життєвого циклу програмного забезпечення після

його розробки є етап впровадження на об'єкті замовника. Цей етап складається з обстеження наявних на об'єкті бізнес-процесів, виявлення вимог та побажань замовника, визначення шляхів автоматизації, розподілення ресурсів, оптимізації наявної системи обліку, інсталяції і налагодження програмного забезпечення, створення персональних налаштувань, конвертації даних із попередніх систем тощо. Як бачимо, етап доволі складний. Нормальне завершення етапу впровадження полягає у передаванні налагодженої системи у виробничу експлуатацію. Уже на цьому етапі виникає потреба фахівців (бізнес-аналітиків, спеціалістів-консультантів тощо), які зможуть професійно дослідити об'єкт автоматизації й адаптувати відповідне типове рішення під виробничі процеси (рисунок 1).

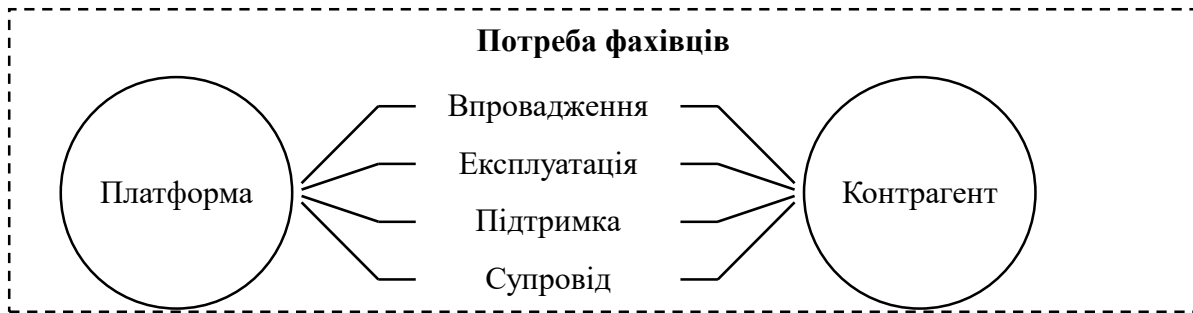

Рисунок 1 – Потреба фахівців на різних етапах життєвого циклу

Експлуатація системи може здійснюватися силами користувачів зі спеціальними знаннями конкретної конфігурації 1С. Працівники бухгалтерії, відділу кадрів, планово-фінансового відділу, відділу праці, канцелярії (бухгалтери, інспектори, діловоди, економісти тощо) мають отримати знання та навички роботи зі своєю ділянкою роботи у системі.

Зміни у зовнішньому або внутрішньому середовищі (зміни у законодавстві, плинність кадрів, оновлення форм звітності, спеціальні вимоги підприємства тощо) знову вимагають спеціальних знань (програмістів і проєктувальників) для забезпечення процесів підтримки і супроводу впровадженого програмного продукту.

Отже, зважаючи на обсяги захопленого ринку в Україні, можна зробити висновок, що обслуговування платформи вимагає наявності на ринку праці великої кількості фахівців, що вміють впроваджувати, експлуатувати, підтримувати і супроводжати типові і нетипові конфігурації. Ці потреби підтверджується даними сайту для пошуку роботи work.ua. У період з 02.05.2022 р. по 31.05.2022 р. на цьому сайті було оновлено 4 321 вакансію за різними категоріями з вимогами щодо навичок роботи з платформою 1С [5]. Серед знайдених вакансій навіть такі: оператор call-центра, продавець-консультант, асистент стоматолога.

Настільки широке масштабування бізнесу відбулося завдяки застосуванню стратегії непрямих продаж програмного продукту – франчайзингу, яка за мінімальних витрат забезпечує велике охоплення території й аудиторії, що підтверджується 70 % поглинутого ринку. Для підтримки високого рівня обслуговування клієнтів стратегія вмщує в себе систему навчання: забезпечення методичними матеріалами, безкоштовними інструментальними засобами, можливість заробляти вже після завершення перших етапів навчання. Головною мотивацією щодо знайомства з продуктом є реальні робочі місця на ринку праці і можливості щодо кар'єрного зростання. Фірмі «1С» вдалося створити середовище взаємовигідної співпраці, ключовим елементом у якому є система навчання і сертифікації фахівців, залучивши до неї заклади вищої освіти (рисунок 2) [6].

Здобувачі освіти зацікавлені отримати професію, на яку буде попит на ринку праці. Заклади вищої освіти реагують на вимоги свого споживача і включають у навчальний план підготовки фахівця різних спеціальностей здобуття певних знань і навичок (бухгалтерів, документознавців, програмістів). А фірма «1С» спрощує освітнім інституціям вибір навчального

інструментарію, пропонуючи шалену знижку на свою платформу, сімейство програмних продуктів, та надаючи усі необхідні методичні матеріали. Знайомство у закладах освіти з платформою створює умови лояльного ставлення до програмних продуктів ІС. У такий спосіб ще на етапі навчання заклади вищої освіти фактично здійснюють приховану рекламу продукту, що призводить до природного лобіювання платформи у процесі впровадження на майбутніх місцях працевлаштування здобувачів освіти і подолання потенційного консерватизму персоналу до впроваджуваної інновації [7]. Здобувши первинні знання та навички, фірма створює умови для кар'єрного зростання від звичайного користувача до партнера (франчайзі), який надалі зможе продавати й обслуговувати продукцію під брендом «ІС». Франчайзі так само надають на платформі вже вузькоспеціалізовані на платформі навчальні послуги з можливою сертифікацією здобутих знань. Сертифікація є обов'язковою умовою подальшого кар'єрного зростання за кожною з конфігурацій платформи.

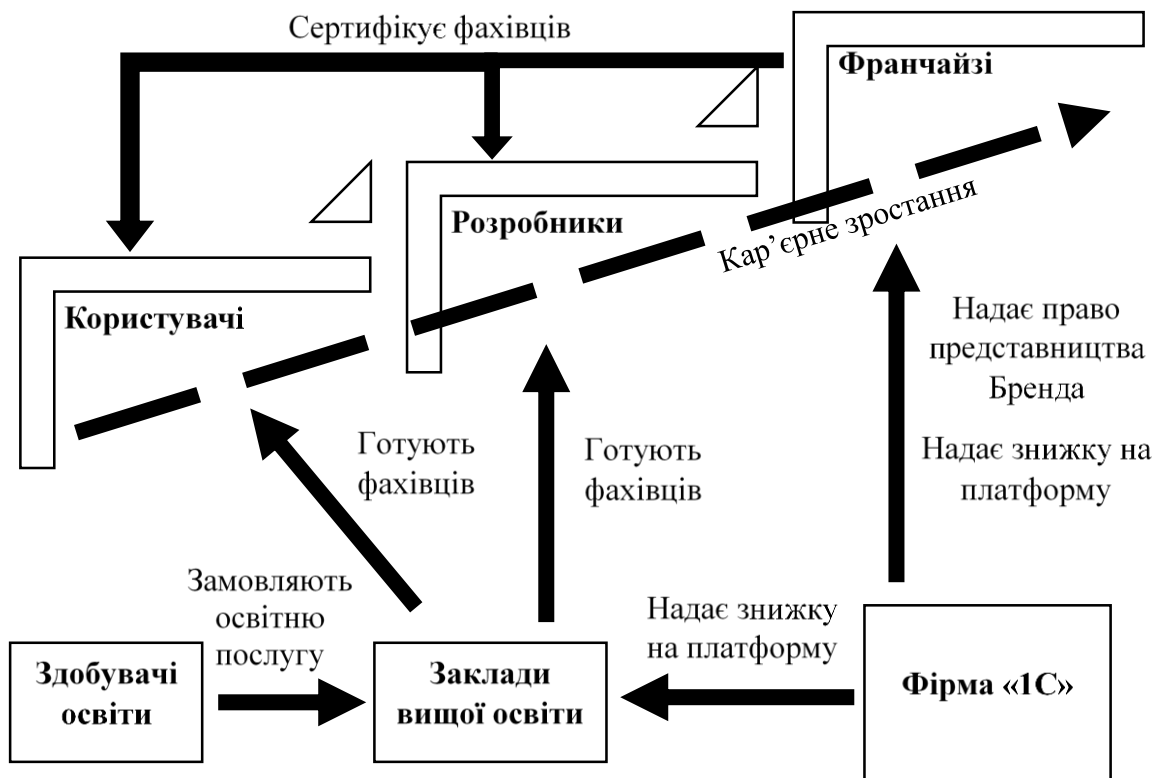

Рисунок 2 – Середовище співпраці

Отже, фірмою була створена ціла індустрія із взаємовигідною співпрацею. Водночас протистояти, а тим більше замінити ланцюги такого середовища, можливо тільки запропонувавши щось не менш потужне. Виникає питання готовності українського бізнес-середовища протистояти такому «монстру».

Під час дослідження нами було здійснено спробу запропонувати від імені закладу вищої освіти співпрацю з метою запровадження в навчальний процес однієї із систем електронного документообігу українського ринку інформаційних послуг, що не має російського походження. Серед таких систем було визначено: АСКОД, Megapolis.DocNet, Deals, SX Government, Док Проф, elDoc, Deka Office от NEVDA, FossDoc, Сервіс «Вчасно», StarDocs. На офіційні електронні адреси розробників або представників цих продуктів було надіслано звернення щодо можливого залучення науково-педагогічного і студентського потенціалу до діяльності компаній. На офіційні звернення було отримано одну відповідь. Унаслідок спілкування з представником компанії стало зрозуміло, що компанію цікавлять тільки прямі продажі продукту.

За результатами дослідження можна зробити такі висновки:

1. Санкційні обмеження щодо використання інформаційних продуктів країни-агресора як економіко-правовий механізм впливу не дає змоги досягнути бажаного ефекту в умовах відсутності конкурентних альтернатив.

2. Національна економіка вимагає пошуку економіко-правових механізмів, що дозволяють суттєво зменшити її залежність від економіки країни-агресора.

Список використаних джерел

1. Насипайко Д. С., Коцюрба О. Ю., Насипайко Д. С. Сучасні аспекти українсько-російських торговельних відносин. 2019.

2. Указ Президента України від 15 травня 2017 року № 133/2017 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133/2017#n2>

3. Рішення ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-17#Text>

4. Вбити дракона з кількома головами. 70 % українських компаній підсили на російську «1С». Як бізнес злазить із голки токсичного софту (це не так просто). URL: <https://forbes.ua/inside/ukrainskiy-biznes-mitsno-pidsiv-na-rosiysku-1s-chomu-toksichniy-soft-nastilki-populyarniy-ta-yaki-alternativi-13052022-5984>

5. 4 321 вакансія 1С [Назва з екрана]. URL: <https://www.work.ua/jobs-1%d1%81/?advs=1¬itle=1&page=2> (дата звернення: 30.05.2022).

6. Яворська Т. М. Роль освітнього середовища у процесі формування професійних компетентностей майбутніх фахівців. *Міжнародні чепнівські психолого-педагогічні читання*. 2019. № 24. С. 161–169.

7. Войтко Б. С., Мічківський С. М. Система формування розкладу навчальних занять з використанням платформи 1С: Підприємство. *Прикладні інформаційні технології*. 2020. С. 194–196.

Синько А. І., аспірант

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

ПРЕДСТАВЛЕННЯ ТИПІВ ВІРТУАЛЬНИХ СПІЛЬНОТ, ЩО МОЖУТЬ БУТИ ДЖЕРЕЛОМ ДОКУМЕНТАЦІЇ ДО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

До найпоширеніших видів вебсайтів за змістом відносять: блоги, корпоративні сайти, краудфандингові платформи, сайти електронної комерції, освітні та новинні ресурси, сайти ТБ та соціальні медіа. Майже кожна з цих платформ містить віртуальні спільноти, що надають функціонал комунікації між їх учасниками.

Віртуальна спільнота, інтернет-спільнота (Virtual community, On-line community) – соціальна група людей, які взаємодіють через інтернет за допомогою спеціалізованих сервісів та сайтів у WWW. Тому основними складниками ВС є інформаційне наповнення (що основане на досвіді учасників) та аудиторія [1].

Виділяють такі типи віртуальних спільнот (ВС):

- відкриті (приєднатися до ВС може кожна особа, що є зареєстрованою на певному майданчику);

- закриті (необхідне отримання дозволу на доступ до вступу у спільноту).

Тому доцільно досліджувати саме відкриті ВС, що регулюються Законом України «Про інформацію» [2] – режими доступу до інформації – відкрита інформація (немає обмежень на отримання, опрацювання, зберігання та поширення інформації всіма зацікавленими особами).

Основні характеристики ВС:

- Подібність. Структура дописів, профілів користувачів є тотожною.
- Дискретність. Відокремленість профілів користувачів та встановлення направлених зв'язків між ними.
- Взаємність. Симетричний характер за взаємодії учасників ВС, що є передумовою для обміну інформацією.

Переваги використання ВС для формування документації до програмного забезпечення (ПЗ) можна представити з таких поглядів:

- для кінцевих споживачів – отримання цільової інформації (вузькоспеціалізовані спільноти за певною тематикою; перегляд коментарів від інших користувачів; необмежений доступ до матеріалів; вибір та налаштування цільової аудиторії; відсутність мовного бар'єру; доступ із будь-якої точки світу; незначні фінансові затрати);
- для взаємодії між учасниками (розробниками) та користувачами ПЗ – проведення аналізу та формування необхідної статистики, відстеження вподобань та відгуків користувачів; комунікація на відстані; взаємодія в реальному часі; оперативне надання відповіді.

Тому аналіз ВС як джерела даних є необхідним. Слід зауважити, що сторінка ВС є структурованою та поділена на розділи, де користувач (власник, учасник спільноти) може розміщувати інформацію попередньо визначеного характеру. Типова структура ВС складається з таких інформаційних блоків: назва, адреса (URL-посилання), множини дискусій, тем та учасників.

Автор [3] виділяє такі типи віртуальних спільнот:

- соціальні мережі;
- дискусійні листи;
- вебспільноти (організаційні та комунікативні).

Соціальні мережі є найпопулярнішим видом спільнот, де їх структура утворюються індивідами або організаціями. Тому основним об'єктом постають люди, а не інформація. Через це дуже важко здійснювати аналіз щодо її структурованості та збереження.

Дискусійні листи не є актуальними для дослідження щодо формування документації до ПЗ, адже в їх основі покладено засіб комунікації – електронну пошту. Відповідно доступ до дискусій та повідомлень мають тільки запрошені учасники.

Організаційні вебспільноти дають змогу виконувати конкретні специфічні завдання, але зазвичай автор повідомлення є невідомим або прихованим, що унеможливує проведення повного аналізу щодо достовірності публікації. Тому цей вид спільнот також не підходить для формування потрібної документації.

До комунікативних належать спільноти, основною метою яких є організація спілкування, – комунікації учасників вебу. За способом реалізації їх поділяють на такі типи: блог, форум, гостьова книга, чат.

Чат та гостьова книга не є ресурсами для формування документації, адже інформація подається не тематично, короткочасно зберігається, внаслідок чого її важко індексувати пошуковими машинами тощо.

Проаналізувавши усі типи ВС, що можуть бути корисні для формування документації, обрано такі: комунікаційні вебспільноти (форум, блог); соціальні мережі (групи та сторінки).

Ці типи спільнот є різними з погляду структури. Наприклад, форум має структуроване подання інформації за певними темами (частинами, розділами), водночас блоги та соціальні мережі не мають ієрархічної структури відображення інформації, адже дискусії між учасниками виникають спонтанно.

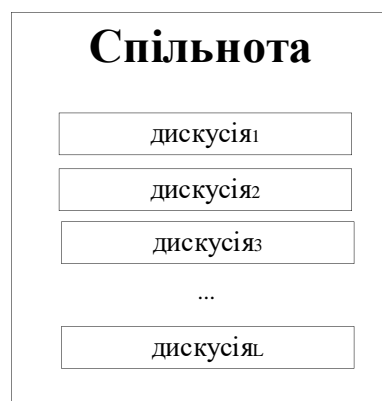
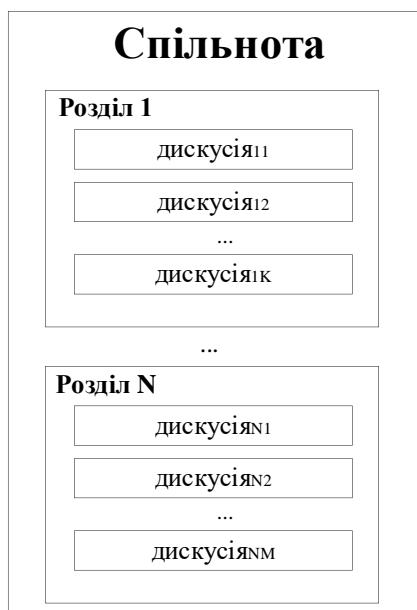

Рисунок 1 – Структура ієрархічної спільноти Рисунок 2 – Структура мережевої спільноти

Отже, для подальшого аналізу ВС, що можуть містити корисний контент, необхідно брати до уваги два види структур спільнот – ієрархічний та мережевий.

Список використаних джерел

1. Трач О. Р. Математичне та програмне забезпечення організації життєвого циклу віртуальних спільнот: дисертація на здобуття наукового ступеня канд. техн. наук. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2018. 172 с.
2. Закон України «Про інформацію». *Відомості Верховної Ради України*. № 2658-ХІІ від 02.10.92 у редакції від 02.06.2016. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
3. Пелешишин А. М., Кравець Р. Б., Серов Ю. О. Аналіз існуючих типів віртуальних спільнот у мережі Інтернет та побудова моделі віртуальної спільноти на основі веб-форуму. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2011. № 699: Інформаційні системи та мережі. С. 212–221. Бібліографія: 29 назв.

Чепелюк Ю. В., аспірант
Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ

ГЛОБАЛЬНА ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ТВОРЕННЯ НОВИХ ФОРМАТІВ ДИПЛОМАТІЇ

Період кінця ХХ – початку ХХІ ст. ознаменувався стрімким науково-технічним розвитком і кардинальними політичними змінами, зумовивши значні зрушення у міждержавній взаємодії. Якщо у другій половині ХХ ст. на структуру міжнародних відносин впливали відкриття в ядерній фізиці, то сьогодні провідними напрямками науково-технологічного прогресу, що впливають на міжнародну політику, стають здобутки, пов'язані з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій. Жодна інша технологія не змогла так диверсифіковано впровадитися в усі сфери життєдіяльності суспільства, держави та людське буття. Їх безпосереднім політичним наслідком революційного впливу на сферу міжнародних відносин стала прискорена трансформація сфери дипломатії. Збільшення швидкості обміну інформацією сприяє інтенсифікації міжнародних

контактів, водночас взаємодія з представниками інших країн перестає бути прерогативою дипломатичних працівників. З'являється дедалі більше учасників міжнародної діяльності, ускладнюється порядок їхньої взаємодії, отже, міжнародне співробітництво дедалі менше контролюється державою. Перевагами такої системи є, зокрема, більші можливості суб'єктів міжнародної політики реалізовувати власні інтереси та здійснювати реалістичну дипломатію, а недоліками – підвищення складності визначення зовнішньої політики країн, стратегічних партнерів та ін. Цей факт підтверджують і дослідники, які наголошують, що «сьогодні дипломатія значною мірою має багатосторонній характер, який передбачає участь більше, ніж двох сторін в обговоренні та вирішенні проблемних питань. Внаслідок цього у світовій дипломатії сформувався новий напрям – “багатостороння дипломатія”, розвиток якої обумовлений тим, що вона “відкриває можливості для колективного управління взаємозалежністю”» [3, с. 24–25].

Численні актори дипломатії, серед яких різні рухи – етнічні, релігійні тощо, суспільні організації й експертні кола, які зосередили свою увагу на традиційних дипломатичних проблемах – пошуку згоди в конфліктних ситуаціях, надання посередницьких послуг тощо [3, с. 28], забезпечують «неофіційну, неформальну взаємодію між учасниками конфлікту, метою якої є розробка стратегій, вплив на суспільну думку, а також організація людських та матеріальних ресурсів, які б могли сприяти вирішенню конфлікту» [3, с. 28]. Загалом виокремлюють дев'ять напрямів сучасної, так званої багатоканальної, дипломатії: 1) офіційна, урядова, чи миротворча діяльність через дипломатію; 2) неурядова, але водночас професійна дипломатія; 3) дія через бізнес або торгівлю; 4) дія через особисту участь (дипломатія громадян, добровільні організації, неурядові організації та зацікавлені групи); 5) інтеграція в дипломатію через дослідження, навчання та освіту; 6) активізм, адвокація та лобізм; 7) релігійна діяльність; 8) фінансування або надання ресурсів; 9) комунікації та діяльність через ЗМІ, формування та дослідження громадської думки [4].

Використання у сфері дипломатії соціальних платформ і загалом можливостей інформаційно-комунікаційних технологій зумовило появу так званої віртуальної дипломатії у значенні дипломатії «сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, що розвивають і можливості прийняття рішень, і координацію, і комунікацію зовнішньополітичних установ» [2, с. 82]. Віртуальна дипломатія намагається реалізувати поставлені завдання зовнішньої політики країни, а також захисту прав та інтересів держави, її установ і громадян за кордоном шляхом використання соціальних медіа, інтернет-телефонії, відеоканалів тощо. «Віртуальна дипломатія – це такий різновид дипломатичної діяльності держави, який спрямований на створення позитивного іміджу країни, представлення її національних інтересів та роз'яснення цілей й основних завдань зовнішньої політики країни, а також формування бажаної світової громадської думки, міжнародного авторитету» [1, с. 139]. Зміст нового формату дипломатії полягає у відсутності чіткої межі між внутрішніми, зовнішніми проблемами та аудиторіями. На цьому акцентують і сучасні дослідники, наголошуючи, що «дипломатія в інформаційну добу повинна об'єднати широкий спектр економічних, соціально-культурних, екологічних, наукових та правових факторів, в поєднанні з традиційними політичними та військовими, а також брати до уваги появу нових акторів міжнародних відносин (урядові та неурядові організації, корпорації та приватні особи, а також зростання кількості регіональних та наддержавних урядових об'єднань), які можуть напряму спілкуватись з іноземними колегами без участі дипломатів або МЗС» [1, с. 140]. Отже, «віртуальна дипломатія повинна стати своєрідною політичною рекламою, головною метою якої полягає у встановленні контактів з зовнішньою аудиторією, представниками засобів масової інформації, іноземними союзниками, інвесторами, громадянами власної держави та ін.» [1, с. 141]. Досягти цього можна шляхом оновлення методів, технологій та інструментів інформаційного впливу на світову громадськість, забезпечивши доступ дипломатів до найширшої аудиторії, а також охопивши «всі рівні політики: найвищий рівень лідерства (військові та політичні керівники, а також офіційні дипломати); середній рівень (громадські активісти, журналісти, представники академічних інституцій); нижчий рівень (пересічні громадяни та лідери місцевих громад)» [2, с. 82].

Унаслідок глобальної інформатизації міжнародних відносин коло питань зовнішньої політики суттєво розширилося: «об'єктами обговорення та регулювання стали такі сфери, як роззброєння, екологія, тероризм, соціальні питання, а також багато інших проблемних питань,

зокрема й ... внутрішні конфлікти. В результаті зміст порядку денного, який може бути предметом дипломатичного обговорення, значно ускладнився, а, власне, дипломатам необхідно тепер вивчати нові, раніше їм не знайомі сфери знань» [3, с. 26]. Зокрема, інформаційно-комунікаційна функція дипломатії полягає сьогодні «передовсім у встановленні діалогу між різними країнами. Дипломатичний діалог передбачає, в першу чергу, визнання того факту, що в іншій стороні також є власні інтереси та цілі. Визнання цього є не лише закономірним, а й продуктивним моментом у контексті розвитку міжнародних відносин. Тому головним у комунікаційно-інформаційній функції дипломатії сьогодні є не директивне нав'язування власної точки зору, а пошук взаємоприйняттого рішення через діалог» [3, с. 27]. Попри, на перший погляд, пріоритетність оперативно-інформаційної роботи дипломатичного представництва, все ж значущість інформаційно-аналітичної роботи, безсумнівно, невпинно зростає з огляду на ускладнення глобалізаційних процесів, стрімкий розвиток засобів комунікації, пошук шляхів вирішення проблеми інформаційного надміру насичення та інформаційного «шуму» тощо. Водночас інформація, що надається керівництву своєї держави дипломатичними представництвами, повинна відповідати трьом головним вимогам: актуальність, достовірність і повнота. Отже, можливості інформаційно-комунікаційних технологій і процеси глобальної інформатизації загалом зумовлюють переоцінювання стереотипів дипломатичної роботи, змушують держави враховувати їх потенціал під час вибору національних пріоритетів і зовнішньополітичних орієнтирів, форм і напрямів взаємодії. Реалізація прискореного сценарію цифрового розвитку як найбільш релевантного для України з погляду викликів, потреб та можливостей передбачає і трансформацію сфери дипломатії, яка, як зазначено у «Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки», отримуватиме можливість створення нових форм міжнародного партнерства і співробітництва, а також для комплексного та глибокого перетворення.

Список використаних джерел

1. Белоусова Н. Б., Боклан О. В. Віртуальна дипломатія як знаряддя формування позитивного іміджу держави. *Міжнародна інформація*. 2010. Вип. 90 (Ч. II). С. 139–143.
2. Григор О. О. Сучасні виміри дипломатії в умовах конфліктних і кризових ситуацій. *Політикус*. 2019. Вип. 2. С. 79–84.
3. Гуменюк Б. Дипломатія доби глобалізації: нові виклики та завдання. *Світогляд*. 2009. № 1. С. 29–33.
4. Diamond L., McDonald J. Multi-Track Diplomacy: A System Approach to Peace. Washington. 1996. 182 p. URL: <http://imtd.org/about/what-ismulti-track-diplomacy/>

*Щербіна О. С., канд. екон. наук, доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ В АСПЕКТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

Сьогодні не вимагає доказу той факт, що інформація та інформаційні технології стають дедалі більш дієвою зброєю. В останні роки значно підвищилося значення та питома вага невійськових засобів досягнення політичних цілей. Найбільш гострого характеру набуло інформаційне протиборство, яке пронизує зсередини всі форми боротьби, починаючи з дипломатичної, економічної та закінчуючи збройною боротьбою, і водночас має відносно самостійний характер. Його мета – деморалізувати населення та паралізувати волю іншої сторони. Сьогодні інформаційне протистояння готує та супроводжує політико-дипломатичні акції та навіть військові дії.

У широкому розумінні інформаційне протиборство – це форма боротьби, що становить сукупність спеціальних методів, способів та засобів вигідного впливу на інформаційну сферу об'єкта зацікавленості та захисту власної інформаційної сфери на користь досягнення поставленої

мети. Існує три форми інформаційного протистояння: акція інформаційного впливу; спеціальна інформаційна операція та інформаційна війна.

Акція інформаційного впливу – це одноразова акція інформаційно-психологічного та інформаційно-технічного впливу, що передбачає спланований вплив на свідомість та поведінку людей шляхом поширення упередженої, неповної чи недостовірної інформації та/або інформаційно-технічної інфраструктури об'єкта (об'єктів).

Спеціальна інформаційна операція – це сплановані дії, створені задля ворожої, дружньої чи нейтральної аудиторії з метою схилення до прийняття управлінських рішень чи вчинення дій, вигідних суб'єкту інформаційного впливу.

Інформаційна війна – це ідеологічна, психологічна обробка збройних сил, населення, військово-політичного керівництва противника на користь створення тієї громадської думки, яка потрібна, або її дезінформації, і у такий спосіб нав'язування протилежній стороні своєї політичної волі.

Слід зазначити, що спеціальна інформаційна операція складається із пов'язаних між собою за часом, цілями, завданнями, силами та засобами проведення акцій інформаційного впливу. Перед здійсненням спеціальної інформаційної операції може відбутися низка акцій інформаційного впливу так званого розігріву цільової аудиторії, крім випадків, коли потрібен чинник несподіванки. Зазвичай спеціальні інформаційні операції проводяться від двох тижнів до місяця, оскільки цього достатньо для ефективної обробки цільової аудиторії. Водночас тривале поширення негативної інформації притуплює сприйняття її людською психікою, що призводить до зниження ефективності такої операції.

Необхідно також зазначити, що інформаційні війни складаються з певної кількості спеціальних інформаційних операцій та акцій інформаційного впливу, узгоджених між собою та впорядкованих у часі, але водночас спеціальні інформаційні операції та акції інформаційного впливу можуть і не бути складниками інформаційної війни.

Поле дії інформаційних воєн виявляється досить широким і охоплює такі сфери:

1) інфраструктура систем життєзабезпечення держави – телекомунікації, транспортні мережі, електростанції, банківські системи тощо;

2) промислове шпигунство – розкрадання патентованої інформації, спотворення або знищення особливо важливих даних та послуг; збір інформації розвідувального характеру конкурентів тощо;

3) зламування та використання особистих паролів VIP-персон, ідентифікаційних номерів, банківських рахунків, даних конфіденційного плану, виробництво дезінформації;

4) електронне втручання у процеси командування та управління військовими об'єктами та системами, так звана «штабна війна» (тобто війна на рівні органів управління військами), виведення з ладу мереж військових комунікацій;

5) всесвітня комп'ютерна мережа «Інтернет», у якій, за деякими оцінками, задіяно приблизно 150 тис. військових комп'ютерів, і 95 % військових ліній зв'язку проходять відкритими телефонними лініями.

До основних ознак інформаційної війни належать: обмеження доступу до певної інформації, наприклад, закриття вебресурсів, телевізійних програм, друкованих видань; поява різних інформаційних джерел з однаковою інформацією; створення негативного психологічного фону з конкретних питань; поява в суспільстві емоційної напруженості; проникнення насадженої інформації в різні сфери суспільства: політику, культуру, бізнес, освіту. Якщо порівнювати інформаційну війну з іншими її видами, то відразу стають очевидними такі відмінності:

1. Інформаційна війна зазвичай ведеться на чужій території. Для неї немає ні кордонів, ні моральних обмежень. Через це інформаційні атаки здатні проникати навіть у найбільш заборонені схованки психіки, вражаючи розум противника.

2. Інформаційна війна не залишає після себе слідів. Людині (або навіть цілому суспільству) здається, що вона приймає самостійні рішення, хоча насправді на неї відбувається прихований вплив. Тому інформаційна атака стає особливо небезпечною: відобразити її дуже важко, не кажучи вже про те, щоб заздалегідь до неї підготуватися.

3. Інформаційна війна дуже вигідна з економічного погляду. Для її ведення не потрібно великих матеріальних та людських ресурсів. Щоб впливати на громадську думку, достатньо мінімального обсягу інформації. Якщо вона буде грамотно подана, це дасть чудові результати.

4. Особливості інформаційної війни визначаються тим об'єктом, куди вона направлена. У цьому разі йдеться про людське мислення. Якщо фізична руйнація вимагає «жорстких» методів, то у випадку з інформацією можна обійтися і «м'якими» підходами.

5. Для інформаційної війни характерна певна «мімікрія», тобто наслідування того об'єкта, на який спрямований її основний вплив. Це означає, що одна й та сама інформація може бути подана по-різному для спеціалізованих установ і конкретної людини. Завдяки цьому досягається «непомітність» цілеспрямованого інформаційного впливу, який вдало «маскується» під правду, тому його важко виявити.

6. Одні й ті самі факти і громадські явища по-різному сприймаються у різних ситуаціях. Наприклад, масове дезертирство солдатів із погляду противника розглядатиметься як благо, а з погляду власного командування – як злочин.

7. Інформаційна війна ставить собі за мету змінити світогляд великої соціальної групи або цілого суспільства. Щоб це сталося, «нападаючий бік» має увійти в уявлення про світ свого супротивника, стати на його рівень мислення.

Створення універсального захисного алгоритму, що дає змогу виявити факт початку інформаційної війни, є нерозв'язною проблемою. До таких самих нерозв'язних проблем належить виявлення факту завершення інформаційної війни. Проте попри цей факт поразки вона характеризується низкою ознак, властивих звичайній війні. До них належать:

1) включення частини структури ураженої системи до структури системи переможця (наприклад, еміграція з переможеної країни і насамперед вивезення найбільш цінного людського матеріалу, наукомісткого виробництва, корисних копалин);

2) повне руйнування тієї частини структури, що відповідає за безпеку системи від зовнішніх загроз (наприклад, руйнування армії переможеної країни);

3) повне руйнування тієї частини структури, яка відповідальна за відновлення елементів та структур підсистеми безпеки / руйнування виробництва, насамперед наукомісткого виробництва, а також наукових центрів та всієї системи освіти, припинення і заборона розробок та виробництв найбільш перспективних видів озброєння);

4) руйнування та знищення тієї частини структури, яка не може бути використана переможцем у власних цілях;

5) скорочення функціональних можливостей переможеної системи з допомогою скорочення її інформаційної ємності (у разі інформаційної війни лише на рівні держав: відділення частини території, знищення частини населення).

Отже, інформаційна війна – це використання та управління інформацією з метою отримання конкурентоспроможної переваги над супротивником. Сучасна розвинена держава здатна за допомогою інформаційної війни отримати певну перевагу над супротивником ще до застосування традиційних бойових засобів. Сьогодні інформаційна війна якісно змінює характер бойових дій, про що наочно свідчать останні локальні конфлікти і сьогоднішня війна: перемагає той, хто отримав саме інформаційну перевагу.

Список використаних джерел

1. Інформаційна безпека України в умовах глобалізаційних викликів та гібридної війни: монографія / О. М. Рижук; за ред. В. М. Бебика; Відкр. міжнар. ун-т розвитку людини «Україна». Київ: Університет «Україна», 2019. 177 с.

2. Національна безпека в умовах інформаційних та гібридних війн: монографія / В. С. Куйбіда та ін.; за заг. ред. В. Куйбіди і В. Бебика; Нац. акад. держ. упр. при Президенті України, Ред. пол.-укр. журн. «Соц.-гуманітар. науки». Київ: НАДУ, 2019. 380 с.

3. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 168 с.

СЕКЦІЯ 2

АРХІВНА ТА БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

*Бездрабко В. В., д-р іст. наук, професорка
Київський національний університет культури і мистецтв, Київ*

АРХІВНА КУЛЬТУРА В УМОВАХ ВІЙНИ

Донедавна архіви залишалися в тіні інформаційної сфери діяльності суспільства, а культура архівування та зберігання історико-культурної спадщини з-поміж широкого загалу була малодискутивною. Ситуація відчутно змінилася з цифровою революцією, коли інформаційно-комунікаційні технології упевнено змінили парадигму знань, що глобально вплинуло на рефлексивність архівних інновацій, продукуючи культурні, політичні, наукові дискусії довкола образу сучасного архіву.

Якщо з увагою до архіву як інституції склалися певні традиції, про що свідчить, приміром, тривале за часів Радянського Союзу підпорядкування архівної системи наркомату / міністерству внутрішніх справ чи особливий статус партархівів, то культура архівування приватного (особистого, особового) архіву залишається малопопулярним напрямом студіювань. Тим часом зарубіжні колеги успішно працюють у цьому руслі, продукуючи цілий пласт новітніх студій [1].

У соціальному, культурному, естетичному, філософському вимірі пам'яті дуже важливо, аби архів кожного з нас насправді відбувся на засадах свідомого порядкування і ставлення як до глибоко особистісного і творчого виміру життєвого світу, повсякдення [2].

Знайомим фактом побуту для кожного з нас є, умовно кажучи, *скринька*, в якій зберігаються важливі, меморіальні для нас речі, документи. Від 24 лютого 2022 р. ми стали свідками нечуваного в Європі з часів Другої світової війни переміщення співвітчизників у межах України та далеко за ними. Спішні умови зборів не сприяли обдумуванню «переліку» важливого, що хотілося б узяти з собою, обмежуючись за таких умов переважно набором необхідних документів, які підтверджують чи засвідчують особу, її права на власність тощо. Але, якщо час та інші ресурси давали змогу це зробити, то скринька стала невід'ємним складником міграції речей.

Що ми зазвичай складаємо до нашої скриньки? Крім документів, тут можуть знайти сховок знакові, символічні речі: листи, щоденники, фотоальбоми, релігійно забарвлені речі (хрестик, невеличке пасмо волосся, іменні ікони тощо), звуко-, відеозаписи, нагороди, відзнаки, авторські свідоцтва, патенти, книги та інші реліквії, які означають індивідуальні пороги життя особи з метою збереження пам'яті про себе і для спадкоємців. Уміст скриньки – це не лише «привідчинені двері» в життя людини чи відбиток її минулого. Ми схильні розглядати його також і як слід меморіальної культури часу, особи, суспільства та їх систему цінностей.

При відборі речей – достойників скриньки, звично не йдеться про професійні експертизи цінності матеріальних об'єктів чи їх описання, індексацію, класифікацію, чітко регламентовану роботу секретаря або ж архівіста. Однак емпірично ми це робимо, об'єднуючи в одному сувої документи або речі, пов'язані з рідними, близькими людьми, зберігаючи їх як особливо цінні і з винятковою ніжністю вкладаючи в конверти фотографії найрідніших, залишаючи на згадку зліпки відбитків дитячих пальчиків, або власні перші автографи чи малюнки; атрибутуючи світлини за місцем і датою походження, змістом зображення і под. Вміст скриньки віддзеркалює архівну культуру, уявлення осіб, причетних до її «комплектування», про інформативність, цінність, важливість, гедоністичність, меморіальність речей для вузького кола користувачів.

Звичайно, це непрофесійно упорядковане зберігання управлінських документів суспільного, державного, загальнонародського значення. Утім, чи йдеться про архів установи, чи про приватне зібрання документів, речей, в обох випадках наріжним каменем є той *життєвий контекст*, що мав бути збережений і в якому вони були народжені. Саме вони, як свідки життя людини, сім'ї, родини потрапили у своєрідну капсулу часу. Їх походження – не сьогоднішня.

Однак крізь час ця скринька має неабияке значення для особи, сім'ї, родини, які беруть її з собою для самоідентифікації власного я, збереження самості.

Без задуму і чітко окреслених намірів одного разу ця скринька може потрапити до архіву. Тоді «життя» її речей, документів буде чітко регламентоване нормативно-правовою базою діяльності архівної установи, для яких почнеться новий етап існування. Проте, доки вона перебуватиме в межах власного первісного контексту побутування, доти такий архів буде важливим для того життя, яке воно віддзеркалює. Тому й мігрують нині ці скриньки разом із людьми, якими вони були зібрані й збережені. Але це вже буде окрема історія особового архіву. Той факт, що ми намагаємося взяти таку скриньку із собою, вказує на рівень нашої особистої архівної культури, яка стократ виросла в надзвичайних умовах, коли національна ідентичність і самоідентифікація особи набули виняткового значення.

Список використаних джерел

1. Schenk D. Archivkultur: Bausteine zu ihrer Begründung. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2022. 214 s.
2. Бездрабко В. Архів, архівіст, архівна культура: ідея, метафора, постання майбутнього образу. *Архіви України*. 2019. № 2. С. 42–66.

*Білик Н. І., канд. іст. наук, доцент
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль*

ОСОБОВИЙ ФОНД ХУДОЖНИКА ЯРОСЛАВА ОМЕЛЯНА В ДЕРЖАВНОМУ АРХІВІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ярослав Максимович Омелян – український художник і громадсько-культурний діяч, який понад півстоліття працював на мистецькій ниві України в галузі станкової та прикладної графіки, плаката, акварелі, рисунка. За визначні здобутки на ниві української культури мистець був обраний членом Спілки художників України (1983 р.), почесним членом Всеукраїнського товариства «Просвіта» (1999 р.), Указом Президента України В. Ющенка йому присвоєно звання «Заслужений художник України» (2008 р.). За серію книжкових знаків Лепкіани мистець удостоєний Всеукраїнської літературно-мистецької премії ім. Братів Богдана та Левка Лепких (1994 р.). У 2012 р. за вагомий внесок у розвиток образотворчого мистецтва художнику присвоєно звання Лауреата Тернопільської обласної премії ім. М. Бойчука. Серед цінних нагород – відзнака «Людина року 2002» (Тернопіль) від громадськості Тернопільщини, Подяка Президента України В. Ющенка (2005 р.), пам'ятний нагрудний значок «100-річчя від дня народження Головнокомандуючого Української Повстанської Армії, провідника ОУН, генерал-хорунжого Р. Шухевича» (2007 р.) від Тернопільської обласної ради, відзнака «20 років незалежності України» (2011 р.) від Тернопільської міської ради, орден «Князя Костянтина Острозького» (2012 р.) від Академії соціального управління.

Мета студії – проаналізувати матеріали особового фонду українського художника та громадсько-культурного діяча Ярослава Омеляна (нар. 1929 р.) який сформовано в Державному архіві Тернопільської області (далі – ДАТО) в 2020 році; з'ясувати інформативні можливості документів для дослідження життя та творчості мистця, а також відображення в них історії України та української культури ХХ–ХХІ ст.

Тема наукової розвідки не була в історіографії безпосереднім об'єктом вивчення. Необхідною для комплексного аналізу обраної тематики є група джерел – архівні документи, що зберігаються в Тернополі. До роботи залучено матеріали з особового фонду Я. Омеляна в ДАТО. Авторка дослідження брала участь в опрацюванні та систематизації матеріалів особового архіву

Я. Омеляна, який художник збирав упродовж багатьох років і зберігав у власній мистецькій майстерні в Тернополі.

У 2019 році до архіву було передано на збереження численні документи з метою створення в майбутньому особового фонду Я. Омеляна в ДАТО. У листопаді 2020 року працівники відділу формування Національного архівного фонду та діловодства сформували фонд «Омелян Ярослав Максимович (1929). Заслужений художник України» (Фонд № Р 3599) із 15 (п'ятнадцяти) справ 100 (сто) документів за 1990–2017 роки, також склали опис справ постійного зберігання з 4-х таких розділів:

1. Публікації про фондоутворювача та його творчість.
2. Публікації фондоутворювача.
3. Публікації про творчі роботи фондоутворювача.
4. Із збірки документів фондоутворювача.

У матеріалах висвітлено біографію та творчість мистця у період репресій тоталітарного режиму, радянської доби та після проголошення незалежності України. За словами головного спеціаліста відділу НАФ та діловодства Г. Муц, «співпраця державного архіву щодо можливої передачі документів фондоутворювача триває, що дасть можливість у майбутньому доповнити його фонд».

В особовому архіві збережено документи про професійну освіту Я. Омеляна: дипломи, залікова книжка, «Выписка из зачетной ведомости» та ін. Із них довідуємося про навчання у Львівському училищі прикладного мистецтва впродовж 1947–1948 рр. У 1948–1950 рр. він продовжив малярські студії у Львівському інституті прикладного і декоративного мистецтва (нині – Львівська національна академія мистецтв). За участь старшого брата Осипа в УПА Ярослава було арештовано у 1950 р., разом із матір'ю відправлено до Сибіру, де довелося відбутися дев'ять років заслання в Іркутській області. Трудова біографія в таборі, а згодом у поселенні була «відзначена» професіями вантажника, тесляра, землекопа, водія. У 1959 р. реабілітованим дозволили оселитись у Тернополі. Лише за хрущовської «відлиги» художнику вдалося завершити Український поліграфічний інститут ім. І. Федорова у Львові (1969 р., нині Українська академія друкарства). Здобувши спеціальність «книжкова графіка», мистець від 1972 р. перебував на творчій роботі.

У документах йдеться про життєвий і творчий шлях мистця на Тернопільщині. Першим «свідченням» із біографії художника є ксерокопія «Довідки № 440», виданої Я. Омеляну 3 листопада 1958 р., про його звільнення від «спец. поселення» Указом Президії Верховної Ради СРСР. Там же зазначено про заборону повернення в місцевість, звідки він був виселений. До джерел особового походження віднесено автографи Я. Омеляна, зокрема автобіографію для Спілки художників України. Також збережено документи про участь мистця в політичному житті краю. Пан Ярослав був делегатом установчого з'їзду Народного руху України за перебудову (мандат від 1989 р.). Численні грамоти свідчать про вагомні здобутки мистця на творчій ниві.

До цінних матеріалів варто віднести каталоги виставок Я. Омеляна, буклети, запрошення тощо. Насамперед варто виділити друковані видання про початок виставкової діяльності художника. Наприклад, у каталозі першої персональної виставки акварелей Я. Омеляна зазначено місце і час її проведення: «Виставка експонувалася в приміщенні виставочного залу ТХВМ (Тернопільських художньо-виробничих майстерень. – Н. Б.) у вересні–листопаді 1978 р. Як пересувна – відкрита в читальному залі МПТУ № 2 з 21 листопада 1978 р.». Каталог виставки «Ярослав Омелян. Акварель» було видано у 1979 р. під «грифом» Тернопільських художньо-виробничих майстерень Худфонду УРСР, Тернопільського краєзнавчого музею та його підрозділу – картинної галереї. Перша персональна виставка художника засвідчила, що в мистецькому середовищі Тернополя з'явилася небуденна постать, майстер акварелі.

У ДАТО зберігаються фотоматеріали, які репрезентують інформацію про численні виставки художника в Тернополі (в артгалереї Тернопільської організації Спілки художників України, у картинній галереї Тернопільського обласного краєзнавчого музею, у Тернопільському обласному художньому музеї). Персональні виставки робіт Я. Омеляна розкрили талант мистця у різноманітних техніках виконання (акварель, пастель, гуаш, туш, перо, олівець, лінорит,

монотипія тощо). Художній доробок Я. Омеляна став яскравим відображенням його національної ідентичності, його твори – це своєрідна школа духовності, репрезентація світоглядних цінностей української культури.

Нині художнику виповнилося 93 роки і він популяризує власні здобутки на ниві графіки, зокрема впорядковував до друку видання «Екслібриси пам'яти». За останнє десятиліття автор створив понад 100 книжкових знаків, присвячених визначним представникам українського народу (Б. Хмельницькому, М. Кривоносу, І. Богуну, І. Мазепі, Г. Сковороді, Т. Шевченку, І. Франку, Лесі Українці, С. Крушельницькій, О. Телізі, Є. Коновальцю, С. Бандері, Р. Шухевичу, В. Стусу, А. Горській, родині Лепких та ін.).

До архіву Я. Омеляна передав понад 70 проілюстрованих книг, зокрема монографії науковців В. Сергійчука «Трагедія українців Польщі», Н. Білик «Богдан Лепкий. Життя і діяльність», Б. Трофим'яка «В національно-визвольному русі Галичини»; збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції «Значимість постаті патріарха Йосифа Сліпого для національного та духовного пробудження українства», видання «Високе небо Богдана Лепкого», Регіональний річник «Тернопілля» (2002), десятки художніх видань.

Отже, матеріали особового фонду Ярослава Омеляна – цінне історичне джерело в дослідженні біографії та культурної спадщини художника. На основі їх аналізу з'ясовано інформативні можливості документів для дослідження життя та творчості мистця, а також відображення в них історії України й української культури.

Вдовіна О. О. канд. наук із соц. ком., доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕК У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

У часи війни ключовим стає готовність та вміння захищати свою державу. Російсько-українська війна 2022 р. кожного українця зробила воїном, готовим на своєму місці робити те, що він уміє та разом з армією наближати перемогу. З перших днів вторгнення українські бібліотеки, використовуючи свої знання, вміння та навички допомагають захисникам і цивільному населенню. Їх головними професійними та життєвими пріоритетами стали: захист інформаційного простору: боротьба з фейками, дезінформацією та кіберзагрозами [1]. Використовуючи увесь доступний арсенал інструментів комунікаційної політики (зустрічі, консультації, вебінари, різноманітні масові заходи) українські бібліотеки органічно, доцільно, дієво працюють у царині інформаційної, гуманітарної, психологічної, юридичної сфер. Особливо важливе значення це має у нинішніх умовах, коли велика кількість інформаційних установ в Україні знищено або не працює через загрозу життю та здоров'ю співробітників через постійні обстріли та бомбардування, а кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) за даними звіту Міжнародної організації з міграції [2] склала понад 7,7 мільйонів осіб.

Звернувшись до офіційних сайтів українських бібліотек, звертаємо увагу на їх активну комунікаційну політику та величезну кількість різнопланових заходів, що почали проводитися з часу російського вторгнення на територію України. Проаналізувавши розділ «Події» Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки (РОУНБ) [3], бачимо, що з 24 лютого 2022 р. і дотепер РОУНБ було проведено інформаційні години: «Грінпіс і війна в Україні», «Психологічна підтримка під час бойових дій»; творчі заняття та майстер-класи: арттерапевтичні заняття для дітей та дорослих «Артобійми», майстер-клас із писанкарства, заняття з бісероплетіння «Чокер з бісера з українською символікою», виготовлення ангелочків-оберегів для воїнів ЗСУ; психологічна підтримка під час війни від практикуючих психологів, психологічні тренінги «Як

війна впливає на підлітків і не тільки...», «Психологія під час війни»; мистецькі заходи: «Мистецтво та творчість для всіх»; недільні екскурсії по місту для мешканців Рівного та ВПО вул. Симона Петлюри, Замковій, М. Драгоманова; екскурсії бібліотекою для ВПО; створено консультативний пункт для ВПО, в якому надаються безкоштовні юридичні консультації юристами Рівненського бюро правової допомоги № 1 (кожної середи у приміщенні бібліотеки) «Права та соціальні гарантії ВПО»; перераховано кошти у сумі 10 000 грн на ЗСУ; розміщено записи подкастів «Життя під час війни» у розділі «Аудіобібліотека».

Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва імені Є. Маланюка здійснює активну допомогу внутрішньо переміщеним особам, ЗСУ та мешканцям міста. Відбуваються зустрічі-знайомства з переселенцями для їхньої соціалізації, проводяться майстер-класи для дітей та дорослих («Стрічка єднання», «Патріотична листівка», «Майстерня флікерів», «Магічне диво»), відбуваються зустрічі на платформі ZOOM із практикуючими психологами задля підтримки психологічного стану громадян в умовах війни, відбуваються онлайн-зустрічі з фахівцями Головного управління ДСНС України в Кіровоградській області, в рамках клубу «Профі» з метою навчання громадян діям в умовах екстремальної небезпеки. Також відбуваються зустрічі з письменниками у рамках клубу «Ліра», що діє у бібліотеці, успішно реалізується в умовах воєнного стану діяльність розмовного клубу «SpeakUp» [4].

Львівська обласна універсальна наукова бібліотека в умовах воєнного стану також проводить активну комунікаційну політику, зокрема: безкоштовні курси вивчення польської мови з носіями; облаштування спільно з волонтерами притулку для ВПО; створено штаб ГО «Паляниця» (волонтерської структури, яка займається збором та відправкою різноманітних речей військового та цивільного призначення для потреб фронту, лікарень, біженців); створення кол-центр для взаємодії з волонтерами та ВПО для надання консультаційної допомоги [5].

Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. П. Котляревського з 24.02.2022 працює як пункт видачі та збору гуманітарної допомоги переселенцям. У бібліотеці відбуваються дозвіллі заходи для сімей, які постраждали від військових дій та переїхали до Полтави з регіонів, де ведуться активні бойові дії, щоденні творчі майстер-класи різних напрямів для внутрішньо переміщених осіб, дітей та містян [6].

Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого ще з 2014 р. долучилася до громадської ініціативи «Маскувальна сітка для Армії руками волонтерів» для збереження життя українським воїнам. Нині ця добра традиція активно продовжується. Бібліотечною групою «БібліОберіГ» українським захисникам було передано понад 105 маскувальних сіток. На сторінках блогу НБУ ім. Ярослава Мудрого надається для розповсюдження правдива, перевірена та найважливіша інформація: життєво важливі інструкції та рекомендації для громадян України; списки офіційних джерел інформації; посилання на джерела, які допоможуть знайти найближче укриття; попередження про фішингові атаки; список телеграм-каналів, які активно поширюють дезінформацію та беруть участь у кампаніях із дестабілізації ситуації в Україні; перелік актуальних чат-ботів тощо [7].

Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. Островського з початку російського вторгнення перерахувала понад 22 тис. гривень Збройним силам України, працівники бібліотеки разом із ВПО та постійними читачами плетуть маскувальні сітки, із залученням професійних парамедиків проводять заняття-тренінги з надання першої невідкладної долікарської допомоги. Бібліотекою започатковано психологічний полілог «Слухай. Говори. Дій» для мешканців територіальних громад та внутрішньо переміщених осіб на платформі Zoom, проводяться заняття для дітей ВПО з арттерапії (плетіння з бісеру, аплікації, оригамі, малювання), із залученням правників-практиків надаються безкоштовні юридичні консультації тощо.

Підсумовуючи викладене, можемо зробити висновок, що роль українських бібліотек на «інформаційному фронті» України є винятково важливою та значущою, а комунікаційна політика у період воєнного стану сприяє налагодженню діалогу між інформаційними установами, громадянами, органами влади, волонтерами та громадськими організаціями.

Список використаних джерел

1. Лагута Л. Публічні бібліотеки в реаліях війни. URL: <https://oth.nlu.org.ua/?p=5687> (дата звернення: 25.05.2022).
2. Війна з росією: кожен шостий українець став переселенцем. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/04/21/novyna/suspilstvo/vijna-rosiyeyu-kozhen-shostyj-ukrayinecz-stav-pereselencem> (дата звернення: 25.05.2022).
3. Офіційний сайт Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки. URL: <http://libr.rv.ua/ua/> (дата звернення 25.05.2022).
4. Офіційний сайт Кіровоградської обласної бібліотеки для юнацтва імені Є. Маланюка. URL: <https://lib.kr.ua/> (дата звернення 25.05.2022).
5. Офіційний сайт Львівської обласної універсальної наукової бібліотеки. URL: <http://www.lounb.org.ua/> (дата звернення 25.05.2022).
6. Офіційний сайт Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені І. П. Котляревського. URL: <https://library-pl-ua.business.site/> (дата звернення 25.05.2022).
7. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/> (дата звернення: 25.05.2022).
8. Офіційний сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Островського. URL: <http://ounb.km.ua/> (дата звернення: 25.05.2022).

*Грінберг Л. Ф., канд. іст. наук, доцент
Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ*

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ БІБЛІОТЕК ТА АРХІВІВ

Пошук шляхів оптимізації входження в інформаційне суспільство, в якому найголовнішими продуктами виробництва є інформація та знання, тривав на межі ХХ–ХХІ ст. і вимагав переосмислення завдань діяльності суспільних інституцій. Особливо активно дискутувалося питання про «роль і місце» бібліотек. Слушним є твердження Л. Костенка та М. Сороки, що активний розвиток інформаційно-комунікативних технологій та новітніх носіїв інформації уможливили актуалізацію даних і відтворення мультимедійної інформації: «...так само, як заміна рукописів друкованими виданнями не спричинила трансформацію сутнісних функцій бібліотеки, так і поширення електронних документів не може розглядатися як кінець бібліотечної ери» [3].

Збереження культурної спадщини шляхом переведення у цифровий формат є поширеною практикою серед передових країн. На думку М. Таллера, робота з культурною спадщиною в цифровому форматі, нові цифрові медіа, створення цифрових бібліотек, архівів, баз даних культурної спадщини та колекцій, цифрові реконструкції, що вимагають спільних зусиль гуманітаріїв і фахівців із цифрових технологій, є важливою сферою цифрових гуманітарних досліджень [7].

На сучасному етапі розвитку суспільства бібліотеки та архіви наповнені рідкісними та цінними документами, через незадовільний стан яких оцифрування є найбільш вдалим способом для їх збереження та масового використання. Процес розширення функцій бібліотек та архівів і розвиток новітніх технологій зумовили накопичення у фондах цих установ поряд із документами на традиційних носіях інформації й електронних інформаційних ресурсів.

Концепція якісних змін бібліотек серед пріоритетних передбачає такі напрями бібліотечної діяльності: «...консолідацію суспільства; дотримання європейських цінностей; інтеграцію у європейське співтовариство; підвищення якості життя; рівний доступ до інформації, знань і культурних надбань» [2].

Сучасний стан і потенціал розвитку цифрового сектору України уможливили створення «Єдиної цифрової платформи в освіті», оскільки формування модерного інформаційно-освітнього середовища є важливою передумовою успішного реформування інформаційно-освітнього простору і потребує педагогічно виваженого супроводу до консолідації інформації, удосконалення системи професійної підготовки фахівців спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» і підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, керівних кадрів освіти, працівників ІТ-підрозділів навчальних закладів тощо.

Оцифрування інформаційних ресурсів бібліотеки сприяє підвищенню культурного рівня споживачів інформації. Диджиталізація буквально означає «оцифрування», «цифровізація», що, на думку М. Петришиної та С. Гриньова, пояснює сутність переведення інформаційного поля у цифрову форму [4].

Цей процес сприяє збільшенню дистанційних користувачів установ та істотно впливає на розвиток дистанційних послуг бібліотечних і архівних установ, сприяючи скороченню шляху документів до користувачів інформації.

Це зумовлено тим, що у європейській та американській дослідницьких традиціях наслідки переходу від аналогового до цифрового типу кодування інформації стали вивчатися не просто як технологічний, а і як антропологічний, культурний та соціальний процеси [1].

Бібліотеки та архіви сприяють збільшенню кількості освічених громадян, що використовують інформаційні ресурси, тобто документи і масиви документів в інформаційних системах: бібліотеках, архівах, фондах, банках даних, депозитаріях, музейних сховищах тощо [5].

Проблема збереженості фондів не тільки актуальна, а й болюча для багатьох архівів і бібліотек. Умови, в яких упродовж багатьох років зберігалися друковані видання, не завжди були ідеальними. В останні роки ситуація ще більш погіршилася. «Незадовільний стан книгосховищ, їхня перевантаженість, відсутність коштів на консервацію і реставрацію документів», – ось чинники, які, на думку С. Шульженко, «...призводять до невпинного й незворотного процесу руйнування фондів, втрати цінних книг, журналів, рукописів тощо» [6].

Не всі бібліотеки та архіви можуть запобігти зношенню фондів та уповільненню процесу руйнування, а кошти на проведення трудомісткої і дорогої роботи з консервації мають лише поодинокі установи. Тому збереження інтелектуального надбання країни шляхом оцифрування стає все актуальнішим.

Отже, постала не лише теоретична, а й практична необхідність розв'язання низки техніко-технологічних питань подальшого розвитку електронних бібліотек та архівів, зокрема технології комплектування, зберігання та ефективного використання інформаційних електронних ресурсів, а також з'ясування бібліотеко- та архівознавчих механізмів побудови інфраструктури для забезпечення акумуляції інформації.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 7448:2013. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять. [Чинний від 2013-11-29]. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. 41 с. (Інформація та документація).
2. Концепція якісних змін бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України (до 2025 року): Доступ: [Conceptption_07_2015.var3.pdf](#) (дата звернення 19.05.2022).
3. Костенко Л., Сорока М. Бібліотека інформаційного суспільства. URL: [bv_2002_3_10.pdf](#) (дата звернення 19.05.2022).
4. Петришина М. О., Гриньов С. О. Діджиталізація як напрям державної політики України. *Молодий вчений*. 2019. № 11 (75), С. 106–109. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-24> (дата звернення: 25. 05. 2022).
5. Про національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. № 75/98-вр. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр> (дата звернення: 29.05.2022).
6. Шульженко С. Перенесення на альтернативні носії інформації як засіб збереження бібліотечних фондів. *Вісник Книжкової палати*. 2007. № 10. С. 28–29. URL: http://ukrbook.net/DAD/publ/Shulzhenko_10_2007.pdf (дата звернення: 25. 05. 2022).

7. Thaller M. Controversies around the Digital Humanities: An Agenda. Historical Social Research. *Historische Sozialforschung*. 2012. Vol. 37. № 3 (141). P. 7–23. URL: <https://www.jstor.org/stable/41636594> (дата звернення: 20.05.2022).

*Гула Р. В., д-р іст. наук, професор
Харківський національний університет Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба, м. Харків
Передерій І. Г., д-р іст. наук, професор
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», м. Полтава*

ВІТЧИЗНЯНІ ДЕРЖАВНІ АРХІВИ ЯК ОБ'ЄКТ І СУБ'ЄКТ АРХЕОЛОГІЧНОГО СКЛАДНИКА КОНСЦІЄНТАЛЬНОЇ ВІЙНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

В умовах гострої фази російсько-української війни знову заявила про себе загроза розмивання культурного ядра та світоглядних констант суспільства за допомогою маніпулятивних технологій пролонгованої дії з боку нашого супротивника.

Тому, продовжуючи вивчення теми інформаційного протистояння, нам видалася актуальною спроба розкрити потенціал належного функціонування архівних установ, насамперед державних, з погляду теорії консцієнтальної війни, яка активно зреалізовується у маніпулятивних практиках ворога, оскільки саме цей потенціал визначає ефективні інструменти загального захисту світоглядних цивілізаційно-ментальних основ українського суспільства.

Консцієнтальна війна у науковому дискурсі розглядається дослідниками як одна із найефективніших форм смислової війни. Сутністю консцієнтальної війни – поняття, введеного в науковий обіг Ю. В. Крупновим та Ю. В. Громико 1996 р., – є системне заміщення та/або ліквідація основних цінностей масової свідомості тієї чи іншої спільноти з метою зміни її самоідентифікації для забезпечення латентної повної керованості цією спільнотою зовні [1]. На наш погляд, *консцієнтальна війна* – війна психологічна за формою, цивілізаційна за змістом та інформаційна за засобами, метою якої є знищення або деструкція інтелектуального ресурсу нації та руйнування її універсальних настанов [2, с. 252]. Отже, стисло сутність консцієнтальної війни можна визначити як війну смислів або війну на ураження свідомості.

Безсумнівно, на сучасному етапі російсько-української війни наше суспільство перебуває не лише у стані збройної боротьби з агресором, а й у фазі світоглядного протистояння смислів – протистояння ординської імперії та республіки, протистояння авторитаризму та демократії, протистояння, по суті, минулого та майбутнього. До ключових складників консцієнтальної війни ми відносимо *археологічну війну* та *«переписання історії»*. А серед її об'єктів і суб'єктів особливе місце посідають документно-інформаційні установи, зокрема й архіви.

Археологічна війна – це форма цивілізаційно-ментального, інформаційного, соціокультурного та збройного протистояння між державами, націями, спільнотами з метою або збереження свідомості культури автохтонного етносу (а в документно-інформаційних установах, і в архівах також, – автентичних матеріальних субстратів цієї культури, «культурного капіталу» нації), або розмивання культурного ядра та ментальних засад народу держави-конкурента (ворога) шляхом свідомого знищення (зазвичай сакральних, «серцевих») пам'яток історії та культури (архітектурних пам'яток, творів науки, мистецтва, письмових документних джерел тощо).

В археологічній війні умовно можна виділити *два блоки* – *оборонний та наступальний*, кожен із яких є низкою форм цього складника консцієнтальної війни. Розглянемо ці форми щодо архівів.

Наступальний блок використовує наразі держава-агресор. Він представлений такими формами: *свідоме знищення пам'яток історії і культури* (зокрема й архівних колекцій, що є носіями знання, яке формує відповідні наративи історичної пам'яті); *мародерство культурних цінностей*.

Ці форми вже торкнулися вітчизняних архівів. Наприклад, було знищено архівний підрозділ у Чернігівському управлінні Служби безпеки України, який зберігав, крім поточних документів Служби, ще й документи радянських спецслужб, що мають історичне значення. Зокрема, щодо репресій українців радянським режимом, щодо політики Великого терору, боротьби з дисидентами тощо (усього – понад 12 тис. архівно-кримінальних справ та інших архівних документів). На захоплених тимчасово окупованих територіях, де ворог готує «повномасштабну анексію», за твердженням очільника Укрдержархіву А. Хромова, така анексія передбачає і крадіжку архівних документів з метою внесення їх «до складу російського архівного фонду», подібно, як це було у 2014 р. під час анексії Криму. Свідченням того, що такі дії вже вчинялися агресором або готувалися до вчинення, є той факт, що наразі на завершальній стадії перебуває рішення про запровадження санкцій стосовно 15 фізичних осіб та 7 юридичних осіб РФ за фактичні діяння або за намагання викрасти чи незаконно використовувати архівні документи щодо Криму і окремих районів Донецької та Луганської областей [3].

В оборонному блоці можемо виділити такі форми: *порятунок архівних колекцій; прискорення темпів створення цифрового фонду користування; ініціативне фондоутворення; дотримання норм міжнародного архівного права та міжнародна співпраця з архівними інституціями*. Наразі здійснюються не лише заходи з порятунку цінних у духовному, культурно-історичному сенсі, матеріальних, а серед них і багатющих документних колекцій на відповідних територіях (наприклад, евакуйовані майже всі фонди Державного архіву Луганщини), а й розпочата робота, спрямована на якнайширше документування фактів, подій, пов'язаних із російською агресією. Причому саме документно-інформаційні установи йдуть в авангарді цієї роботи. Наприклад, у регіонах, де немає активних бойових дій, архіви отримали доручення Державної архівної служби України першочергово запровадити ініціативне фондоутворення, безпосередньо закликали громадян до збереження в будь-якій формі (відомості, фото, спогади, відео, електронні файли) інформації, що відображає «боротьбу українського народу проти російського вторгнення». Очільник Укрдержархіву Анатолій Хромов на сторінці органу у FB 12 квітня 2022 р. наголосив: «Наша позиція зберегти не тільки офіціоз, не тільки документи державних органів, а щоб наші нащадки отримали доступ до всього різноманіття життя, яке задокументовано в архівах» [4].

Також прискорено роботу з оцифрування архівної спадщини. 11 травня запущено онлайн-проект «Єдине вікно доступу до цифрових ресурсів українських архівів», створений на платформі ARCHIVUM, який у перспективі може інтегрувати всі оцифровані колекції. Наразі до нього включено 3 центральні державні архіви – ЦДАВОУ, ЦДАГОУ, ЦДАМЛМ (усього – 1,5 млн повнотекстових скан-копій архівних документів) [5]. Укрдержархів також активно використовує міжнародні інституції у захисті національних інтересів. За його ініціативи Міжнародна рада архівів припинила членство всіх представників від цих двох держав у її установах. Тож будь-яка співпраця з ними неможлива доти, доки не буде підписана мирна угода на умовах, які відповідають інтересам законного уряду України.

Список використаних джерел

1. Крупнов Ю. В. Как Россия сможет предотвратить пятую мировую войну. Консциентальная война. URL: <http://krounov.ru/pubs/2005/02/09/10403>
2. Гула Р. В., Дзьобань О. П., Передерій І. Г., Павліченко О. О., Філь Г. О. Інформаційна війна: соціально-онтологічний та мілітарний аспекти: монографія. Київ. 2020. 288 с.
3. Голова Укрдержархіву Хромов: Наша галузь, як і вся країна, залежить від результату війни. Інтерв'ю голови Державної архівної служби України Анатолія Хромова агентству «Інтерфакс-Україна». URL: https://interfax.com.ua/news/interview/833040.htmlfbclid=IwAR23owF2hqbicTJ3tbfhrYW0x0MxgEmm20Zr9-Wj11IGdh_bW0ZhsCX9zk

4. Порятунок архівів і початок створення архівних фондів, присвячених війні. *Державна архівна служба України. Facebook*. 12.04.2022. URL: <https://www.facebook.com/100064780626529/posts/354891060013579/?sfnsn=mo>

5. Презентація онлайн-проєкту «Єдине вікно доступу до цифрових ресурсів українських архівів». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3476031-presentacia-onlajnproektuedine-vikno-dostupu-do-cifrovih-resursiv-ukrainskih-arhiviv.html>

*Добровольська В. В., д-р наук із соц. ком., доцент,
професор кафедри культурології та міжкультурних комунікацій
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ
Пугач Л. Ю., аспірант
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ*

ВПЛИВ НОВІТНІХ ФОРМ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НА СУЧАСНОГО КОРИСТУВАЧА

Перебуваючи у безперервному інформаційному потоці, сучасний користувач стає дедалі вимогливішим у ставленні до себе, що простежується у читацьких (користувацьких) інформаційних потребах та запитах, зокрема їх задоволенні, відтак і до бібліотеки – (соціально-комунікаційного середовища, культурно-просвітницької установи, соціального інституту), що на базі кадрового потенціалу впроваджує, кумулює, реорганізовує, модифікує бібліотечні ресурси – «упорядковані бібліотечні фонди документів на різних носіях інформації, баз даних, мережні інформаційні ресурси, довідково-пошуковий апарат, матеріально-технічні засоби опрацювання, зберігання та передачі інформації» [1] і доступ до них та використовує фінансові можливості для впровадження, упорядкування та покращення матеріально-технічної бази організації для якнайшвидшого та якісного задоволення інформаційних потреб. Як зазначає дослідниця Г. Ковальчук, «Сучасна бібліотека – це адаптивна багатофункціональна, відкрита культурно-цивілізаційна інституція, що транслює культурні норми і цінності від покоління до покоління, сприяючи соціальній адаптації та соціалізації індивідів протягом усього життя» [3, с. 42].

Особливої уваги у вивченні питання впливу новітніх форм бібліотечно-інформаційного обслуговування заслуговує інтелектуальна потреба користувача та можливості бібліотеки. Впровадження у бібліотечну діяльність глобальної інформаційної мережі «Інтернет», новітніх технологій, онлайн-платформ, застосування та використання віртуальних сервісів для найповнішого задоволення освітніх, науково-дослідних, культурних, інформаційних та інших потреб засобами телекомунікаційних технологій дає змогу повною мірою отримати задоволений читацький запит. Відповідно до Закону України «Про бібліотеку та бібліотечну справу» «користувач бібліотеки» – фізична чи юридична особа, яка звернулася до послуг бібліотеки [2], вочевидь, це окрема особа чи організація, яка звертається до її послуг. Тож віддалений користувач має отримати відповідь на свій запит, не перебуваючи фізично у приміщенні бібліотеки. Власне, у цьому і є перевага дистанційного обслуговування користувачів. У цьому разі бібліотекар не знає його особисто, а лише обслуговує адресні дані.

Впровадження новітніх інформаційно-бібліотечних послуг дає змогу користувачеві, наприклад, відвідати 3D-тур бібліотекою, де він може «подорожувати нею», бачимо це на прикладі Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки [5]. Ознайомитися з новими надходженнями через віртуальну книжкову виставку, замовити літературу та отримати консультацію чергового фахівця-бібліографа, надаючи свій запит через віртуальну довідку, – безкоштовна онлайн-послуга, що спрямована на оперативне виконання разових запитів віддалених користувачів, які пов'язані з пошуком інформації [6].

Відповідь бібліотекаря на запит залежить від специфіки та складності сформованого інформаційного запиту, що виконується за пошуком ключових слів [4]. Публічна бібліотека як культурно-інформаційний простір уже давно вийшла «за рамки традиційного обслуговування», відповідає вимогам часу і вимогам сучасного користувача, реагуючи на його виклики у час пандемії COVID-19 і у воєнний час, який поза стаціонарним перебуванням у приміщенні бібліотеки задовольняє свої інтелектуальні, освітні, культурні, науково-дослідні потреби, маючи доступ до електронного каталогу вебсайту бібліотеки, БД, через соціальні мережі, роботу з блогами та інше.

Яскравим прикладом, як працювати в умовах пандемії бібліотеці / бібліотекарю / користувачеві описано учасниками (спікерами) Української бібліотечної асоціації (УБА). На онлайн-конференції, що відбулася на платформі ZOOM та паралельно транслиувалася на сторінці у Facebook (19 травня 2020 р.) за участю ВГО УБА та Українського інституту книги «Бібліотеки в умовах пандемії COVID-19», обговорювалися питання діяльності публічних бібліотек (зокрема на прикладі Публічної бібліотеки імені Лесі Українки у м. Київ). Учасниками конференції розкрито питання активної роботи бібліотек для розвитку віртуальних сервісів (для якісного та максимально оперативного задоволення інформаційних, освітніх, культурних потреб користувачів засобами інформаційно-телекомунікаційних технологій). Спрямовано увагу на: «необхідності додаткового інвестування в модернізацію інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури бібліотечної мережі, забезпечення безперервної професійної освіти для працівників бібліотек, актуалізації формування бібліотечних фондів, зокрема комплектування електронними ресурсами та організації віддаленого доступу до них» [2]. Як бачимо, роботи є ще доволі багато, тому публічні бібліотеки знаходяться у постійному пошуку новітніх, ефективних форм інформаційно-бібліотечного обслуговування користувачів, активно впроваджують прогресивні інформаційні технології для того, щоб відповідати сучасним вимогам XXI ст. Тому якнайповніше у своїй діяльності вкладається у таке гасло: «Дивитися на бібліотеку очима користувача».

Список використаних джерел

1. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27.01.1995 р. № 32/95. Дата оновлення: 22.05.2021. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95> (дата звернення: 11.06.2022).
2. Бібліотеки в умовах епідемії COVID-19 (24.03.2020). *Українська бібліотечна асоціація: офіційний сайт*. Київ, 2020. URL: <https://ula.org.ua/news/4537-biblioteku-v-umovakh-epidemii-covid-19>
3. Ковальчук Г. В. Пріоритети розвитку публічних бібліотек. *Бібліотека: місце традицій, простір інновацій*: матеріали круглого столу, присвяч. 55-річчю наук. б-ки Київ. нац. ун-ту культури і мистецтв, м. Київ, 30 листоп. 2018 р. Київ: Вид-во: центр КНУКіМ, 2018. С. 42–43.
4. Львівська обласна універсальна наукова бібліотека. URL: <http://lounb.org.ua/>
5. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека: офіційний сайт. URL: <http://library@libr.rv.ua>
6. Українська бібліотечна енциклопедія. Нац. парлам. б-ка України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://www.ube.nplu.org.ua> (дата звернення: 4.06.22).

*Ковальська Л. А., д-р іст. наук, доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

ФУНКЦІОНУВАННЯ АРХІВІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні в Україні проявилися загрози суверенності та національній безпеці, а водночас і їх негативний вплив на особистість, суспільство і державу. Агресія росії та її вторгнення в Україну спричинили зміни у системі державного управління і контролю за забезпеченням жит-

тедіяльності в суспільстві. Ці зміни вплинули і на організацію архівного зберігання документальної спадщини та налагодження роботи архівних установ. Можна виділити напрями, що потребують особливої уваги та впливу управлінських органів на узгодження діяльності архівних установ та їх нормальне функціонування в умовах воєнного стану.

Для початку варто визначити особливості режиму воєнного стану, який позначився на інформаційній діяльності в Україні. Режим воєнного стану як особливий правовий режим вводять у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки для незалежності чи територіальної цілісності. Для протидії агресії змінюються повноваження органів державної влади, військового командування, державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування [2]. Під час воєнного стану можна обмежувати і права людини, серед яких доступ до інформації та робота з інформацією. Незважаючи на умови воєнного стану, всі сфери життєдіяльності суспільства повинні працювати і забезпечувати потреби громадян та народногосподарське функціонування.

У діяльності мережі архівних установ України сьогодні актуалізуються завдання збереження і забезпечення доступу до архівної інформації, формування та розвитку комунікативної політики та забезпечення потреб користувачів. У кількісних показниках систему українських державних архівів складають 9 центральних, 24 обласних та 13 галузевих, державного архіву АР Крим та державних архівів Києва і Севастополя, а також 129 архівних відділів районних державних адміністрацій. На зберіганні в державних архівах знаходиться понад 86 мільйонів справ (включно з кіно-, фото- та фоновими документами) Національного архівного фонду ХІІІ–ХХІ століть. Ці дані показують лише документальні ресурси державних архівів, до яких потрібно додати і приватні архівні зібрання / установи організацій, підприємств, окремих осіб.

Зазначені завдання зі збереження, поповнення та організації доступу в надзвичайних умовах війни можна і потрібно реалізовувати через створення інформаційних платформ та електронних ресурсів налагодження архівної діяльності. Тут йдеться не лише про запити сучасного користувача, а це обов'язкова норма існування інформаційного простору, умова затребуваності та надання комплексу інформаційно-комунікаційних послуг.

Із досвіду європейських країн, у яких уже існують спеціальні платформи, можна перейняти уніфікацію пошуку архівних документів і забезпечення користувачам централізованого доступу до оцифрованого надбання. Українські державні архіви проводили оцифрування документів тривалий час. Сьогодні існує проблема неоднорідності представленості цифрових документів на сайтах архівних установ України. Їх якість та параметри різні, і це ускладнює пошук та роботу користувачів, репрезентативність документальних ресурсів архівних установ та мережі загалом неповна.

Зважаючи на нові умови (воєнний стан, віддалений доступ) роботи установ і наявний оцифрований ресурс архівних документів уможливлено запровадження відповідної інформаційної платформи. Державна архівна служба України, в межах виконання Стратегії 2021–2025, презентувала проєкт «Єдине вікно доступу до цифрових ресурсів українських архівів». Спроба об'єднати у єдиному пошуковому просторі на платформі ARCHIUM електронні ресурси архівних установ України стала завданням цього проєкту [1].

Серед завдань – поступова уніфікація оцифрованого інформаційного ресурсу, відкритість платформи українських архівів, оновлення процесу збереженості документально-інформаційних ресурсів на паперових носіях. До платформи увійшли оцифровані документи Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України і Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва. Решта архівів мають змогу долучитися до проєкту, збільшуючи кількість користувачів та розширюючи перелік е-послуг.

В інформаційному обігу вживають різні назви запропонованої послуги – «Єдине вікно доступу до цифрових ресурсів українських архівів», «Міжархівний пошуковий портал», «Архіви у смартфоні», але зміст і реалізація у них можлива через будь-які гаджети.

Вебсайт «Єдине вікно доступу до цифрових ресурсів українських архівів» об'єднує в єдиному пошуковому просторі електронні ресурси державних архівів, а також окремі тематичні цифрові колекції документів, які працюють на платформі ARCHIUM. Пошук має гнучкі

налаштування, є морфологічним та здійснюється за повними текстами довідкового апарату, представлено на локальних ресурсах (за назвами фондів, історичними довідками до них, анотаціями до фондів та описів, заголовками справ і документів), а також серед позицій покажчиків, що є аналогами традиційних архівних каталогів. Проект створено компанією «Архівні інформаційні системи» у співпраці з Державною архівною службою України [1].

Документи в архівах організовані у логічні масиви – фонди та колекції. У межах фонду зберігається певним способом систематизована документація, що була створена внаслідок діяльності установи, організації чи підприємства або персони (фонди особового походження). Колекції зазвичай містять тематично однорідні матеріали.

Документальні матеріали всередині фондів (колекцій) традиційно поділено на описи – групи справ, створені за тематичним, хронологічним та іншими принципами. Основною одиницею описання та зберігання є справа, яка може містити один документ (наприклад, мапа, щоденник, універсал, лист тощо) або їх сукупність, створену здебільшого у діловодстві й об'єднану однією темою. З метою ідентифікації кожній справі присвоєно шифр, який складається з номерів фонду, опису та власне справи і є унікальним у межах одного архіву. Наприклад, фонд 5, опис 2, справа 346. Номери фондів у державних архівах областей також містять літери, що означають належність до певного періоду або вказують на походження матеріалів, наприклад: П – партійні, Р – радянські.

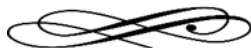
Пошук потрібних документів можна здійснювати в усьому доступному повнотекстовому контенті або лише у заголовках оцифрованих справ, представлених на локальних ресурсах. Результати пошуку виводяться окремими вкладками для фондів, описів, справ, документів та покажчиків. Відфільтрувати результати пошуку можна у меню Фільтри, обрати результати пошуку і в оцифрованих справах.

Загалом сьогодні Україна доєдналася до низки країн Європи, у яких уже працюють подібні ресурси. В онлайн-доступі вже представлено півсотні тисяч скан-копій архівних документів із фондів ЦДАГО України, повнотекстову інформацію на майже половину усіх фондів, історичні довідки та анотації документів практично на усі архівні фонди тощо.

Для збереження архівів під час війни передбачено безпечні регіони, евакуація: транспорт, логістика, кошти, людський і часовий ресурси тощо. В умовах широкого наступу загарбницьких російських військ доцільним є, щоб архівні документи залишалися в будівлях і були розміщені у сховища. Зрозуміло також, що страховий фонд документального фонду повинен бути переведений у цифровий формат. Це відкриває доступ до ресурсів архівних установ і роботу користувачів у надзвичайних умовах. Онлайн-добірка оцифрованих документів усіма державними архівами регулярно публікується на офіційному вебпорталі Державної архівної служби України і вміщує в себе стислу інформацію щодо нових оприлюднених цифрових копій документів НАФ, довідкового апарату, описів тощо.

Список використаних джерел

1. Єдине вікно доступу до цифрових ресурсів українських архівів. URL: <https://searcharchives.net.ua>
2. Робота архівів в умовах воєнного стану. URL: <https://cutt.ly/ZKMdVtm>

*Коноплицька О. І., канд. філол. наук, доцент
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль*

ДО ПИТАННЯ ПРО ГУМАНІТАРНІ ТА ОСВІТНІ ПРОЄКТИ БІБЛІОТЕК

У період трансформації, пошуку та формування нового іміджу перед сучасними бібліотеками стоять складні завдання. З одного боку, бібліотека як соціокультурний інститут, що

сприяє формуванню духовних та моральних цінностей у суспільстві, а також відображає його багатовікову інтелектуальну традицію, має зберегти за собою цю функцію, з іншого – в інформаційному суспільстві, що швидко змінюється, в конкуренції з інтернетом, бібліотеці необхідно розширювати свої функції і в багатьох випадках позиціонувати себе не тільки як заклад культури, а і як майданчик для розв'язання інших гуманітарних проблем.

Сучасні бібліотеки доволі успішно поступово стають ефективним комунікативно-освітнім простором для реалізації концепції освіти протягом життя. І тут важливо зазначити, що вони беруть на себе різні ролі та функції у забезпеченні освітнього процесу, зокрема для дорослих. Прикладом можуть бути центри освіти, що часто функціонують на базі бібліотек. Бібліотеки є партнерами в організації та проведенні освітніх програм, де розподіляють ролі та функції з організацією-партнером. Також бібліотека виконує роль HUB, тобто надає приміщення, персонал, комунікації та інтелектуальний ресурс для проведення освітнього заходу.

Отже, розглядаючи простір бібліотек для ефективної комунікації в контексті реалізації освітніх проєктів, можна дійти висновку, що ініціюється проєктна активність бібліотек, яка спрямована на підтримання освіти, формальної і неформальної, для підвищення якості пропозицій на ринку освітніх послуг; залучаються ресурси бібліотек для розроблення та реалізації спільних (партнерських) програм, спрямованих на підвищення рівня освіченості та якості життя населення; формується новий імідж бібліотек.

Одним із завдань бібліотек є привчити дітей читати. Для цього організують центри читання. До центрів запрошують дітей, починаючи з перших класів і закінчуючи п'ятим-шостим класом, коли вони вже розуміють, що без книги не бачать свого подальшого життя. Виховання бережливого ставлення дітей до книги і читання дає можливість розвиватися в певному напрямі, досягати успіху. Читання книги суттєво впливає на людську компетентність, освіченість, розширює знання, підвищує гнучкість мислення. Сьогодні вже немає потреби доводити важливість книги в житті кожного з нас та суспільства загалом, бо свідоме життя починається зі знайомства із першою книгою.

Багато дослідників вважають, що читання розвиває мозок людини, що спонукає до творчості. Розвиток мозку пов'язаний із фізіологічними особливостями кожної людини. Ліва півкуля кори головного мозку відповідає за насиченість інформацією, її обробку, аналітичне мислення, а права – за обробку невербальної інформації, що виражається у символах і образах, а також за творчі навички і панорамне мислення. Важливо, щоб мозок розвивався гармонійно і збалансовано. Щоб людина могла застосувати здобуті знання на практиці і творчо мислити, вона повинна читати книжки.

Дуже важливо мати не тільки енциклопедичні знання, а й панорамне мислення як дієвий інструмент у формуванні новітніх соціокультурних концептів. Читання має величезне значення у вихованні творчої особистості, тому працівники бібліотек організують години читання для класів відповідно до віку. Для такої роботи бібліотекарю треба підібрати книжку, показати її, зацікавити змістом, розказати, як книжка народжується, що це поступовий і цікавий процес, у якому беруть участь і письменник, і видавець, тобто показати шлях цієї книжки – від задуму до реалізації. Можна розказати, навіщо вона потрібна і що вона дає, яку історію відображає. Часто влаштовують презентації книг за участю автора, і учасники можуть із перших уст почути про задум та створення книги.

Бібліотеки переймають досвід інших країн у пропагуванні книг та читання. Зокрема, створені куточки для читання, тематично оформлені, з добіркою літератури відповідно до певної тематики, постаті, жанру: чи то детектив, чи дитяча література, чи творчість конкретного письменника, чи певна епоха тощо. Так формується бібліотечний простір – комплекс професійних компонентів, що формують сучасну бібліотеку як соціально-комунікативну установу, центр читання та дозвілля. Формується і професійний простір, тобто компетенція бібліотекарів, їхня готовність до впровадження інновацій та роботи з інформаційного забезпечення громади; також інформаційний простір, що охоплює інформаційно-ресурсну базу бібліотеки – бібліотечні фонди, різні типи і види документів незалежно від їх формату (текстового, електронного, графічного,

аудіо- та відео); а ще фізичний простір, що передбачає особливості організації інтер'єрів бібліотек, комфортних умов для користувачів тощо.

Сучасний бібліотечний простір – це не тільки простір для книги та інших носіїв інформації, скільки простір для користувача, його думок, душі, творчості. Це простір, що забезпечує йому свободу вибору необхідної інформації.

Одним із стратегічних напрямів діяльності успішної публічної бібліотеки є робота з дітьми. Це є і суто бібліотечною роботою «на перспективу» – виховання майбутнього читача. Бібліотека зможе стати для дитини помічником, розрадою, якщо вона буде привабливою. Тут діти повинні мати можливість відпочити, почитати, роздивитися картинки, погратися в якісь ігри, послухати казку. Для дітей у традиційній, звичайній публічній бібліотеці повинна бути своя територія. Створити у дитини привабливий образ бібліотеки можна лише враховуючи її психологічні особливості, налаштованість на казковий світ. Цьому сприятиме привабливе, візуально естетичне оформлення дитячого відділу та інформаційної зони. Використання елементів декоративного оформлення, оригінальні полиці, оформлення стін персонажами казок чи героями популярних дитячих книжок. Основний предмет бібліотечного обладнання – книжковий стелаж, де книги для найменших стоять «обличчям» до читача, заохочуючи до читання. Важливим елементом в оформленні бібліотечного простору є фітодизайн. Аматорські вироби читачів, народних майстрів свого краю, дитячі малюнки, композиції зі штучних квітів, яскраво оформлені тематичні полиці, нетрадиційні книжкові виставки – все це зробить бібліотеку більш привабливою для населення.

Публічна бібліотека сьогодні – це культурний центр, що забезпечує інформаційні потреби користувачів, дає можливість міжособистісного спілкування практично всім жителям зони обслуговування, організовує їхнє культурне дозвілля. Вона повинна враховувати інтереси людей, поступово стаючи необхідним складником інфраструктури регіону. Бібліотека не може існувати, якщо в ній не зацікавлене населення і якщо воно не готове її підтримати. Низка факторів – політичних, економічних, соціальних – спричинила необхідність зміни звичного образу бібліотеки, її швидкої адаптації до перетворень у суспільстві. У центрі уваги бібліотеки стоїть пересічна людина зі спеціальними і загальнокультурними потребами, певними життєвими інтересами. Саме публічна бібліотека має стати інформаційною базою життя спільноти, саме тут повинна збиратися місцева інформація, мають готуватися дайджести, інформаційні досьє, експрес-інформації про рішення місцевої влади, про нові соціальні пільги, про нове у сфері освіти, поради безробітним тощо – тобто те, чого найбільше потребує населення. За даними дослідників, 85 % людських проблем (житло, робота, освіта, дозвілля) вирішується саме за місцем проживання, на місцевому рівні. Зрозуміло, що ця інформація повинна постійно оновлюватися.

Бібліотеки вже здійснили певні кардинальні зміни для підвищення власного іміджу, зацікавлення та залучення користувачів. Це зроблено з метою повернення громади до читання, до книжкової та читацької культури, на чому базується і рівень освіти людини, і майбутня професійна компетентність, і статус у громаді.

Список використаних джерел

1. Ворошилов О. Інформаційна аналітика як напрям роботи сучасної бібліотеки. *Бібліотечний вісник*. 2015. № 3. С. 12–17.
2. Воскобойнікова-Гузєва О. Соціокомунікаційна діяльність провідних бібліотек України в новітніх умовах. *Бібліотечний вісник*. 2016. № 1. С. 12–17.
3. Жукова В. Трансформація бібліотеки в інфраструктурі глобального інформаційного суспільства. *Бібліотечний вісник*. 2014. № 3. С. 3–7.
4. Каращук О. Бібліотека в сучасному інформаційному просторі. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2016. Вип. 43. С. 596–610.
5. Сусак А. В. Функції бібліотеки в сучасному інформаційному просторі. *Вісник Львівського університету*. 2007. Вип. 1. С. 194–198.

6. Чотири простори бібліотеки: модель діяльності: практичний посібник / автори-укладачі: О. Бояринова, О. Бруй, Л. Лугова, Я. Сошинська, І. Шевченко; Українська бібліотечна асоціація. Київ: ВГО Українська бібліотечна асоціація, 2020. 104 с.

*Недошитко І. Р. канд. іст. наук, доцент
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль*

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ СУЧАСНОЇ АРХІВНОЇ СПРАВИ

На зламі тисячоліть розвиток цивілізації перейшов на новий етап: так зване «паперове суспільство» поступово трансформується в «інформаційне», базовою основою якого стала електронна мережа «Інтернет». Сьогодні практично в усіх країнах світу доволі актуальним є питання інтеграції у згадану мережу архівних установ, які репрезентують у ній свої інформаційні ресурси. Не залишилася поза межами цього глобального процесу й Україна.

Інтернет впродовж лише кількох років кардинально змінив стиль, способи і методи діяльності архівних служб не лише України, але й усього світу. За оприлюдненими даними, у світі на одного дослідника, який працює у читальному залі архіву, припадає приблизно сто відвідувачів в Інтернеті.

Однак мусимо констатувати, що наша держава є однією з останніх країн у Європі за кількістю оцифрованих і опублікованих у відкритому доступі архівних документів.

В Україні діють 2 146 архівних установ, де зберігається майже 82,7 млн одиниць (архівних справ) Національного архівного фонду [1], однак, за інформацією голови Державної архівної служби України Анатолія Хромова, з них оцифровано лише 5 % [2].

З огляду на це 4 роки тому оцифрування архівних фондів стало пріоритетом для архівістів. Допомагають архівам європейські країни та неурядова організація США Family Search, адже бюджетних коштів на такі проекти не виділяють.

Одним із найважливіших досягнень діяльності Державної архівної служби України та архівної галузі загалом у 2021 р. стало зростання оцифрування документів Національного архівного фонду.

За результатами 2021 р. державними архівами оцифровано (створено фонд користування) на 155 688 од. зб. із паперовим носієм, 343 од. обл. кінодокументів, 5 882 од. обл. фонових документів, 20 368 од. обл. фотодокументів та 11 од. обл. відеодокументів, 546 од. зб. особового походження в електронній формі [3].

Загалом у 2021 р. оцифровано 182 838 од. зб. та од. обл., що становило 245 % від показника 2020 р. (74 183 од. зб., та од. обл.) і майже 500 % (482 %) від показника 2018 р. (37 904 од. зб. та од. обл.).

Лідерами з оцифрування документів НАФ у 2021 році є:

центральні державні архіви:

ЦДАК України (12 137 од. зб.);

ЦДНТА України (5 264 од. зб.);

ЦДАМЛМ України (2 924 од. зб.);

державні архіви областей:

Полтавської (77 262 од. зб.);

Тернопільської (5 416 од. зб.);

Сумської (5 137 од. зб.);

Кіровоградської (4 953 од. зб.);

архівні відділи міських рад:

Дніпропетровської (557 од. зб.);

Київської (357 од. зб.);

Хмельницької (106 од. зб.) областей.

Серед галузевих державних архівів: Галузевий державний архів «Державний інформаційний геологічний фонд України» (15 000 од. зб.), Галузевий державний архів Служби зовнішньої розвідки України (624 од. зб.), Галузевий державний архів Міністерства закордонних справ України (335 од. зб.) [3].

Значне збільшення темпів оцифрування документів НАФ у 2021 р. зумовлено співпрацею державних архівів Київської, Кіровоградської, Луганської, Миколаївської та Полтавської областей з уже згадуваною корпорацією Family Search International (США).

Також упродовж року державні архіви оцифрували та перевели в електронний вигляд 24 990 описів на документи управлінської документації, 134 описи справ на документи особового походження, 153 описи справ на науково-технічну документацію, разом – 25 187 описів справ, що становить 167,2 % від показника 2020 р. (15 063 оцифрованих описів справ).

Лідерами з оцифрування описів на документи НАФ у 2021 р. є: центральні державні архіви: ЦДІАК України (102 описи справ), ЦДАВО України (80 описів справ); державні архіви областей: Державний архів Чернігівської області (4 881 опис справ); Державний архів Кіровоградської області (3 000 описів справ); Державний архів Полтавської області (2 978 описів справ); Державний архів Херсонської області (2 000 описів справ); Державний архів Запорізької області (1 945 описів справ); Державний архів Львівської області (1 610 описів справ); Державний архів м. Київ (1 395 описів справ) [3].

У 2021 р. вперше з метою активізації оцифрування та забезпечення безпосереднього контролю Державною архівною службою України прийнято Програму оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022–2025 рр., затверджену наказом Голови Державної архівної служби від 29.12.2021 № 165 [4].

Про зручність користування оцифрованими документами, які є доступними на сайтах різних установ, переконуємося у час пандемії. Багато науковців могли продовжити працювати над своїми дослідженнями завдяки відсканованим архівним справам.

За часів Радянського Союзу був обмежений, а то і зовсім закритий доступ до архівів та архівних документів, щоб українці не дізнавалися правди про Україну, її історію, не вивчали свого походження. Сьогодні маємо змінити таке ставлення. У плані архівного надбання Україна – найбільша країна, тому важливо, щоб ці матеріали були у відкритому доступі для загального користування для науковців і для пересічних громадян.

Список використаних джерел

1. Державна архівна служба України. Національний архівний фонд. URL: <https://archives.gov.ua/ua/>
2. Терещук Галина. Шукай в архівах! Історія та родовід. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/arkhivny-dokumenty-metrychni-knyhy/31545958.html>
3. Про роботу Укрдержархіву, архівних установ і спеціальних установ страхового фонду документації у 2021 р. та пріоритети на 2022 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2021/zvit2021-arhiv.pdf>
4. Державна архівна служба України. Державна архівна служба вперше розробила програму оцифрування архівних інформаційних ресурсів на середньостроковий період. URL: <https://archives.gov.ua/ua/>

*Охріменко Г. В., канд. іст. наук, доцент
Національний університет «Острозька академія», м. Острог*

ПОБУДОВА КОРПОРАТИВНОГО ІМІДЖУ БІБЛІОТЕЧНИХ УСТАНОВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА (НА ПРИКЛАДІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»)

Наразі практично не існує компанії, яка б не використовувала принаймні одну соціальну мережу у своїх цілях. Водночас зростає конкуренція на платформах за увагу користувачів і серед світових та регіональних брендів, приватних організацій, і серед державних та комунальних установ. Проте не всі компанії належно користуються своїми профілями в соціальних мережах. Часто компанії не використовують свій фірмовий стиль у побудові контенту на своїй сторінці, чим значно погіршують показники охоплення.

Соціальні медіа, по-перше, є інструментом рекламування та PR-діяльності, а по-друге, – платформою для активної комунікації з власною аудиторією. Відповідно варто зазначити, що бібліотечним установам необхідно йти за трендами, які стрімко з'являються і так само швидко зникають, не втрачаючи своєї ідентичності та айдентики (за наявності). Отже, для успішного функціонування у сучасному медіапросторі необхідно створювати корпоративний імідж.

Варто зазначити, що сьогодні існує низка визначень поняття «корпоративний імідж». Проте, на нашу думку, найбільш влучним є визначення Р. Тарусіна: «Імідж – збірний образ, складниками якого є внутрішні і зовнішні ділові та міжособистісні відносини персоналу і офіційна атрибутика організації» [2]. Основними засобами формування корпоративного іміджу є фірмовий стиль, реклама, PR-заходи, візуальні засоби іміджу та вербальні засоби.

Також було визначено три чинники, за якими можна прослідкувати успішність позитивно сформованого іміджу. Під час побудови корпоративного іміджу компанії завжди варто звертати увагу на деталі, які, на перший погляд, можуть здатися незначними, а саме *tone of voice* (стиль спілкування зі своєю цільовою аудиторією), *можливі ризики*, серед яких фінансові (втрата спонсорів, інфляція, банкрутство) та *внутрішня ситуація в організації* (зміна керівництва, стосунки між співробітниками) [5, с. 20]. До того ж варто знайти свою універсальність та унікальність – чим одна бібліотечна установа здатна вирізнитися з-поміж великої кількості бібліотек на ринку культурних та освітніх послуг. Цей самий чинник і допоможе підвищити впізнаваність бренду бібліотеки серед користувачів.

Оскільки більшість соціальних мереж спочатку були створені для поширення фотоконтенту, значну увагу необхідно звертати на обробку та оформлення візуальної частини. Адже її ідеєю було створення так званого альбому спогадів на просторах інтернету, доступ до яких буде не лише у власника, але й у всіх охочих.

Для побудови корпоративного іміджу в соціальних мережах варто розглядати фірмовий стиль як основний осередок формування загальної стилістики бренду та відповідно уявлення про компанію. До складників фірмового стилю варто віднести: шрифти, лого, колористику та стиль соціальних мереж [1, с. 23]. Проведемо аналіз представлення елементів фірмового стилю у соціальних мережах Наукової бібліотеки Національного університету «Острозька академія». Аналіз має два етапи проведення: 1) на першому етапі здійснюється моніторинг контенту на сторінках бібліотеки у соціальних мережах, 2) на другому – інструменти побудови корпоративного іміджу бібліотечної мережі у соціальних мережах.

Наукова бібліотека Національного університету «Острозька академія» має свій офіційний сайт – <https://lib.oa.edu.ua>, на якому представлена 1) новинна стрічка, яка слугує своєрідним аналогом календаря – визначні події та дати; 2) інформація про тематичні семінари для бібліотечних працівників; 3) актуальні лінки до електронних каталогів бібліотеки, до електронних баз даних Scopus та WoS для науковців та студентів; 4) інструкції з користування локальними програмами бібліотеки та новинки з нормативно-методичного забезпечення у галузі інформації та документації [3].

На офіційному сайті бібліотеки представлено панель із переліком соціальних мереж, які активно використовує Національний університет «Острозька академія» – YouTube, Instagram, Facebook (Meta), Twitter, Telegram. Однак сама Наукова бібліотека Національного університету «Острозька академія» представлена лише у Facebook (Meta) [4].

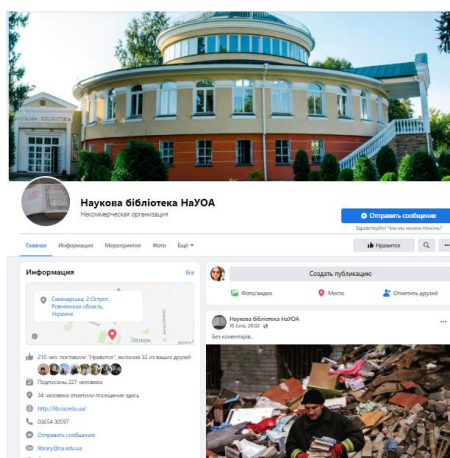

Рисунок 1 – Скрін офіційної сторінки Наукової бібліотеки НаУ «Острозька академія» на Facebook

Контент-аналіз сторінки Наукової бібліотеки Національного університету «Острозька академія» здійснювався за такими критеріями: 1) опис профілю – а) назва «Наукова бібліотека НаУОА», б) розшифровка до назви «некомерційна організація», в) геолокація та контактна інформація, г) режим роботи; 2); охоплення профілю – а) кількість підписників – 227 осіб; кількість лайків сторінки – 210 осіб; 3) регулярність публікацій – середній показник – 2–6 публікацій за тиждень; 4) тематика публікацій – а) ключові події університету культурного та наукового значення, б) аналітичні статті з проблематики діяльності бібліотек України та світу, в) календар ключових подій та свят України, г) інформація про конкурси у галузі культури для викладачів і здобувачів вищої освіти. Кількість поширень та вподобань постів, які здійснюють адміністратори сторінки наукової бібліотеки Національного університету «Острозька академія», вкрай незначна.

До того ж важливим у формуванні загального вигляду бренду є використання фірмових кольорів та логотипу. Наукова бібліотека не має ні фірмових кольорів, ні власного логотипу. Центральний аватар містить зображення символу Острозької академії – Острозької Біблії.

Проведення такого типу дослідження дало нам змогу оцінити стан корпоративного іміджу в соціальних мережах для закладів культури, зокрема на прикладі Наукової бібліотеки Національного університету «Острозька академія». Варто зазначити, що цей заклад культури використовує не всі важливі інструменти побудови власного іміджу. Зокрема, варто розширити спектр платформ соціальних медіа – не обмежуватися лише офіційною сторінкою у Facebook. Також доцільно було б розширити тематику постів та збільшити кількість оригінального контенту, продумати можливість розробки власного брендбуку з фірмовими кольорами та логотипом.

Список використаних джерел

1. Данілова Л. Л. Просування бренду в соціальних мережах. *Бренд-менеджмент: маркетингові технології*: тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. Київ, 2018. С. 22–24.
2. Кількість користувачів в Інтернет в Україні. *Укрінформ*. 2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2797152-v-ukraini-kilkist-internetkoristuvaciv-zroslado-23-miljoniv.html> (дата звернення: 29.05.2022).
3. Наукова бібліотека Національного університету «Острозька академія». *Офіційний сайт*. URL: <https://lib.oa.edu.ua> (дата звернення: 29.05.2022).
4. Наукова бібліотека Національного університету «Острозька академія». Офіційна сторінка Facebook (Meta). URL: <https://cutt.ly/uKgnavQ> (дата звернення: 29.05.2022).

5. Buss A., Strauss N. Online Communities Handbook: Building your business and brand on the Web. Littlejohn S. W. *Theories of human communication*. 2009. P. 20.

*Шевченко О. В., д-р наук із соц. ком., професор
Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

РУЙНУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ: БІБЛІОТЕК, АРХІВІВ, МУЗЕЇВ

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю забезпечення надійної охорони та захисту культурних цінностей на сучасному етапі. Зокрема, волонтери створили міжнародний проєкт «Врятувати українську культурну спадщину онлайн» (SUCHO), що має на меті архівацію онлайн-культурних цінностей – контенту різноманітних сайтів, присвячених культурі. Станом на 8 квітня 2022 р. було архівовано 25 терабайтів даних. Проєкт був підтриманий технологічними компаніями та інтернет-провайдером. У ньому беруть участь понад 1 000 бібліотекарів, архівістів та дослідників; долучились Український науковий інститут Гарвардського університету та Альбертський університет.

Прослідкуємо процес руйнування культурної спадщини України під час вторгнення Російської Федерації на територію Української держави:

25–27 лютого 2022 р. від російського ракетного обстрілу згорів дотла Іванківський історико-краєзнавчий музей у Київській області. У музеї зберігалися твори народної творчості, зокрема картини Марії Примаченко та текстильні роботи Ганни Верес. Частина картин Примаченко та інших експонатів місцеві жителі врятували з палаючої будівлі.

01 березня 2022 р. російським ракетним ударом був пошкоджений музей Меморіального центра Голокосту «Бабин Яр». 02 березня 2022 р. бомбовим авіаударом був частково зруйнований краєзнавчий музей у Бородянці. Багато експонатів пошкоджено, але значна частина вціліла. 06 березня 2022 р. було обстріляно й пошкоджено музей-заповідник М. М. Коцюбинського в Чернігові. Того самого дня поверхові пошкодження отримав обласний художній музей імені Григорія Галагана, а Харківський університет повідомив про пошкодження свого музею природи.

07 березня 2022 р. російські війська обстріляли історико-архітектурний музей-заповідник «Садиба Попова» у Запорізькій області. Було пошкоджено будівлю манежа-стайні. 13 березня 2022 р. музей було обстріляно знову. До того ж російські військовослужбовці розграбували його, вкравши навіть антикварний унітаз (який свого часу крали ще більшовики). Того самого дня стало відомо про пошкодження Харківського художнього музею, де постраждали фасад, вітражі й розбито більшість вікон. Експонати не пошкоджені, але їм загрожує вуличне повітря.

08 березня 2022 р. військові РФ пошкодили обстрілами Тростянецький районний краєзнавчий музей, будівля якого є пам'яткою архітектури XVIII–XIX століть. До того ж музей був пограбований. Експонати не постраждали, остільки були перенесені в інше місце. 09 березня 2022 р. російський обстріл частково зруйнував Охтирський міський краєзнавчий музей, розташований у маєтку початку XX століття. 13 березня 2022 р. був пошкоджений фасад та частина експозиції Військово-історичного музею в Чернігові.

14 березня 2022 р. був обстріляний Національний музей-заповідник «Битва за Київ у 1943 р.» в Київській області. 21 березня 2022 р. російські війська прямим попаданням авіабомби знищили художній музей імені Куїнджі в Маріуполі. Оригіналів картин Архипа Куїнджі в музеї на той час не було, але були роботи інших митців. Того самого дня російським бомбардуванням був зруйнований Музей ретрокомп'ютерів у Маріуполі, що містив понад 500 зразків комп'ютерної техніки від 1950-х до початку 2000-х років.

19 квітня 2022 р. з'явилося повідомлення про пожежу внаслідок обстрілів у Маріупольському краєзнавчому музеї. Музей був знищений бомбардуваннями та пожежею майже повністю. Багато експонатів частково або повністю згоріли.

Маріупольська міськрада заявила, що російські війська вивезли понад 2 000 експонатів трьох маріупольських музеїв (зокрема картини Куїнджі та Айвазовського) до Донецька.

27 квітня 2022 р. стало відомо про обкрадання музею «Зірка Полин» у Чорнобилі. За повідомленням ДСНС України, окупанти забрали звідти телевізори і залишили сміття та боєприпаси. Експонати не постраждали. 06 травня 2022 р. внаслідок російського обстрілу згорів Національний літературно-меморіальний музей Г. С. Сковороди у селі Сковородинівка Харківської області. Була поранена людина.

У Донецькій області внаслідок обстрілу згоріла Центральна публічна бібліотека Вугледарської міської громади. Наукову бібліотеку мав Маріупольський краєзнавчий музей, знищений обстрілами та пожежею. У Житомирській області від бомбардування постраждала Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олега Ольжича, де пошкоджено фасади, двері та вікна. У Київській області пошкоджена Макарівська публічна бібліотека, розташована в будівлі початку ХХ століття. Знищено бібліотеку в селі Підгайне. У Луганській області постраждали Старобільська дитячо-юнацька бібліотека, Северодонецька міська публічна бібліотека та Шуліківська сільська бібліотека. У Миколаєві 07 травня від російського обстрілу постраждала бібліотека в житловому будинку в Корабельному районі.

У Харкові 02 березня 2022 р. внаслідок ракетного удару по Палацу праці постраждала розташована неподалік Центральна наукова бібліотека університету імені Каразіна, заснована у 1804 р., в якій вибито вікна та пошкоджено фасад. 13 березня була пошкоджена державна наукова бібліотека імені Короленка, розташована в будівлі 1901 р. Там, крім вікон і фасаду, постраждали інтер'єри та вітраж на стелі. Вплив зовнішнього клімату загрожує книгам. Повідомляється також про пошкодження Харківської центральної бібліотеки імені Маяковського, бібліотек № 2, 36 і 43. 27 квітня через російський обстріл горіла бібліотека в Барвінківській громаді на Харківщині.

У Херсонській області було знищено бібліотеку села Олександрівка та пошкоджено бібліотеку села Станіслав. У Чернігові 28 лютого 2022 р. вибухова хвиля від ракетного удару частково зруйнувала центральну міську бібліотеку імені Коцюбинського та бібліотеку для дітей імені Довженка, розташовані в одній будівлі. 11 березня 2022 р. трьома 500-кілограмовими бомбами напівзруйновано історичний будинок Василя Гарновського, де розташовувалась обласна бібліотека для юнацтва. 30 березня обстрілом пошкоджено будівлю Дворянського земельного банку, що містить обласну наукову бібліотеку імені Короленка.

Описавши стан вітчизняних культурних надбань після нападу російської федерації на Україну, можна зробити висновки щодо знищення або пошкодження 127 об'єктів культури: 54 релігійних об'єктів, 26 історичних будівель, 15 пам'ятників, 14 будівель, призначених для культурних заходів, 11 музеїв та 7 бібліотек. Внаслідок дослідження основної ролі збереження цінностей з'ясовано, що культурні цінності України як матеріальні об'єкти є свідченням історичного становлення українського народу, частиною світової культурної спадщини.

Список використаних джерел

1. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ. Дата оновлення: 21.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2657-12> (дата звернення: 30.04.2022).
2. Про охорону всесвітньої культурної спадщини: Закон України від 8 червня 2000 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2000. № 39. С. 333.
3. Про затвердження порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1760. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення: 30.04.2022).

Яворська Т. М., канд. пед. наук
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

РЕФЕРУВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ПРОЦЕСІВ АНАЛІТИКО-СИНТЕТИЧНОГО ПЕРЕРОБЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ

У цифрову епоху постійно зростають обсяги та напрями інформаційних потоків. Розвиток цифрових технологій, упровадження інформаційних систем, ефективних засобів і методів переробки та пошуку інформації дають можливість користувачам обрати з інформаційного масиву необхідну інформацію, сприяють пришвидшенню обміну науковою інформацією. Актуальними нині є проблеми інформаційного забезпечення вітчизняної науки. Основним завданням інформаційних установ, що функціонують у національній системі науково-технічної інформації України, є задоволення інформаційних потреб користувачів.

Процес перетворення інформації (даних), що містяться в документах, а також їх оцінка, зіставлення, узагальнення і представлення користувачам у вигляді, що відповідає конкретним інформаційним запитам користувачів, називається аналітико-синтетичним опрацюванням документів (АСОД). Процеси перетворення формальних ознак і змісту *первинних документів* здійснюється з метою створення *вторинних документів*, як більш зручних для зберігання, пошуку, використання *споживачами інформації*.

Одним із основних видів АСОД є реферування документів. Об'єктами реферування є наукові статті, монографії, розділи або глави окремих неперіодичних видань (монографій, узагальнюючих праць тощо), патентні документи, депоновані рукописи. Реферування – це інтелектуальний творчий процес, що потребує осмислення, аналітико-синтетичної переробки інформації та створення нового документа – реферату.

За ДСТУ ГОСТ 7.9:2009 (ІСО 214–76), реферат – елемент бібліографічного запису і вихідних даних первинного документа (наприклад, публікації) [1, с. 5].

Реферат призначений для передачі фактичних даних про нові досягнення науки і практики. Провідною ознакою реферату як науково-інформаційного документа є інформативність – здатність коротко передати зміст первинного документа, щоб не було необхідності обов'язково звертатися до першоджерела. Науковці визначають властивості реферату, а саме: реферат містить скорочений виклад інформації, утвореної у процесі згортання первинної інформації; зміст реферату залежить від змісту вихідного документа; призначення – оперативне ознайомлення з масивом первинних документів. Основна мета – у мінімальному обсязі реферату подати максимум корисної інформації.

Основні функції реферату як вторинного документа:

- інформативна – реферат подає цілісну, узагальнену інформацію про зміст документа й усуває необхідність читання його повного тексту, якщо документ має для читача другорядний інтерес;
- Пошукова – реферат використовується в інформаційно-пошукових, зокрема й автоматизованих системах для пошуку документів та інформації;
- Індикативна – надання користувачам інформації про невідомі, але релевантні їхнім запитам документи з характеристикою основних змістових ознак;
- Довідкова – реалізується представленням у рефераті конкретних фактичних відомостей;
- Комунікативна – перегляд рефератів із певної галузі (проблеми чи питання) сприяє одержанню відомостей про напрями й результати наукових досліджень, про проблеми, над якими працюють вчені, про нові методики тощо;
- Сигнальна – виявляється у повідомленні про публікацію або ж надходження до фонду нових документів;
- Прогностична – виявляється під час проведення аналізу змісту рефератів основного потоку документів із певної галузі, коли можна прогнозувати її розвиток, виявити виникнення нових проблем, напрямів наукових досліджень тощо [2, с. 5–6].

Реферуванням документа називається метод мікроаналітичного згортання інформації з первинного документа наукового або виробничо-практичного професійного характеру, а також сам процес створення реферату як вторинного документа [2. с. 4].

Реферування – це процес інформаційного аналізу, пов’язаного з вивченням і обробкою документів із метою вилучення найсуттєвіших відомостей та / або їх узагальнення. Такий аналіз – складний логічний процес, елементами якого є відбір, опис, оцінка, систематизація та узагальнення фактографічної інформації, що міститься в первинному документі. Методика реферування полягає у послідовному виконанні правил кожної окремої операції, послідовності таких операцій.

Сьогодні в Україні функціонує Національна система реферування, головним принципом побудови якої є централізована кумуляція масивів реферативної інформації із зовнішніх розподілених ресурсів.

Основними принципами відбору матеріалів для відтворення у національній системі реферування є:

- максимальна повнота охоплення матеріалів (аналітико-синтетичній обробці підлягає література з усіх основних галузей природничих, технічних і суспільних наук);
- новизна, цінність інформації, актуальність проблематики.

Із метою максимально ефективного використання інформаційного ресурсу сьогодні відбувається органічне сполучення реферативної та повнотекстової інформації в електронних ресурсах наукової періодики. У мережі з’являються реферати фахових наукових видань та їх постачання до агрегаторів наукової періодики одночасно з виходом із друку поточного випуску.

Реферативні видання у друкованому та електронному вигляді здійснюють відбір релевантних статей із наукових журналів, систематизують їх за відповідними темами-рубриками. Більшість розвинених сучасних систем пошуку наукової інформації містять реферативний складник як необхідний елемент свого потенціалу. Наявність у публікаціях коректно складеного наукового реферату та ключових слів значно підвищує ефективність використання інформаційного ресурсу, скорочує час пошуку релевантної та пертинентної інформації [3].

Отже, реферування – це інтелектуально-творчий процес, що передбачає не лише створення інформаційного повідомлення, тобто відображення первинного документа, але й порівняння, узагальнення та донесення інформації до сучасного користувача. Сьогодні реферування наукових публікацій не втрачає своєї актуальності. Більшість розвинених сучасних систем пошуку наукової інформації містять реферативний складник як необхідний елемент свого потенціалу.

Список використаних джерел

1. ДСТУ ГОСТ 7.9:2009 (ИСО 214–76) СИБІД. Реферат и аннотация. Общие требования. Чинний від 2009-12-01. Київ: Держспоживстандарт, 2009. 8 с.
2. Лутовинова В. І. Реферування як процес мікроаналітичного згортання інформації: практ. посіб. / наук. ред. Г. М. Швецова-Водка; АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Київ, 2007. С. 5–6.
3. Розвиток національної системи реферування. До 20-річчя Українського реферативного журналу «Джерело». URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/15116.1.060.pdf

СЕКЦІЯ 3

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І СИСТЕМ

Вощенко В. Ю., канд. філос. наук, доцент

Національний університет «Полтавська політехніка» імені Юрія Кондратюка, м. Полтава

Денисовець І. В., канд. філол. наук, доцент

Національний університет «Полтавська політехніка» імені Юрія Кондратюка, м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СФЕРІ СУДОЧИНСТВА

Документаційне забезпечення судових установ є різновидом процесуально-адміністративної діяльності, злагодженим процесом, обидві сторони якого взаємодіють як рівноправні носії взаємних прав і обов'язків, що встановлені та гарантовані правовою системою. Документообіг у судах України організовується в межах внутрішньої специфіки виконання роботи, а головне його призначення полягає у забезпеченні ефективного та оптимального функціонування судових установ із метою належного здійснення правосуддя в нашій державі. Проаналізуємо особливості документаційного забезпечення судових установ нашої держави.

Досліджуючи особливості документаційного забезпечення судових установ України, потрібно також зауважити, що суди мають повноваження та можуть складати документацію, яка може зберігатися тимчасово, упродовж 10 років включно, проте тільки в електронному форматі, за умов наявності необхідного технічного забезпечення з урахуванням вимог законодавства України та Інструкції. Інструкція з організації діловодства в судових установах регламентує правила та принципи роботи з усіма документами, окрім тих, які стосуються інформації з обмеженим доступом [1].

Документаційне забезпечення та здійснення діловодних процесів у судових установах є головним завданням для структурного підрозділу канцелярії. Загальне управління документообігом у судовій системі провадить керівник апарату суду. Організація документаційного забезпечення та контроль за станом ведення діловодства, створенням, належним оформленням, відправленням або подальшим зберіганням документів у структурних підрозділах апарату суду покладається на керівників цих підрозділів, а в судах, де відсутні структурні підрозділи, – на керівника апарату суду. Саме керівник апарату суду та керівники структурних підрозділів мають забезпечувати засвоєння та знання всіма працівниками положень і правил Інструкції, а також організувати контроль за виконанням приписів цього організаційно-розпорядчого документа й обов'язково надавати практичну та методичну допомогу за необхідності.

У судах проводяться регулярні (не рідше одного разу на рік) перевірки стану діловодства в підрозділах апарату суду. Підсумки за результатами моніторингу щодо організації діловодних процесів у судових установах фіксуються у спеціальній довідці, яка виноситься на обговорення та розсуд керівника апарату суду для формулювання відповідного рішення щодо оптимізації або ж документаційного забезпечення діяльності установи. Передбачається створення копії такої довідки, що містить результати перевірки дотримання правил документообігу в судах. Якщо це місцева судова установа, то копія довідки в електронній формі надсилається відповідальній особі відповідного територіального управління Державної судової адміністрації; якщо перевірку здійснено в апеляційному суді, то зазначений документ-копія, що засвідчує результати моніторингу, відправляється прямо до Державної судової адміністрації України (ДСАУ).

Необхідно наголосити, що правила та приписи Інструкції є обов'язковими для дотримання та виконання всіма посадовими особами та працівниками судової установи. Недотримання зазначених в Інструкції правил і вимог, необережне, неналежне зберігання, навмисне пошкодження, безпричинне знищення, підроблення, приховування, розкрадання, незаконне передавання іншій особі службових документів, зокрема й електронних, а також незаконний доступ до них або до електронної бази даних тягне за собою відповідальність відповідно до чинного законодавства України [1].

Під час вивчення особливостей документаційного забезпечення судових установ потрібно брати до уваги той факт, що надзвичайно важлива роль під час здійснення діловодних процесів відводиться канцелярії судової установи.

Характеризуючи діловодні процеси в судових установах, потрібно звернути увагу на те, що під час роботи з документацією іноді трапляються випадки втрати особливо цінних документів. У судах існує процедура складання відповідного акта, що засвідчує факт втрати документа.

Тож про втрачений або загублений документ терміново повідомляють керівну особу установи або структурного підрозділу, складають акт у трьох примірниках:

- перший примірник надається керівній особі судового апарату;
- другий примірник передається у канцелярію з метою належного реагування у визначеному порядку,
- третій примірник зберігається у керівника структурного підрозділу, в якому трапився випадок втрати документа.

Про складання відповідного акта робиться позначка в реєстраційному документі. Документація системи судових установ з часу створення (надходження) і до передавання в архів суду знаходиться в тому структурному підрозділі, в якому була сформована, або зберігається в канцелярії суду відповідно до затвердженої номенклатури судових справ. Ті судові справи, що не були розглянуті, а також заяви, за якими не розв'язано питання про початок провадження, а також ті документи, які передані на доопрацювання з метою виправлення недоліків, мають знаходитися в робочих кабінетах і зберігатися у спеціальних сейфах (шафах), придатних для їх надійного та належного місцеперебування, за умови запобігання та перешкоджання доступу сторонніх осіб. Суворо забороняється виносити за межі судового приміщення документи, які надсилаються до суду [1].

Як бачимо, документаційне забезпечення в суді ілюструє налагоджені процеси, пов'язані з формуванням, обробленням та рухом інформаційних ресурсів, які закріплені на паперовому або електронному носії. Документаційне забезпечення судових установ організовується у правовому форматі, з метою впорядкування зв'язків та відносин у галузі провадження діяльності та функціонування судової влади загалом і забезпечення відкритості, прозорості й доступності здійснення правосуддя [2, с. 223].

Загалом щодо питання організації документаційного забезпечення процесів у судах нашої країни можна умовно виокремити два напрями в документній діяльності:

- 1) створення, виконання, зберігання та надсилання документації, яка безпосередньо стосується специфіки діяльності судових установ та провадиться у паперовому форматі та з використанням електронних носіїв і автоматизованої системи документообігу;
- 2) документаційне забезпечення як складник організації внутрішньої діяльності судової установи, яка пов'язана з обігом документації в контексті інформаційно-пошукового, кадрового, матеріально-технічного аспектів та стосується питань правового підґрунтя формування і здійснення влади суддів.

Отже, особливості документаційного забезпечення судових установ полягають у належній організації діяльності судів і реалізації судової влади загалом. Основною метою документообігу в судочинстві є організація контролю за працівниками суду, виконання останніми на високому рівні своїх професійних обов'язків, прозорість і відкритість здійснення правосуддя.

Список використаних джерел

1. Інструкція з діловодства в місцевих та апеляційних судах України від 20.08.2019 № 814. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0814750-19#Text>
2. Кібець В. О. Організація діловодства як складова частина ефективної діяльності суду. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 2. С. 222–224.

*Dorogaia Irina, PhD, Associated Professor,
Academy of Economic Studies of Moldova, Chisinau*

TRANSFORMATIONAL CHANGES IN BUSINESS MODELS OF MOLDOVAN ENTREPRISES: CONCEPTS AND PRACTICAL APPLICABILITY

***Acknowledgement:** This article was elaborated within post-doctoral project «Creating the organizational change management model for small and medium enterprises through the challenges of Industrialization 4.0», nr. 22.00208.0807.10/PD I.)*

The relevance of the research topic is undeniable: the transformational processes taking place in the world, associated with the rapid development of information technology, artificial intelligence, Big Data, the Internet of Things, genetic engineering, robotics, lead to fundamental changes in business models. All these processes closely connect the physical, digital and biological world. Many researchers (Peter Weill, Stephanie Woerner, Thomas Siebel) are inclined to believe that traditional models cannot work in today's, and even more so, in the future world. At the same time, new technologies are the most significant factor in changing business models. But, despite the prioritization of technologies, their application without rethinking the business device is simply impossible.

All the changes associated with serious processes of transformation of society, Klaus Schwab, the founder and executive director of the World Economic Forum, called the Fourth Industrial Revolution. The main idea of the scientist, along with the growing role of pervasive technologies, is to gain trust: «we should try to understand how and where human values are embedded in new technologies and how technologies can be applied for the benefit of society...» (Schwab, 2017). Thus, a concept that, it would seem, puts breakthrough technologies at the forefront, should be oriented, first of all, to human values. In this context, the term the Fifth Industrial Revolution is often quoted, which is a response to disruptive business technologies and is focused on social needs.

Moldovan businesses are going through hard times – the prolonged period of the pandemic has forced many companies to rethink their business model: introduce online trading, some have developed websites or connected social networks for marketing activities. Naturally, all transformations are associated with the need for additional financial costs, which often cannot be afforded by many companies. At the same time, the lack of understanding of where to move and how to develop in the future leads firms to non-competitiveness, and subsequently to incapacity.

Since the object of this study is the SMEs of the Republic of Moldova, in the future, issues related to the transformational changes in this sector of the economy will be covered. In the survey we conducted in January–February 2022, in which 46 enterprises participated, one of the aspects was to highlight the main factors that are associated with the financial performance of enterprises. The most significant factor noted by 52,5 % of respondents was the prevailing management style, then, in descending order: the economic situation in the country (50 % of respondents), timely (or untimely) adaptation to changes (47,5 %), then increasing competition (32,5 %). This analysis once again proves the importance of management in the process of transformational change.

The study continued by highlighting the critical challenges faced by SMEs in a time of transformation. Thus, the most important are the problems associated with the lack or lack of motivation on the part of the staff (the most important was noted by 52,2 % of respondents), the absence or insufficiency of ties with the main partners – also noted by 52,2 %, the lack of a correct (adequate) approach to leadership (noted by 47,8 %), absence or lack of specialized knowledge of company management – 39 %, lack of opportunity to learn new technologies – 37 %.

When asked whether employees of enterprises believe that digital transformation will affect all enterprises, 73,9 % answered in the affirmative, in our opinion, a large percentage of respondents (26,1 %) believe that this process will not affect all companies. Given the prevailing trends, without applying new technologies, enterprises can simply cease to exist.

So, what should be the transformational business-model for SMEs in today's environment? Peter Weill and Stephanie Woerner believe that the main thing in the new business model is to create a competitive advantage through the use of digital technologies, to differentiate your business by

offering customers something new and attractive. (Weill & Woerner, 2019). Thus, companies are transforming in two directions: 1) moving from value chains to more complex network systems (that is, moving away from the concept of Michael Porter to more complex relationship systems), 2) a deeper understanding of customer needs, which involves close contact with consumer.

If we delve into the specifics of management, organically carrying out changes, then here it is necessary to note, first of all, the style of management. The administrative-command approach is becoming increasingly unacceptable, top-down management does not take into account all elements of the system, employees often see and understand the essence of changes as well as managers. Thus, successful companies will develop on the basis of self-managed teams, in which employees are highly self-motivated to work effectively. In addition, the corresponding ecosystem plays a big role, that is, a set of enterprises, universities, start-ups that will work together and develop an overall competitive advantage and receive a common benefit from this. In such a company, the priority role will be played by the organizational culture, or an innovative culture, focused both on «internal components»: team spirit, trust, the desire for learning, inspiration, and on «external landmarks»: focus on customer needs, readiness to adapt and change, willingness to take risks, understanding the possibility of failure, and others. The control system in new organizations should be based on mutual trust, which will be reinforced by the participation of personnel in decision-making and the corresponding elements of corporate culture (Blommaert & Broek).

Obviously, such a serious process should be accompanied by state support. To date, several state programs have been initiated in the Republic of Moldova. One of them is the Digital Transformation Program for Small and Medium Enterprises, established by the Organization for the Development of Small and Medium Enterprises under the Ministry of Economy of the Republic of Moldova. The program assumes the provision of financial support in the form of a grant (for micro-enterprises – up to 250 thousand lei, for small and medium-sized enterprises – up to 500 thousand lei). The program envisages coverage of at least 150 SMEs. [5] We repeat, noting that transformational changes should affect every enterprise, therefore, such a program will not be enough. At the same time, given the relatively weak innovative activity of this sector of enterprises, it is safe to speak about the need to promote a culture of innovative entrepreneurship, which should have a synergistic effect – on the one hand, benefit the enterprises themselves, their counterparties, as well as contribute to increasing the innovativeness of the economy of the Republic of Moldova.

Bibliography references

1. Weill P., Woerner S. What's Your Digital Business Model?: *Six Questions to Help You Build the Next-Generation Enterprise* / Hardcover. 2018. 256 p.
2. Siebel T. Digital Transformation: Survive and Thrive in an Era of Mass Extinction / RosettaBooks, 2019. 256 p.
3. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. United States. Crown Publishing Group, 2017. 192 p.
4. Blommaert T., Broek St. Management in singularity: from linear to exponential management / Vakmedianet; 1st edition, 2017. 172 p.
5. ODIMM a lansat un nou program de support pentru transformarea digitală. URL: <https://odimm.md/ro/presa/comunicate-de-presa/5523-odimm-a-lansat-un-nou-program-de-suport-pentru-transformarea-digitala-a-afacerilor>

*Охріменко Г. В., канд. іст. наук, доцент
Приходько І. П., здобувачка освіти
спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Національний університет «Острозька академія», м. Острог*

DIGITAL-СТОРИТЕЛІНГ НА ТЕРЕНАХ МЕДІЙНОГО ПРОСТОРУ: АНАЛІЗ КОНТЕНТОУТВОРЕННЯ

В умовах стрімкого технологічного розвитку суспільства велика частка сучасного бізнесу переходить або вже перейшла в онлайн-формат. Нині брендам набагато вигідніше виділити кошти на просування в соцмережах та розкручування вебсайтів, ніж на живе спілкування з аудиторією. Саме в таких умовах народжується необхідність пошуку ефективних інструментів для онлайн-контентоутворення. Одним із таких інструментів у сучасному світі є digital-сторителінг. Цифровий сторителінг – це новітній феномен написання текстів, створення відео чи фотографій за допомогою історій та розміщення готового контенту в електронному середовищі. На думку Н. Дорофєєвої, digital-сторителінг – це метод електронної комунікації, заснований на організації мультимедійного контенту навколо однієї історії [1, с. 49]. Сьогодні цифрові історії використовуються як потужна маркетингова технологія просування та продажу продуктів чи послуг в інтернеті, а причиною цього можна назвати те, що будь-який матеріал в оформленні цікавої історії сприймається і запам'ятовується набагато краще.

У сучасних умовах цифровий сторителінг трансформувався в новітній напрям – мультимедійний сторителінг. Зауважимо, що проривом у цифровому сторителінгу вважається інтерактивна історія «SnowFall», створена редакцією TheNewYorkTimes у 2012 р. «SnowFall» – це захоплива історія про 16 сноубордистів і лижників, що потрапили у снігову лавину Каскадних гір неподалік Вашингтона. Фотографії, відео та інтерактивна графіка релевантно поєднують сторінку з текстом: на екрані завиває завірюха, виникає 3D-модель гір [2].

У форматі диджитал-сторителінгу існує низка основних правил для написання текстів. Дотримуючись їх, можна досягти вдалого консенсусу між контентом та його споживачами. Отож, розглянемо деякі з головних правил:

1) занурення в історію. Переглядаючи текст, читач повинен відчувати себе в ролі головного героя та в центрі подій. Для такої можливості доречним буде використання кількох думок, прямої мови, цитат.

2) Науковий дискурс та глибоке опрацювання теми. Дієва історія повинна не лише відповідати на запитання «Що?», «Де?», «Коли?», а й дотримуватися відповідей на запитання «Навіщо?», «Чому?». До того ж задля полегшення наукового аспекту інформації з численними фактами й цифрами доречним буде використання порівняльної статистики певних подій, інфографіки, коментарів учених тощо. Після прочитання такої цифрової історії читачеві буде набагато легше осягнути основну суть, якою б тяжкою вона не була [2].

3) Інтерактивність. Зазначимо, що сьогодні можливості цифрового формату текстів набагато ширші, ніж у паперових носіїв. Якщо ж в онлайн-середовищі ці можливості не будуть використовуватися, то успіх такого контенту приречений на поразку. На нашу думку, найбільша помилка цифрового сторителінгу – саме орієнтуватися на особливості друкованої газети. Важливо пам'ятати і користуватися тим, що в цифровому середовищі читач може взаємодіяти з матеріалом: керувати інфографікою, обертати картинки, красиво і незвично розмішувати і змінювати матеріал у соціальних мережах тощо.

Слід зауважити, що вищезазначених прийомів дотримується видання «The Daily». У матеріалі про авіаторів можна легко натиснути на кожного з них і прочитати додаткові біографічні відомості. На нашу думку, така інтерактивність – важливий складник розповідання історій на цифровому носії. Німецький таблоїд «Bild» також вважається одним із найбільш креативних у контексті використання цифрових можливостей. Наприклад, у новині про 50-ліття з дня смерті Мерлін Монро для планшетного додатку зроблено інтерактивний прийом: коли натискаєш на фотографію Монро, сукня починає тріпотіти, неначе від вітру [3]. Підтримуємо інноваційність такого методу.

4) Оформлення. Для цифрового сторітелінгу актуальні такі дієві засоби: змістові заголовки, розбивка на тематичні абзаци, структурування тексту, добірка шрифтів тощо. Зазначені елементи мають змогу перетворити навіть великий текст у більш читабельний та привабливий для користувача [2].

Варто зазначити, що в українських медіа також використовується прийом мультимедійних історій, зокрема у виданнях, як-от «ЛІГА.net», «Українська Правда. Життя», «Platfor.ma», «ТСН.ua», «24tv.ua», проєкт від UkrLib [4] з інтерактивними відомостями про Т. Шевченка та проєкт The Ukrainians, який був повністю побудований як інтерактивне лонгвід-інтерв'ю [5].

Рисунок 1 – Мультимедійний проєкт від UkrLib

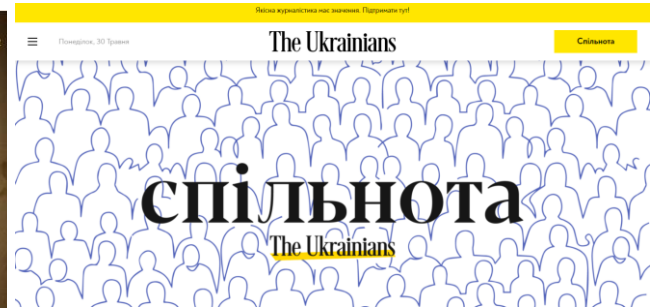

Рисунок 2 – Мультимедійний проєкт «The Ukrainians»

Слід звернути увагу на те, що сьогодні внаслідок використання різних каналів комунікації, способів взаємодії з аудиторією, комбінування форматів контенту з'явилися нові підходи до створення цифрових історій – крім мультимедійного сторітелінгу, ще кросмедійний та трансмедійний сторітелінг. Задля уникнення плутанини розберемо трактування цих понять. Науковець К. Молоні зауважує, що кросмедіа – це «одна розповідь, яка дублюється на різні медіа». Трансмедіа формується на основі нарративу, сюжетні історії якого публікуються на різних платформах (наприклад, можна почати розповідати історію у фільмі, а продовжити – у форматі телевізійного шоу, романі або коміксах). Обираючи конкретний канал, дуже важливо з'ясувати цільову аудиторію, яка ним послуговується. Усі три методи, безумовно, мають схожі риси та намагаються досягти однакового результату – поєднуючи різні знаки та використовуючи різні медіаканали, розповісти історію або історії, які будуть привертати увагу широких мас [6. с. 23].

Отже, можна дійти висновку, що цифровий сторітелінг – це новітній феномен створення контенту за допомогою історій та його розміщення в електронному середовищі. Внаслідок використання різних каналів комунікації та способів взаємодії з аудиторією сьогодні з'явилися нові підходи до створення цифрових історій – мультимедійний, кросмедійний та трансмедійний сторітелінг. Усі методи намагаються досягти однакового результату – представити історію, яка буде надихати широкі маси. У форматі диджитал-сторітелінгу існує низка основних правил для написання текстів, наприклад, занурення в історію, науковий дискурс, інтерактивність, наповненість, оформлення тощо. Саме дотримуючись їх використання, можна досягти вдалого консенсусу між контентом та його споживачами.

Список використаних джерел

1. Дорофеева Н. Е. Сторителлинг как новая технология подачи информации. *Корпоративные информационные системы*. 2020. № 2 (10). С. 47–54.
2. Ланских А. В. Боровкова Н. М. Цифровой сторителлинг как технология представления больших массивов данных. *Язык. Текст. Книга: материалы международной научно-практической конференции*. Екатеринбург: УрФУ, 2018. С. 72–78. URL: <https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/64327/1/ltb-2018-12.pdf> (дата звернення: 02.06.2022).
3. Дорош М. Сторітелінг на папері та планшеті. 2012. URL: <https://ms.detector.media/onlain-media/post/6216/2012-09-13-storiteling-na-paperi-ta-plansheti/> (дата звернення: 03.06.2022).

4. Тарас Шевченко. Біографія. URL: <http://shevchenko.ukrlib.com.ua/> (дата звернення: 03.06.2022).
5. Прокопишин Т. Спільнота The Ukrainians. 2020. URL: <https://theukrainians.org/spilnota-the-ukrainians/> (дата звернення: 03.06.2022).
6. Женченко М. І. Поняття «мультимедіа», «крос-медіа», «трансмедіа» у науковому дискурсі цифрової доби. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 52. С. 72–75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_52_12 (дата звернення: 03.06.2022).

*Яворська Т. М., канд. пед. наук,
Погоріла Ю. В. здобувач вищої освіти
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

СОЦІОКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК У РЕАЛІЯХ ВІЙНИ

Вступ. Сьогодні українське суспільство протистоїть повномасштабному вторгненню загарбницької держави. Війна зачепила усі без винятку сфери суспільного життя. Внаслідок військового втручання діяльність українських бібліотек зазнала змін. На цей час суттєву кількість бібліотечних фондів знищено. Бібліотеки, що розміщені на окупованих територіях, частково або повністю призупинили надання послуг відвідувачам. Утім бібліотеки, що не зазнали впливу військового втручання, продовжують працювати, провадити соціокультурну діяльність з огляду на наявні умови, залишаються осередками духовності та культурної ідентичності.

Метою роботи є дослідження соціокультурної діяльності бібліотек на період військового стану.

Дослідженню соціокультурної діяльності бібліотек присвятили наукові праці такі вчені: О. Є. Матвійчук, Л. І. Бейліс, Л. В. Адаменко, А. Л. Кухаренко, О. С. Манякіна та ін. Наприклад, Л. І. Бейліс визначив, що соціокультурна діяльність – це поєднання особливостей, що сприяють культурному розвитку людини, інформаційній обізнаності, освітньому прогресу, а також удосконаленню людини [1].

Загальне визначення соціокультурної діяльності дає змогу охарактеризувати роботу бібліотечних установ на сьогодні, а також виокремити перспективи розвитку на майбутній час.

Сучасна соціокомунікаційна діяльність – це цілеспрямована і спеціально організована система дій і заходів, метою якої є сприяння вдосконаленню інтелектуального, матеріального та естетично-духовного стану суспільства через доведення до свідомості користувачів наукових знань, емпіричних фактів, естетичних і морально-етичних цінностей, акумульованих у бібліотечних документних зібраннях на різноманітних носіях, організацію виставок, творчих зустрічей із письменниками, митцями, політиками тощо [2].

Метою соціокультурної діяльності бібліотек є організація раціонального і змістовного дозвілля читачів (користувачів), задоволення і розвиток їхніх культурних потреб, створення умов для самореалізації і самоосвіти кожного індивідуума, розкриття його здібностей, самовдосконалення й аматорської творчості в межах вільного часу [2].

Протягом 2022 р. бібліотеки як соціальні інституції приймають виклики, породжені війною, тримають культурний рубіж та шукають рішення для подолання наявних проблем і загроз. «Бібліотеки є на передньому краї інформаційної війни, і бібліотечний внесок у перемогу буде тим значніший, чим краще працюватиме кожна ланка нашого соціокультурного ланцюга. Для більшого синергічного ефекту мають бути об'єднані зусилля як бібліотек, так і інших учасників інформаційного процесу: засобів масової інформації, творчих і мистецьких спілок, архівів та музеїв, громадських інституцій, представників цифрової сфери тощо, але саме бібліотеки мають відігравати в інформаційній складовій нашої боротьби об'єднавчу й концентруючу роль» [3].

Сьогодні бібліотеки України продовжують свою діяльність, організовують різноманітні тематичні заходи, окрім традиційних читань та зустрічей із літераторами, влаштовують патріотичні онлайн-вікторини, настільні ігри, акції, виставки, поетичні вітальні, кіноперегляди, майстер-класи тощо.

В умовах воєнного стану книгозбірні залишаються чи не єдиним загальнодоступним безкоштовним громадським простором підтримки для громади. Важливо, що в умовах війни чимало бібліотек стали консультативними центрами для внутрішньо переміщених осіб (ВПО), надаючи їм допомогу. Також організовують волонтерські штаби, де плетуть маскувальні сітки для бійців на передовій, гуртуються задля допомоги нашим захисникам. Є низка бібліотек, які працюють як справжні центри психологічної підтримки, що організовують психологічні курси.

Нещодавно Міністерство культури та інформаційної політики України (МКІП) підготувало статистику про роботу публічних бібліотек України. Відповідно до статистичних даних МКІП, пошкоджень та руйнувань зазнали 358 об'єктів, переважна більшість яких у Донецькій області (31 %), у Київській (21 %), Миколаївській (13 %) та Харківській (11 %).

Міністерством культури та інформаційної політики України було створено проєкт «Збережіть українську культуру», метою якого є привернення уваги до воєнних злочинів країни-агресора росії в Україні, відновлення та збереження об'єктів культурної спадщини України, а також бібліотек, які постраждали від російської військової агресії, і загалом популяризація української культури в усьому світі. Практичними завданнями проєкту є фіксація військових злочинів російської армії проти пам'яток культури України та залучення меценатів, донорів і представників світових урядів до збереження та відбудови української культурної спадщини і її відновлення.

Проаналізовано опитування, що проводив Український інститут книги (УІК) протягом шести місяців повномасштабної війни. Питання цього опитування стосувалося таких категорій діяльності: безпека працівників, стан приміщень і фондів, можливість повноцінно працювати, необхідна допомога тощо. Аналіз діяльності бібліотечних установ на період військового стану з 24.02.2022 р. до 24.08.2022 р. показав кількість бібліотечних установ, які зазнали ушкоджень, перебувають на території активних бойових дій, тимчасово зачинені, ті, що зазнали ушкоджень частини фонду, ті, що наразі у безпеці та продовжують діяльність тощо [4]. Зокрема, із 3 000 бібліотек, які надали відповіді, – 2 616 перебувають у повній безпеці, 264 у відносній безпеці та 12 у небезпеці. Загалом із 3 000 бібліотек, що взяли участь в опитуванні, 2 792 не припиняли діяльність взагалі, 25 – частково припиняли, а 82 – під час ведення бойових дій через повітряні тривоги та перебої з електропостачанням не мають змоги повноцінно працювати. Щодо матеріально-технічного забезпечення, то з 3 000 бібліотек – 2 843 змогли зберегти майно, а у 56 книгозбірень воно було зруйновано та пошкоджено. Щодо бібліотечних фондів, то із 3 000 опитаних бібліотек – 2 745 не потрібна допомога зі збереженням фондів, а 154 потребують допомоги у збереженні фондів.

Висновок. Отже, було визначено, що велика кількість бібліотек продовжують працювати над інтелектуальним та духовним розвитком суспільства попри військове втручання та провадять соціокультурну діяльність. Велика кількість бібліотек, що розташовані на Сході, зазнали ушкоджень, особливо в Донецькій та Харківській областях. Бібліотеки продовжують організовувати тематичні заходи, онлайн-вікторини, настільні ігри, виставки тощо, тобто повноцінно розвивають соціокультурне життя громади.

Список використаних джерел

1. Бейліс Л. І. Важливі аспекти популяризації української літератури як складової соціокультурної діяльності бібліотек. *Бібліотечна планета*, 2009. № 4. С. 8–11.
2. Сучасні тенденції розвитку бібліотек як соціокультурних центрів. URL: <http://biblio.lib.kherson.ua/suchasni-tendentsii.htm> (дата звернення 07.12.2022).
3. Онищенко О. С. Час відповідальних рішень і трансформацій. *Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація. Інноваційні трансформації ресурсів і послуг»*. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5987> (дата звернення 07.12.2022).
4. Звіт діяльності УІК за півроку війни: стаття. URL: <https://book-institute.org.ua/uk/news/kategoriya-2/zvit-diyalnosti-uik-za-piv-roku-viyni> (дата звернення: 22.11.2022).

5. Зруйнована культурна спадщина України. URL: <https://culturecrimes.mkip.gov.ua/> (дата звернення 07.12.2022).

Федорук О. М., доктор філософії (PhD)
Національний університет «Острозька академія», м. Острог

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ІВЕНТ-ЗАХОДІВ

Сьогоднішній процес розвитку інформаційного суспільства відзначається актуальністю сфери івент-менеджменту. В основі будь-якого івент-менеджменту є подія, комплекс спеціальних заходів, організованих для просування товару або ж певної послуги. Сучасна івент-індустрія в Україні доволі динамічно розвивається і потребує залучення висококваліфікованих фахівців. Відтак із кожним роком значна кількість компаній звертаються до положень івент-менеджменту як одного з ефективних інструментів формування поглядів компанії та її продукту [1, с. 143].

Окреме важливе місце в системі івент-індустрії надається засобам, які застосовують під час організації івент-подій. Надзвичайно важливим компонентом є інформаційні технології, які допомагають у створенні програми заходу. Здебільшого такі технології мають характеризуватися технічністю, простотою та системністю у використанні, щоб допомагати в організації івент-події будь-якого рівня.

Технологія підготовки подій складається з таких компонентів:

- створення реєстраційної форми;
- управління даними про учасників події та самого процесу;
- допоміжні програми для планування подій;
- безпека щодо оплати послуг;
- маркетингові можливості;
- підтримка [3].

Першим компонентом, який необхідний під час підготовки до планування події, є **реєстраційна форма**. Тому варто забезпечити якісне створення реєстраційної форми за допомогою професійних програм. Однією з таких програм, яка допомагає у розробці реєстраційних форм, є Jotform (рисунок 1). У цій програмі можна ефективно керувати інформацією, що зазначена у реєстраційних формах, переглядати та редагувати зазначені дані, відстежувати видалені реєстрації та створювати спеціальні звіти.

Рисунок 1 – Програма для розробки реєстраційних форм

Наступним компонентом для ефективного планування івент-подій є **управління даними про учасників події та самого процесу**. Завдяки функціям управління даними про учасників події можна: контролювати кошти, витрачені на організацію події, надсилати квитанції як підтвердження про оплату учасником заходу та відстежувати повністю робочий процес, що здійснюється у напрямі підготовки до заходу. Відповідно до цього цей процес має бути повністю автоматизований для зручності та ефективності організаційної діяльності.

Доволі зручно та ефективно користуватися CRM-системою під час технології планування. Для цього потрібно встановити програмне забезпечення для керування подіями, яке дає змогу завантажувати реєстраційні дані у CRM-систему, що допомагає ефективніше відстежувати учасників, які зареєструвалися на подію, і зберігати їхню інформацію для подальшого використання [3].

Також важливим етапом під час підготовки до івент-заходів є створення плану події. У цьому процесі можуть допомогти такі додатки: Trello (рисунк 2) – один із кращих планувальників, основною функцією якого є створення необхідної кількості стовпців для планування (розділяючи їх за типом завдань чи ступенями опрацювання). Далі на ці стовпчики приклеюються віртуальні «наліпки», де розписуються самі справи.

TickTick (рисунк 3) – ця програма завойовує перші місця в усіх ТОП-списках кращих додатків для планування заходів. У меню можна налаштувати дату, частоту повторення, час виконання та інші особливості цього додатку. У режимі списку в програмі є 5 параметрів сортування: за списком, за часом, за назвою, за тегами, через пріоритетність.

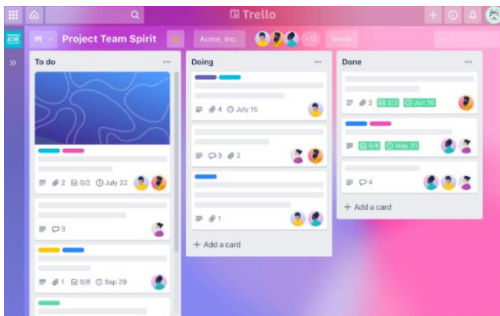

Рисунок 2 – Додаток Trello

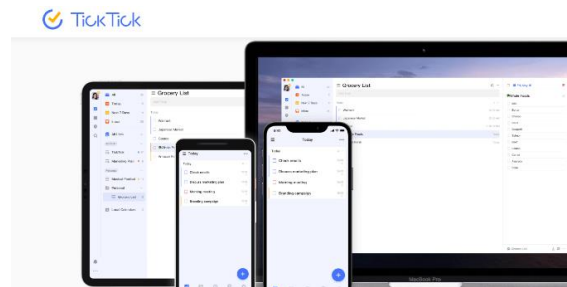

Рисунок 3 – Додаток TickTick

Щодо **безпеки оплати послуг** необхідним є використання програмного забезпечення для керування подіями, яке сумісне з PCI (Peripheral component interconnect). Таке програмне забезпечення відповідає стандартам безпеки для організацій, які обробляють кредитні картки. Окреме важливе значення має шифрування SSL (Secure Sockets Layer), яке використовується під час збору всіх реєстраційних даних, а також даних кредитної картки [2].

Оскільки технології постійно змінюються, важливо пам'ятати, як ці зміни можуть сприяти подальшій оптимізації процесу організації івент-подій. Використовуючи переваги доступних технологій, можна об'єднувати робочий процес в одну систему, яка відстежує, упорядковує та оновлює дані, коли це потрібно.

Отже, незважаючи на те, що змінюються технології, деякі речі залишаються незмінними. Найбільше застосування інформаційних технологій потрібне у плануванні заходу. Зрештою, технології та люди добре працюють разом, тому важливо визначити, як кожен може доповнювати одне одного. Водночас технології постійно розвиваються, є багато можливостей використовувати нові і усталені функції під час планування подій. Однак також важливо враховувати найважливіші функції, які можуть допомогти спростити процес планування заходу для організаторів та для учасників.

Список використаних джерел

1. Власенко О. Б. Івентивний менеджмент як окремий напрям дослідження в сучасній науці. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 9. Ч. 3. С. 142–145. URL: http://ej.kherson.ua/journal/economic_09/138.pdf
2. Event Planning Technology: 6 Essential Features to Use. URL: <https://www.corbinball.com/article/42-technology-how-to-use-it-better/253-event-technology-6-features>
3. Що таке CRM-система та як вона працює? URL: <https://www.terrasoft.ua/page/definition-crm>

*Шульга Д., магістрант факультету журналістики
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя*

МЕТОДИ ПРОСУВАННЯ МЕДІЙНОГО КОНТЕНТУ В ІНТЕРНЕТ-ЗМІ (НА ПРИКЛАДІ УНІАН)

У сучасному світі люди повинні мати доступ до актуальної інформації завжди і всюди. Ми існуємо у так званій ноосфері, якій допомагає технічний прогрес. Завдяки цьому симбіозу ЗМІ можуть просунути будь-яку новину де-завгодно. Кожен день з'являються нові платформи для піару, якщо навіть вони для цього не пристосовані. Недарма інтернет називають «павутиною», де все пов'язано між собою. Цьому допомагають багато алгоритмів.

Сучасним журналістам нерідко доводиться займатися різними видами роботи під час підготовки матеріалу – це і збирання інформації, і робота з текстом, і створення фото-, відео- та аудіодокументів. Закономірно, що просуванням власних медіаматеріалів – статей, репортажів, заміток тощо – майже завжди автори займаються самостійно.

Проблеми просування матеріалів в інтернеті пов'язані здебільшого із соціальними мережами та залежністю людей від них. Незважаючи на деякі негативні ефекти, цим користуються журналісти. М. Чабаненко визначила сучасний стан соціальних мереж і роль журналістики у них, дослідила феномен інтернет-залежності сучасних людей, блогерство і вплив гаджетів на сучасний інформаційний світ [1]. Б. Потятиник проаналізував історію становлення інтернету як ЗМІ, особливості роботи над журналістськими публікаціями у сучасному світі (явища відкритого журналізму, крос-промоушену, журналістики коментарів тощо) та нові ролі працівників ЗМІ [2].

Ці та інші дослідники встановили, що у просуванні активно використовуються маніпулятивні методи роботи (гучні, загадкові заголовки, інтригуючі підписи), візуалізацію (привабливі зображення, шокуючі фото) тощо. Також важливим елементом є SEO-менеджмент для підняття матеріалів у пошуковій стрічці, наприклад, набір ключових слів, правильна постановка тексту. Якщо доцільно застосувати всі можливості просування в інтернеті, то журналістові вдасться правильно позиціонувати свою роботу в інтернет-виданні, а тому приваблювати потенційних читачів, не витрачаючи на це грошей, часу та інших ресурсів.

За даними ContentMarketingInstitute 2013 [3], ЗМІ використовують контент-маркетинг для підвищення впізнаваності редакції (79 %), залучення нових користувачів (73 %) та формування лояльних читачів (64 %). До основних елементів просування контенту належать такі: публікація статей; активність у соціальних мережах; створення блогів; тематичне дослідження (кейси); випуск журналів; брендований контент на сторонніх ресурсах; подкасти. Практичне застосування контент-маркетингу поєднує в собі елементи реклами, PR, SEO-оптимізації.

Якщо розглядати просування медіаконтенту на прикладі «УНІАН», варто зазначити, що дослідити статистику кожного користувача складно, адже люди можуть бути підписані і читати різноманітні матеріали, або навіть створювати. Однак під час аналізу усього комплексу можна знайти кілька основних методів просування, які є класичними для українських інтернет-ЗМІ:

1. Ключові слова за темою, які можуть вивести на інші матеріали на цю тему, тобто читаючи матеріали з однаковими «ключами», можна безкінечно читати різні новини на якусь тему.
2. Пропоновані матеріали в іншому матеріалі: це можуть бути посилання у самому тексті і наприкінці як добірка схожих.
3. Посилання на соціальні мережі (Telegram або Facebook), бо ці мережі більш підходять для публікації тексту.
4. Для «УНІАН» є можливість створювати та просувати контент у YouTube, якщо такий відеоматеріал виходить, то він є і у текстовому форматі на сайті, де вже є посилання на соц-мережі, і так по колу.
5. Заголовки часто голосні, такі, що грають на соціальному настрої людей, залучають до матеріалу. Вони теж мають ключові слова на зразок: карта, фото, відео, наживо.
6. Категорії сайту «УНІАН» мають охоплення всіх видів користувачів, наприклад: ігри, гороскоп, рецепти, лайфхаки. Для комп'ютерних ігор навіть існує інший сайт «УНІАН Ігри» та свій телеграм-канал.

7. Кнопки прямого «шерінгу» для того, щоб поділитися новиною у будь-яких соціальних мережах.

Отже, інтеграція інтернет-ЗМІ із соцмережами має велике значення. Онлайн-платформи перетворилися на інтерактивні майданчики для їх аудиторії, де можна співпрацювати й отримувати «фідбек». Але не одні соціальні мережі допомагають просувати матеріали, від журналіста вимагають оволодіти SEO, щоб створювати дійсно цікавий і привабливий матеріал із правильною будовою. У сучасних медіасистемах велике значення мають люди, які займаються сайтом, де потрібно створити приємний та зручний дизайн. Можна сказати, що інтернет-ЗМІ та їх матеріали, які ми бачимо усюди, це приклад роботи цілої «екосистеми». Завдяки використанню зазначених методів просування новинний сайт «УНІАН» має можливість розширювати ринки збуту, підвищувати ефективність і адресність взаємодії зі споживачами, організувати зворотний зв'язок, оперативно отримувати та поширювати необхідну інформацію.

Список використаних джерел

1. Чабаненко М. В. Основи інтернет-журналістики. Запоріжжя: Просвіта, 2013. 112 с.
2. Потятиник Б. В. Інтернет-журналістика: навчальний посібник. Львів: ПАІС, 2010. 246 с.
3. Сапега Л. І., Співаковська Т. В. Особливості контент-маркетингу як самостійного елементу просування в інтернеті. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/14266/1/2014_5_Sapega.pdf

*Артеменкова О. М., аспірантка кафедри інформаційних систем
Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ*

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ГЕНЕАЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Демократизація та розширення доступу до документів українських архівів спричинили підвищений попит на замовлення від фізичних та юридичних осіб на пошук інформації генеалогічного характеру, здійснення дослідження родоводів. Виконання генеалогічних запитів поступово стає одним із провідних напрямів діяльності архівів України, які зберігають унікальну джерельну базу.

З огляду на це актуальним завданням в архівній справі є впровадження та широке використання новітніх технологій зберігання й поширення інформації, що значно підвищує якість та ефективність праці архівістів, забезпечує якнайшвидший доступ до архівів пересічних громадян і дослідників зі всього світу.

Повноцінне та системне вивчення вітчизняного інструментарію генеалогічних досліджень, які є невід'ємною частиною розбудови наукової думки незалежної держави, розуміння суспільством свого коріння та ідентичності практично неможливе без найширшого використання сучасних здобутків архівознавства та джерелознавчих галузей знань. Без знання попередніх напрацювань у дослідженні цієї надзвичайно важливої для розуміння процесу державотворення теми складно рухатися далі, розвиваючи та удосконалюючи методику вивчення.

Архівна справа нині органічно вписується у загальну концепцію цифрової трансформації всієї економіки України. Водночас фахівці наголошують, що створення цифрового формату роботи архівів має базуватися на єдиних галузевих стандартах і правилах щодо створення, зберігання, обліку, опису, використання цифрових копій задля забезпечення єдиного механізму взаємодії органів влади всіх рівнів.

Складнощі впровадження інформаційних технологій зумовлені специфікою архівних установ та інформаційного середовища, стрімкістю розвитку техніко-технологічного забезпечення, що потребує постійної модифікації, організації навчання персоналу, удосконалення законодавчої бази відповідно до рівня розвитку інформаційних технологій.

Питання цифровізації архівних фондів, широкого застосування інформаційних технологій в останні роки набуло особливого значення завдяки активним крокам з боку держави щодо реалізації програми переведення роботи архівів у цифровий формат. Проблеми, які постали перед фахівцями галузі із втілення великих цифрових проєктів, стосуються оцифрування самих архівних фондів і створення єдиної платформи з дистанційного користування архівними послугами. Нині занепокоєння у фахівців галузі викликає імплементація результатів цифровізації, надійність технологій збереження інформації та використання, оскільки юридично ці питання поки недостатньо підкріплені й опрацьовані на законодавчому рівні. Застосування інформаційних технологій та загальна цифровізація галузі – це процес, який передбачає взаємодію не лише архівів між собою, а із державними органами (міністерствами, відомствами, установами й організаціями), оскільки це тісно пов'язано із впровадженням нових механізмів передачі документів на зберігання. Також це потребує широкомасштабного розгортання фінансування модернізації вітчизняної архівної справи. Саме тому чітке розуміння застосування інформаційних технологій як інструментарію архівних досліджень у контексті сучасних цифрових викликів необхідне для подальшого розуміння процесів у цьому напрямі [1].

Аналіз особливостей пошуку генеалогічної інформації актуалізується в умовах підвищеної зацікавленості до генеалогії роду і відповідно має не тільки велике теоретичне значення, а й значний практичний зміст. Значну роль у процесі проведення генеалогічних досліджень поряд із документальними джерелами (свідоцтва, акти, метричні книги, заповіти, церковні описи і под.) мають наративні (описові) архівні джерела (літописи, хроніки, мемуари, некрологи, панегірики, щоденники, публіцистика тощо).

Генеалогічний ресурс, який накопичено в архівах України, поділяють на дві великі групи:

1) родоводи у будь-якому вигляді (наприклад, родовідне дерево, родовідна таблиця, родовідний (чи поколінний) розпис тощо);

2) інші види джерел, які містять у собі важливу інформацію про особу, її життя та оточення (до них належать документи державних і громадських установ, які мають масовий характер і визначають родинні зв'язки між людьми, церковні метричні книги, документи переписів населення та ін.).

Архівні документи офіційного і приватного характеру відіграють важливу роль для накопичення достовірної генеалогічної інформації про окремих рід чи родину у процесі проведення генеалогічних досліджень. Саме вони містять найбільш повну, достовірну та нову невідому інформацію про генеалогію особи. До них належать метричні книги, сповідальні, посімейні, переписні («ревізійні») казки, призовні списки, акти, протоколи та формуляри різних комісій, документи селянської, міської генеалогії тощо. Усі ці документи, доповнюючи один одного, дають можливість для формування генеалогічного дерева чи генеалогічної таблиці особи, доповнюють невідомі раніше факти її біографії, важливих віх життя сім'ї, родини, роду.

Отже, генеалогія нині – це окремий міждисциплінарний напрям. У сучасних умовах підвищення зацікавленості до генеалогії роду аналіз особливостей пошуку генеалогічної інформації має не тільки теоретичний, а й практичний характер. Тому вкрай необхідна головна мета функціонування архівів – використання ретроспективної документної інформації – реалізовується сповна. Поряд із документальними джерелами (свідоцтва, акти, метричні книги, заповіти, церковні описи і под.) важливе значення у процесі проведення генеалогічних досліджень мають описові архівні джерела (літописи, хроніки, мемуари, некрологи, панегірики, щоденники, публіцистика тощо). Генеалогічний ресурс, який накопичено в архівах України, поділяють на дві великі групи: 1) родоводи у будь-якому вигляді (родовідне дерево, родовідна таблиця, родовідний (чи поколінний) розпис тощо); 2) інші види джерел, які містять у собі важливу інформацію про особу, її життя та оточення (документи державних і громадських установ, які мають масовий характер і визначають родинні зв'язки між людьми, церковні метричні книги, документи переписів населення та ін.). Архівні документи офіційного і приватного характеру відіграють важливу роль для накопичення достовірної генеалогічної інформації про окремих рід чи родину.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>

СЕКЦІЯ 4 ЛІНГВІСТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ІНФОРМАЦІЇ ТА СОЦІУМУ

*Лукаш Г. П., д-р філол. наук, професор
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

НАЦІОНАЛЬНІ СМИСЛИ МОВИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2022 Р.

24 лютого 2022 р. до нас прийшов «руський мир». Ідея «руського мира» була проголошена ще в середині 1990-х у колі Московського методологічного гуртка заради порятунку імперського конструкту Росії. Один із батьків концепції Петро Щедровицький зі співавторами близько 1997 р. запропонував бачення «руського мира», за яким «сьогодні Росія влаштована так, що в кордонах Російської Федерації і в тій «Росії», що не окреслюється цими просторовими кордонами, – однакова чисельність людей» [1]. До складу так званої «зовнішньої Росії» методологи записали всіх, хто говорить російською мовою, незалежно від національності, громадянства та їхньої власної волі. Провідником ідеології «руського мира» став президент Росії Володимир Путін, а головним реалізатором і речником – патріарх РПЦ Кирило. Після обрання патріархом у 2009 р. Кирило почав здійснювати регулярні візити в Україну – зокрема на День Хрещення Русі, усіяко підкреслюючи «спільність виходу з купелі Володимирового хрещення» [5]. Сама концепція «руського мира» полягала у використанні православної віри, слов'янського коріння, російської мови, якоїсь «особливої духовності» («скрепів») для утримання України (і принагідно Білорусі) у підпорядкуванні Москви. Утім, «поняття *руський мир* ні культурно, ні політично, ні економічно не можна визначити. Це насправді є великим фейком, поясненням того, що вони роблять. Це видимість історизму, видимість державності», – так вважає український історик Олександр Алфьоров, визначаючи це поняття в інтерв'ю ТСН [4]. Отже, врятувати нас від «руського мира» зможе лише український світ – наш світ, осмислений і відтворений в українському слові.

Поверховий моніторинг показує, що поняття ворожої ідеології у нашому суспільстві залишається чужим, оскільки пишеться воно у нас по-різному: «русский мир» (тобто залишають російську графіку й беруть у лапки); «русскій мір» (транслітерують); «рускій мір» (транскрибують); «русскій міръ» (відтворюють первинне, застаріле написання мовою оригіналу); «російський світ» (перекладають).

Із початком повномасштабної війни в Україні мовне питання обговорюють усе гостріше. Українські зірки, телеведучі і не лише публічні люди, які до того говорили російською, почали активно спілкуватися українською. Дані проведеного в середині березня 2022 р. соціопитування групи «Рейтинг» показали: ще ніколи українське суспільство не було настільки згуртованим навколо захисту української мови. 76 % українців називають українську своєю рідною (десять років тому ця цифра становила 57 %). А 83 % опитаних переконані, що українська має бути єдиною державною мовою в їхній країні [8]. Отже, під час війни, яку розпочала росія проти України, українська мова – не тільки ознака національної ідентичності та громадянської позиції, а й інструмент боротьби з ворогом. А ворог чудово зрозумів значення мови: у заблокованому та зруйнованому Маріуполі окупанти змінювали дороговкази на російські. В окупованих населених пунктах Луганської, Донецької, Харківської, Херсонської та Запорізької областей навчальний процес починають переводити на російські стандарти. Сергій Жадан у фейсбуці влучно написав: «...Історія нині не просто переписується – вона переписується українською мовою» [<https://m.facebook.com/serhiy.zhadan/posts/532539058228449>].

Наша мова змінюється сама і змінює світ. Тепер в усіх на слуху слова українських стрілецьких пісень чи гасла на кшталт «Слава Україні! Героям слава!». На площах європейських міст люди виходять на акції з україномовними плакатами, а чимало зарубіжних волонтерів і політиків стараються говорити українською слова підтримки нашому народу. Понад 80 % респондентів визнають ОУН-УПА. Ставлення до Степана Бандери, Симона Петлюри, Івана Мазепи змінилося кардинально, їх підтримує вся Україна. Отже, змінюється суспільство –

змінюється ставлення до мови і змінюється сама мова – з переоцінкою цінностей, із переосмисленням багатьох речей і з набагато дрібнішими змінами в побуті. І це природно, адже в мові відображається навколишня дійсність і матеріалізується, об'єктивується наше мислення.

Розглянемо позиції, що засвідчують посилення національних смислів у мові війни.

1. Рівень мовної самоідентифікації українців стабільно зростає: процес «розколонізації» українців, подальше роз'язичення українців.

2. Розуміння того, що ми не «брати». Мем «паляниця».

3. Ворога – зневажасмо: велике значення маленької букви!

4. Граматика зневаги: *на Росії*.

5. Поборювання всього російського у символічному просторі України, зокрема в її топоніміконі. Відчуження власних назв – написання транслітерацією. Про це йдеться у Рекомендаціях Уповноваженого із захисту державної мови щодо окремих питань застосування української мови як державної у діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування (в частині унормування, найменування та перейменування географічних назв та назв об'єктів топоніміки), текст якого оприлюднено на офіційному сайті.

6. Перейменування російської території та її населення у мові публіцистики і не тільки: *московія, ерефія, мокша, мордор, расея, раша, рашка* та ін.

7. Загроза появи обценних слів і висловів: *Тож і путін Хуйло вже нормативна лексика...*

8. Поява нових слів. Гумор і сатира як ще одна могутня зброя українців.

Зупинимося на деяких із них детальніше.

Позиція перша. Дані досліджень респондентів показують посилення ідентифікації себе як громадянина України. Наприклад, якщо рік тому 75 % ідентифікували себе як громадяни України, то зараз це значення – 98 %. Також помітна тотальна відмова від радянської ідентичності. Абсолютна сепарація від росіян, 91 % не підтримують тезу, що українці та росіяни – один народ. 64 % переконані, що відновлення дружніх відносин неможливе. 76 % переконані, що потрібне перейменування тих об'єктів, які пов'язані із рф.

Ірина Фаріон стверджує, що ми збереглися як окремий етнос, попри понад 350-літній період втрати державності через окупацію Московією, тому, що саме мова була тим кордоном, що відмежовувала нас від ворога і об'єднувала всередині. Вона наводить той факт, що Богдан Хмельницький на перемовини до Московії їздив із перекладачем, і це найпевніший доказ нашої різності з московитами: «...московити мали чималий клопіт як із розмовною, так і з літературною мовою тогочасних білорусів та українців. Вони часто неправильно їх розуміли; у них було мало кваліфікованих перекладачів; вони навіть не могли “очистити” макаронічний текст, переписуючи його задля внесення до важливих офіційних документів» (Кінан Едвард. Російські історичні міфи. Київ: Критика, 2001., С. 56). І дипломатія Богдана Хмельницького дійшла переконливого висновку: межі мови – це і є межі України. А вже потім цей висновок екрав путін, застосовуючи його до своєї російської мови уже в іншому контексті [2].

Позиція друга. Уже зараз ці тренди можна помітити у соцмережах. Десятки, якщо не сотні користувачів тіктоку та інстаграму, які досі публікували контент російською, зараз перейшли на українську. У тіктоку навіть з'явився спеціальний хештег «#язабула»: ним користувачі соцмережі, які перейшли на українську, відповідають на запитання коментаторів, мовляв, як же так, ти все життя говорив російською.

Ми все чіткіше почали розуміти, що ми – дуже різні, далеко не «брати». І мови наші не споріднені. Росіянин, ніколи не чуючи українську мову, її не розуміє абсолютно. Так само й українець. Сьогодні поширена в Україні міська легенда стверджує, що на блокпостах Збройних сил чимало російських диверсантів були викриті саме через те, що вони не зуміли проказати «паляниця» правильно. Мовляв, навіть російськомовні українці, якщо напружаться, вимовити це слово можуть. Росіяни – нізащо. «Секрет *паляниці* полягає в тому, що український звук «и» абсолютно відрізняється від російського. Він формується в зовсім іншій частині мовного апарату і навіть у транскрипції позначається іншим значком. А м'який звук «ц» – це давня відмінність української від всіх решти слов'янських мов. Коли ці два чинники накладаються одне на одне, то для людей, які не є носіями української, починаються великі проблеми», – каже ВВС

мовознавець, заступник директора Інституту мовознавства Академії наук України Олександр Скопненко [8].

Паляниця – це не лише «плескатий хліб із пшеничного борошна круглої форми», це ще й *шиболет*. А шиболет – це одночасно біблійний і лінгвістичний термін, який означає характерну мовну особливість, за якою можна впізнати людину, для якої та чи інша мова не є рідною. За сюжетом із Книги Суддів, гілеадяни, завдавши поразки своїм сусідам єфремлянам, побоювалися, що представники цього Ізраїлевого коліна змішаються з місцевим населенням і зможуть уникнути справедливого, на думку гілеадян, покарання. Тому переможці зайняли переправу через Йордан і змушували всіх, хто хотів переправитися на інший берег, вимовити фразу зі словом *шиболет* ('потік'). У діалекті єврейської мови, якою користувалися єфремляни, не було звуку «ш», тому тих подорожніх, які вимовляли фразу по-єфремлянському – «сиболет», одразу вбивали. А у роки Другої світової війни радянські солдати змушували підозрілих громадян чітко вимовити слово «дорога». Німці нібито з таким шиболетом не справлялися: вони говорили «торока», чим зраджували своє походження [8].

Позиція третя: ворога – зневажаємо, і це засвідчує велике значення маленької букви. Уже на першому тижні повномасштабної московської агресії практику написання власних назв РФ та РБ, запроваджену стихійно в соцмережах, підхопили інформагенції, інтернет-ЗМІ та офіційні сайти органів влади України. Відзначимо, що норми вживання великої й малої літер на початку слова підпорядковуються смислому принципу. Якщо велика літера замість малої на початку слова – це вияв шаноби, то, навпаки, мала буква замість унормованої великої виправдано (з усіх поглядів) може позначати зневагу до об'єкта номінації. Міністерство культури та інформаційної політики України оприлюднило нові неформальні правила українського правопису. Про це йдеться на сторінці відомства у фейсбуці, і тепер із маленької літери можна писати слова «кремль» та «путін», не побоюючись орфографічних помилок [URL: <https://konkurent.ua/publication/91024/slova-putin-ta-kreml-mozhna-pisati-z-malenkoi-literi-minkult/>]. Маємо навіть інші випадки використання. Наприклад: *Колишній депутат Держдуми рф заявив, що на росії затримали колишнього радника президента рф владіміра путіна владіслава суркова*. [URL: <https://konkurent.ua/publication/93591/u-moskovii-zatrimali-ideologa-ruskay-vesni-surkova-eksdeputat-dumi>]. У наведеному прикладі маємо ще одну зміну (п'ята позиція) – транслітерацію власних назв. Мета – «відчуження», прагнення відмежуватися від ворожої мови. Інші приклади, взяті зі стрічок новин: *Голєніщєв, Прїтожїн; дмітрїй мєдвєдєв*.

Зневага до ворога поширюється і на граматичний рівень. *На росії* – поширений мем, який сформувався внаслідок послідовної політики значної частини російських медіа на невизнання України як самостійної держави та уникнення правописного «в Україні» із заміною його «на Україні» в сенсі «на території». Наприклад: *На росії «з міркувань воєнної цензури» масово блокують сайти. Минулими вихідними на росії святкували день військово-морського флоту На росії відкрито заявили, що збираються загарбати не лише Донбас*. Уточнимо: прийменник *в (у)* у просторовому значенні вживають тоді, коли говорять про щось ціле, докладно окреслене, компактне, центральне: *в Україні, у Харкові*. Коли мовець розповідає про частину країни, про якусь її етнографічну територію, про частину міста, віддалені від центру околиці, варто вживати прийменник *на*: *на Волині, на Поліссі, на Донбасі, на Запоріжжі, на Полтавщині, на Подолі, на Засуллі, на хуторі, на селі* (тобто не в місті).

Шоста позиція: **перейменування російської території та її мешканців**. Вони вже навіть не росія і не рф: на позначення країни агресорів-окупантів та їхньої «електоральної бази» швидко виникло безліч синонімів-дисфемізмів, забарвлених різними відтінками – від іронічно-глузливого до образливого, лайливого: *московія, ерефія, мокша, мордор, расєя, раша, рашка*. А населення її – *московити, мордоряни, мокшанці*. І це на додачу до стародавнього етнофолізму *кацани* й уже майже нейтрального *москалі*. «Типові представники» цієї популяції, які продемонстрували свою сутність на нашій землі після вторгнення 24 лютого 2022 р., – *рашисти, орки, русня*.

Цікавий факт для документознавців: маршрут для «русского военного корабля» – фразу, що стала символом спротиву у війні проти російських загарбників, тепер можна цілком легітимно

використовувати в комунікації державних службовців. Відповідне роз'яснення на своїй сторінці у фейсбуку опублікувало Національне агентство України з питань державної служби: «Всесвітньо відома фраза прикордонників з о. Зміїний, яка стала девізом українців у боротьбі з окупантами, не є порушенням Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування», – йдеться в роз'ясненні, яке НАДС навело у відповідь на запит Андрія Богдановича, заступника Голови Державної екоінспекції України. У документі підкреслено, що листи міністерств та органів виконавчої влади мають роз'яснювальний характер і не створюють правових норм.

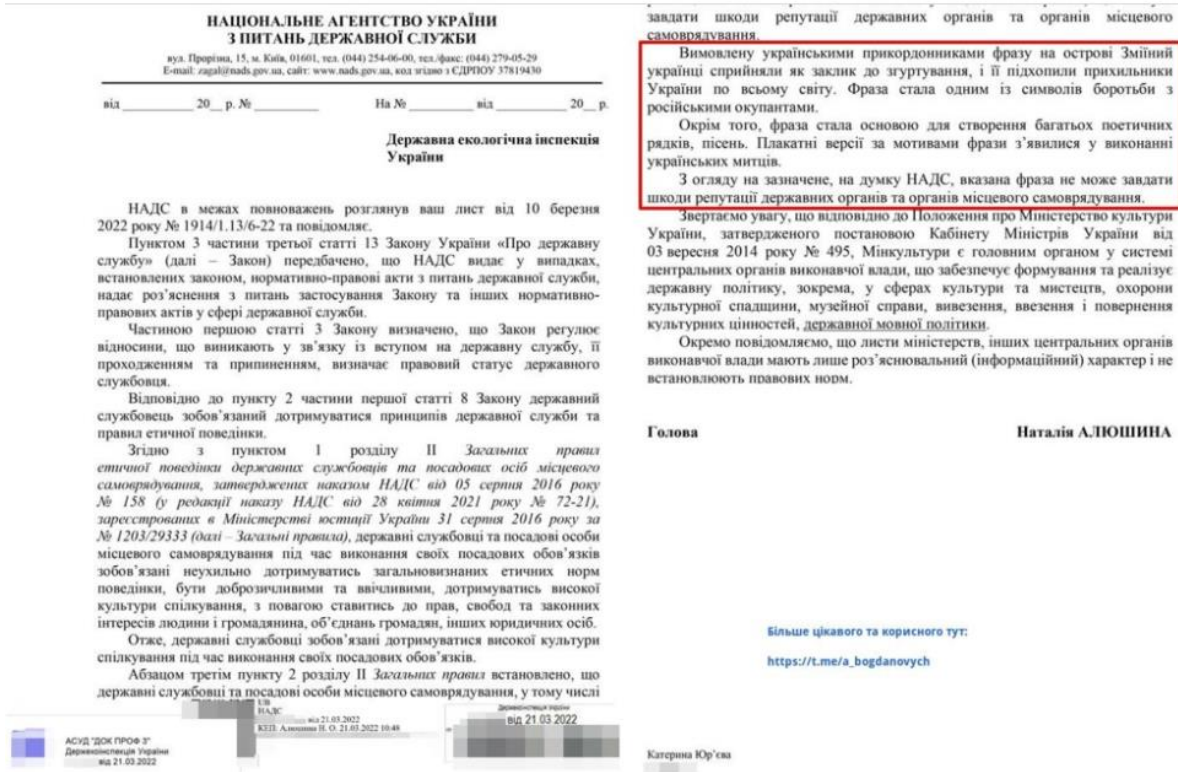

Рисунок 1 – Фото документа з офіційної сторінки Агентства у фейсбуку [URL: <https://vogue.ua/article/culture/lifestyle/ce-oficijno-zatverdzheno-marshrut-dlya-russkogo-voennogo-korablya.html>].

З'являються нові слова: *рашизм, бавовна, аналоговнет, наволонтерити* («знайти з-під землі та доставити туди, де треба, що завгодно»), *Чорнобаївка* як синонім Бермудського трикутника; імена: 4 квітня повідомив Мін'юст, що у Вінницькій області хлопчика назвали *Ян Джавелін*, а в Києві дівчинку – *Джавеліна*. Виникають фразеологізми: *повертатися в Чорнобаївку, побачити Чорнобаївку – та померти, іти за російським кораблем, квиток на концерт кобзона, плюс 4.5.0*), навіть скоромовки для вивчення української мови. Наприклад, українська режисерка й акторка, авторка курсу роботи над власним голосом «Видихай і звучи 2.0» Поліна Коробейник створила добірку таких авторських скоромовок: *Клара для Карла вкрала байрактара, Чорної ночі червона калина хилилась хилилась під Хливноюка, та не схилилась, а розвеселилась* та інші.

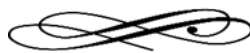
Навіть у найважчі дні війни українці не припиняють «обстрілювати» ворога мемами, дотепами, каламбурами й фотожабами. Зокрема, цікаво у мемах про Бандеру і бандерівців обігруються відомі імена *бандерівці* (Хосе Антоніо Домінгеса Бандера, сценічний псевдонім *Антоніо Бандерас* – іспанський актор); *бондерівці* (*Джеймс Бонд* – вигаданий персонаж, створений письменником Яном Флемінгом); *бендерівці* (*Остан Бендер* – літературний персонаж, головний герой романів Іллі Ільфа та Євгена Петрова); *біндерівці* (британський актор Роуен Аткинсон, найбільш відомий широкій аудиторії як *Містер Бін*). Нові українські слова, які виникли під час війни, подає віртуальний жартівливий «Словник сучасної української мови»,

причому тут гумор і сатира – могутня зброя українців. Отож, у цьому словнику є: *заукраїнити* – Urban Dictionary. Його на днях внесли до словника англomовного сленгу. *Шойгувати* – робити вигляд на робочому місці, що все йде по плану, навіть якщо все пливе за військовим кораблем. *Чорнобаїти* – постійно робити одне і те ж саме, не отримуючи іншого результату, та дуже страждати через це. *Макронити* – робити дуже стурбований вигляд щодо певної ситуації, усім це показувати, але нічого не робити по суті. *Натівець* – людина, яка не дотримується своїх обіцянок. *Якти* – прояв щирої турботи, підтримки. *Бледіна (bledina)* – популярне в українському сегменті Twitter #укрті слово позначає ракетну атаку: *Оголосили повітряну тривогу – значить, бледіна вже вилетіла*. Цікаво, що англійською слово *bledina* тлумачиться як «смертельно потворна сучка», і його нещодавно внесли до міжнародного сленгового словника Urban Dictionary.

Підсумовуючи огляд позицій, що засвідчують посилення національних смислів у мові російсько-української війни, підкреслимо, що у важкий воєнний час іде виражена переоцінка цінностей і посилення мовної репрезентації національно-державних аспектів України. Мовна реалізація нових соціальних цінностей – це також неоднозначний і непрямолінійний, а часто і суперечливий процес переосмислення найменувань політико-ідеологічних орієнтирів попередньої доби.

Список використаних джерел

1. «Русский мир» – ересь чи неонацизм? Розбирається Костянтин Дорошенко. URL: <https://suspilne.media/222989-russkij-mir-eres-ci-neonacizm-rozbiraetsa-kostantin-dorosenko/> (дата звернення: 05.05.2022).
2. Ірина Фаріон. Українська правда. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/farion/6235e596d4cc3/>
3. Російськомовні топоніми в Україні під заборonoю. URL: https://galinfo.com.ua/news/rosiyskomovni_toponimy_v_ukraini_pid_zaboronoyu_ombudsmen_384294.html (дата звернення: 05.05.2022).
4. Руський мир – це фейк. Історик Олександр Алфьоров. URL: https://www.youtube.com/watch?v=IEfFf_YLhNk (дата звернення: 23.05.2022).
5. Хотін Р. «Русский мир», «победобесіє», «рашизм». За які ідеології Кремль воює в Україні? URL: <https://gromadske.com/2022/10/> (дата звернення: 05.05.2022).
6. Хрищук А. Українська мова – зброя народу: чому мовне питання під час війни надважливе. URL: <https://explainer.ua/ukrayinska-mova-zbroya-narodu-chomu-movne-pitannya-pid-chas-vijni-nadvazhlive/> (дата звернення: 27.05.2022).
7. Шойгувати, арестовлення, затримки: українці вигадали «Словник сучасної мови». URL: https://www.rbc.ua/ukr/stylar/shoyguvati-arestovlennya-zatridni_ukraintsy_1648713076.html (дата звернення: 05.05.2022).
8. Як змінилася українська мова під час війни? Блог Віктора Дяченка <https://blog.liga.net/user/vdiachenko/article/45796> (дата звернення: 23.06.2022).

Тур О. М., д-р пед. наук, доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНІЦІАЛЬНИХ АБРЕВІАТУР СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

До типу ініціальних абревіатур відносимо літерні та звукові лексичні скорочення, утворені з початкових букв або звуків вихідного словосполучення. Основним чинником становлення

ініціальних абревіатур як нових слів є їх фонетична реалізація, що відповідає вимогам звукового оформлення слів із погляду загальноприйнятих норм сучасної української літературної мови.

Літерні абревіатури становлять утворення від початкових літер слів мотиватора-словосполучення. Їх вимовляють за алфавітними назвами літер. Літерне (побуквене) прочитання ініціальних абревіатур зумовлене такими особливостями:

1) утруднена вимова абревіатур за принципом її звукової реалізації, напр.: *ЛНР* [еленёр], *НБУ* [енбеу́], *ОСГ* [оесгé], *КМДА* [каемдеа́], *ЗКУ* [зекау́], *ГПУ* [гепеу́];

2) неможливість існування в мові певного фонетичного типу, напр.: *ДНР* [деенёр], *МЗС* [емзеєс], *РЛСНС* [ерелесенéс], *ММСВ* [емемесвé], *ВФНП* [вфееенпé], *ВФДМ* [веефдеém];

3) намагання зберегти інформаційно значущі компоненти, напр.: *ЄК* [јекá], *ЄС* [јее́с], *КЕ* [каé], *АП* [апé], *АТБ* [атебé];

4) намагання розрізнити абревіатуру та омонімічне до неї слово, пор.: *ІКС* [ікаес] (інформаційно-комунікаційні технології) та «ікс» (математичний термін), *СТО* [естеó] (Станція технічного обслуговування) та «сто» (кількісний числівник).

Специфіка сполучування фонем в ініціальних літерних абревіатурах полягає: у розташуванні поряд двох та більше голосних в одній абревіатурі, коли при побуквеному прочитанні використовують лише голосні звуки (ААУ [аау́], УАА [уаа́], УЕА [уеа́], ОАІА [оаіа́], УААІ [уааі́]); у розташуванні поряд двох та більше приголосних в одній абревіатурі, коли під час побуквеного прочитання використовують не тільки приголосні, але й голосні фонемати за правилами алфавітної вимови літер (*МТС* [емтеє́с], *МТР* [емтеє́р], *НВКФ* [енвекаéф], *НКР* [енкаéр]). Алфавітне прочитання спричиняє характерне для багатьох ініціальних абревіатур функціонування відкритих складів, напр.: *БВК* [бебекá], *ВДП* [ведепé], *ВКВ* [векавé]. У структурі деяких абревіатур наявні закриті склади, напр.: *ММР* [емемéр], *НР* [енéр], *СЛР* [еселéр]. Під час вимови літерних абревіатур спостерігаємо тенденцію до перетворення закритого складу у відкритий, пор: *ГМО* [гемеó] замість [геемо́], *НФУ* [енфеу́] замість [енефу́], *СФДУ* [есфедеу́] замість [есефдеу́], *ФБК* [фбекá] замість [ефбекá]. Особливість фонематичного наповнення літерних абревіатур полягає у використанні лише двох голосних фонем /e/ і /a/ у позиції після приголосних. Вимовляючи літерні абревіатури, треба враховувати особливості алфавітного прочитання приголосних із голосними /e/ і /a/, які здебільшого розташовані після приголосних і зрідка перед ними, напр.: *ХТМ* [хатеém], *ДХК* [дехака́], *ВПС* [вепеéс], *РШ* [ерша́] тощо.

Кількість структурних компонентів абревіатури залежить від типу вихідного словосполучення (простого чи складного), на базі якого утворено лексичне скорочення. Абревіатури утворюють від простих словосполучень, які складаються з двох повнозначних слів, напр.: *АБ* (акціонерний банк) та складних словосполучень, які у своїй будові мають три, чотири й більше повнозначних слів, напр.: *ТРЦ* (торговельно-розважальний центр), *УКБС* (Український кредитно-банківський союз), *АПЧКР* (атомний підводний човен з керованими ракетами). Іноді в одному зі слів, що входить до вихідного словосполучення літерної абревіатури, під час скорочування залишають не одну, а кілька приголосних фонем, які часто оформлюють також великими літерами, напр.: *ДСТУ* – *Державний стандарт України*, *ГРДВ* – *грошові доходи і витрати*, *УДК* – *удосконалена крилата ракета* та ін. Але таке написання є порушенням орфографічних норм чинного Правопису. У структурі цих абревіатур, крім перших букв відповідних слів вихідного словосполучення, всі інші слід писати малими літерами, пор.: *ДСтУ*, *ГрДВ*, *УдКР*.

Іноколи спостерігаємо елімінацію (вилучення) малоінформативних слів зі складу вихідного словосполучення літерної абревіатури, що спричиняє її формальне зменшення без зміни значення. Це можливо завдяки вилученню зі складного найменування окремих службових слів і утворенню абревіатури з опорних більш інформативних одиниць. Для абревіатур, у яких мотивувальною основою є складні багатослівні словосполучення, така модель досить продуктивна, пор.: *КБТЗ* – *Конвенція про біологічну та токсичну зброю*; *ДКПП* – *державний класифікатор продукції та послуг*; *ПДВ* – *податок на додану вартість*. Елімінованими компонентами вихідних словосполучень можуть бути не лише службові, але й повнозначні слова, пор.: *АДД* – *автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук*; *ПДЧ* – *План дій щодо членства в НАТО*.

У сучасній мові, особливо в засобах масової інформації, здебільшого в газетних і журнальних текстах, а також в інтернеті використовують запозичені літерні абревіатури, які функціонують у своєму оригінальному вигляді (написані латиницею): *ККВ* [kakaβé] – *Kundenkredibank* (Банк кредитування), *EAG* [eagé] – *Europä ische Atom Gemeinschaft* (Європейське співтовариство з атомної енергетики). У запозичених ініціальних літерних абревіатурах, написаних латиницею, кількість компонентів залежить від кількості слів вихідного словосполучення. Для таких абревіатур також можлива елімінація малоінформативних складників, напр.: *ICTV* – *Independent company of television* (Незалежна телевізійна компанія).

Літерні абревіатури виникають не хаотично, а за певними зразками. Якщо літери в абревіатурах підпорядкувати умовним позначенням, де “**f**” – це будь-який приголосний, а “**o**” – будь-який голосний, крім [и], то можна відобразити графічними формулами різні моделі (комбінації приголосних і голосних фонем), за якими утворені абревіатури, напр.: *ФПСУ* – **fffo** (приголосний + приголосний + приголосний + голосний). Цим графічним формулам відповідають і запозичені літерні абревіатури, оформлені латиницею, напр.: *MTV* – **fff** (приголосний + приголосний + приголосний).

Фактичний матеріал (1 665 одиниць) засвідчує, що літерні абревіатури утворюються за такими найпродуктивнішими моделями:

- 1) **fff** (419 одиниць, що становить 25,2 %), напр.: *МТС, ПДЧ, ТРЦ, ДМС, SMS*;
- 2) **ff** (323 одиниці – 19,4 %), напр.: *ПК, ПР, НП, ВК, СД, CD, TV, FM*.

Менш продуктивними є такі моделі:

- 1) **ffo** (255 одиниць – 15,3 %), напр.: *МСА, НБУ, ДПП, НДІ, DNA*;
- 2) **ffff** (162 одиниці – 9,7 %), напр.: *ДБСТ, ПМДС, ПТНЗ, ГНПП, НУСВ*;
- 3) **fffo** (134 одиниці – 8,0 %), напр.: *ФДМУ, НСПУ, РНБО, ВФМО, ПСТУ*;
- 4) **off** (118 одиниць – 7,1 %), напр.: *ОПР, УСМ, АРП, ЕПД, АБЛ, АНД*;
- 5) **offf** (100 одиниць – 6,0 %), напр.: *УМВБ, АЗРЧ, УСДП, АТЗТ, АПСВ*;
- 6) **of** (88 одиниць – 5,3 %), напр.: *АБ, ОП, АД, УП, ЕП, УТ, АП, АЗ, ІО*.

Моделі **fo, ooo, fof, oof, ofo, oo, offo, ffo, foff, ooof** можна вважати непродуктивними, оскільки вони становлять 4 % від загальної кількості ініціальних літерних абревіатур.

Список використаних джерел

1. Ажнюк Б. Інновації в системі української мови та тенденції її розвитку. *Освіта і управління: науково-практичний журнал*. Київ, 2018. Том 11, № 2–3. С. 37–42.
2. Шитов А. Словник скорочень української мови. URL: <https://abbrs.info/> (дата звернення: 26.05.2022).

*Чередник Л. А., канд. філол. наук, доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава*

МОВА МАСМЕДІА ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ

Російське вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р. не просто змінило життя кожного українця, а мобілізувало все суспільство на відсіч ворогові. Упродовж цих днів і годин відбулася докорінна переоцінка цінностей, переосмислення багатьох речей і подій, поіншився звичний ритм життя. Ми розуміємо, що сьогодні війна з агресором точиться не тільки на полях театру воєнних дій, а й на фронті інформаційному, що є сферою ідей та смислів. Усі реалії життя знаходять своє відображення в мові, зокрема в мові масмедіа, що звернені до широкої аудиторії й доступні багатьом людям.

Варто зазначити, що мовна практика медіа має вагому роль у поширенні нових виражальних засобів, функційного перегрупування лексики, закріплення нових мовних норм.

Наприклад, уже на першому тижні повномасштабної російської агресії у соцмережах стихійно було запроваджено написання власних назв РФ, Росія з маленької літери. Блискавично цю практику підхопили різноманітні інтернет-ЗМІ і навіть офіційні сайти органів влади держави. Також слід підкреслити, що надзвичайно швидко виникли синоніми-дисфемізми (тобто вживання більш грубих слів, висловів замість емоційно і стилістично нейтральних) на позначення країни-агресорки: *росія, рф, московія, ерефія, мокша, мордор, расея, раша, рашка*. Її населення зараз називають такими словами: *московити, мордоряни, мокшанці*. Російські окупанти отримали назви: *рашисти, орки, русня*. Слово «рашисти» утворилося за аналогією з «нацисти». Саме його вживали у своїх промовах Секретар Ради національної безпеки і оборони України Олексій Данілов, голова Донецької ОВА Павло Кириленко після того, як окупанти обстріляли вокзал Краматорська, мер Маріуполя Вадим Бойченко, коли говорив про фільтраційні табори, Посол України в ООН Сергій Кислиця на засіданні Ради безпеки ООН, Генеральний прокурор Ірина Венедіктова, канадський експерт Майкл Маккей, який написав у твіттері, що «російські фашисти, які вторглися в Україну, гірші, ніж німецькі нацисти» [1] та багато інших представників української і зарубіжної громадськості.

Щодо орків, то вони є героями епічного роману-трилогії «Володар перснів» у жанрі «фентезі» англійського письменника, класика світової літератури ХХ століття, Джона Толкіна. Це міфічні потвори-ординці, варвари зі звіриними рисами. Загалом орки з'явилися в літературі набагато раніше.

Ще у 1634 р. неаполітанський поет і письменник-казкар Джамбаттіста Базіле у своїй книзі «Казка казок» описав цих міфічних істот: «Був він маленького зросту і виродок, з руками як ткацьке мотовило, кривими ногами, а якщо коротко – схожий він був на демона. Це кровожерливі воїни, які не вміють нічого, крім як воювати та кочувати». Об'єднавши всі ці риси, українські військові ще з 2014 р., коли відбулася анексія Криму та окупація Донбасу, дали російським загарбникам прізвисько «орки». Дії сучасних орків переходять будь-які межі гуманізму.

Президента РФ і головнокомандувача орків Володимира Путіна часто порівнюють із чортом чи антихристом. Знаходять портретну схожість його з малюнком сатани, зображеного на фрагменті фрески «Страшний суд» (1361–1376 рр.) із бенедиктинського монастиря Помпоза, автором якого є італійський художник доби Відродження Віталє да Болонья. До того ж у пресі можна зустріти правопис прізвища та імені президента РФ з маленької літери та в транслітерованій формі: *владімір путін*. Усі ці моменти є красномовним свідченням ставлення до кривавого диктатора ХХІ століття.

Відомо, що рашистська пропаганда всіляко прагне викликати розкол українському суспільстві, що допоможе створити паніку. Прикметно, що саме під час російської агресії у мові масмедіа дедалі частіше вживають замість звичних для нас словосполучень «Західна Україна», «Східна Україна» такі терміни, як «Захід (Схід, Південь, Північ) України».

Важливою темою для ЗМІ впродовж цих героїчних та страшних трьох місяців є обсценна лексика (тобто ненормативна, лайка, лихослів'я), яка у звичайний час була табу. Мовознавець Дмитро Данильчук в одній зі своїх статей писав: «...Насиченість нашого інформаційного простору «непричесаною» лексикою становить проблему не лише з погляду норм суспільної моралі та громадського порядку: тут фактичну (а подекуди – і юридичну) легалізацію «матизмів» можна порівняти з присутністю озброєних «калашами» людей у черзі до каси супермаркету. Вочевидь, це є тимчасовим, але наразі неминучим і в більшості випадків – доцільним» [1]. На думку науковців, психологів, медиків, коли потрібно вийти з напруженого стану, в якому ми всі перебуваємо зараз, то лайка – «найпростіший спосіб розблокувати себе, вербальний сплеск гніву, який одразу б'є в ціль» [2].

Упродовж цього часу виникли нові ідіоми. Шорт-лист ідіом війни очолюють такі фрази: *Доброго вечора, ми з України!; Російський військовий корабель ... (Русский военный корабль ...)*. Популярним також стає вислів: *Шо по русні? – Русьні п****.

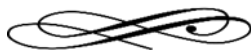
Нині лексичний склад нашої мови поповнився новими словами. З-поміж них, зокрема, такі: *байрактарити* – давати прочуханки; *чорнобаїти* – наступати на ті самі граблі; *спіймати арестовича* – заспокоїтися; *арта* – артилерія (наприклад: *Арта ганяє і палить техніку росіян*); *іти услід за російським кораблем* – ввічливий спосіб вказати дорогу окупантам та ін.

До речі, в мові масмедіа поширюється дієслово «зукраїнити». Відомо, що воно виникло в англійській мові та зафіксовано у сленговому онлайн-словнику Urban Dictionary – *Ukrained*. Його значення тлумачать як глобальне приниження Росії, яка вторглася в Україну: *Russia has been Ukrained*.

Отже, мова є надчутливою системою, що постійно розвивається, і в якій відображаються усі реалії життя. Слово є потужною зброєю в сучасному інформаційному просторі. Українське слово зараз лунає далеко за межами нашої держави, бо «серце України б'ється так сильно, що його чують по всій планеті. Воно болить, стискається від вибухів. Його бинтують молитвами, гоять любов'ю. Його тримає в сильних руках український Воїн» [3]. Все буде Україна!

Список використаних джерел

1. Данильчук Д. Війна, що змінила мову: росія з малої літери, легітимізація матюків. URL: <https://chytomo.com/chomu-vsi-pyshut-rosiia-z-malenkoi-a-matiuky-staly-normoiu-u-zmi-sposterezhennia-linhvista/>
2. Синящик Анна. «Що по русні?» Паролі, лайки і лексика Другої світової – як війна змінила мову. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2022/06/1/7348766/>
3. Україна – серце Європи. Чуєте, як воно б'ється? URL: <https://nday.te.ua/ukrajina-sertse-evropy-chujete-yak-vono-bjetsya/>

*Шкіцька І. Ю., д-р філол. наук, професор
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТЕРМІНОВЖИВАННЯ У СФЕРІ АНАЛІТИКО-СИНТЕТИЧНОГО ОПРАЦЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

На зміни в термінології сфери аналітико-синтетичного опрацювання інформації чинять вплив екстралінгвальні та інтралінгвальні фактори. До перших належать, з одного боку, глобалізаційні процеси і тенденція до узгодження національних галузевих нормативно-правових документів із міжнародними, а з другого боку, – розвиток новітніх інформаційних технологій і цифровізація. Унаслідок цього у сфері аналітико-синтетичного опрацювання інформації з'явилося багато слів іншомовного походження, зокрема англіцизмів, і термінів, виникнення яких пов'язано з розвитком новітніх інформаційних технологій. До інтралінгвальних чинників відносимо зміни, пов'язані з функціонуванням української мови як державної, зокрема тенденції до збереження питомих українських словоформ і словотвірних моделей.

Чимало термінологічних дискусій сьогодні точаться навколо термінів, що позначають опрацювання інформації. Ідеться про терміни *наукова обробка документів*, *аналітико-синтетична переробка документної інформації*, *аналітико-синтетичне перероблення інформації*, *аналітико-синтетична обробка науково-технічної інформації*. Термін для маркування процесуальності, зафіксований у державному стандарті ДСТУ 5034:2008 [ДСТУ 5034:2008, с. 4], – *аналітико-синтетичне опрацювання інформації* вважаємо найбільш оптимальним.

Звернімо увагу на різницю між термінами, до складу яких входять лексеми «перероблення», «оброблення / обробляння» та «опрацювання». Зокрема, лексема «перероблення» слугує маркуванню значення діяльності з удосконалення зробленого неналежним чином. Лексеми «оброблення» та «обробляння» можуть мати негативні асоціації в носіїв мови, хоча в низці нормативних документів згадані терміни зафіксовані (див., наприклад [ДСТУ 5034: 2008]).

Подекуди зустрічаємо й трактування термінів зі складниками «оброблення» / «обробка» як синонімічних, наприклад: *бібліотечна обробка (опрацювання)* [СОТЗБІД, 2013, с. 10]. Зазначимо, що лексема «обробляння» частіше входить до терміносполук із лексемою «дані», натомість терміноелемент «опрацювання» здебільшого поєднується зі словом «інформація», наприклад: *оброблення даних* [ДСТУ 5034:2008, с. 10] та *опрацювання інформації* [ДСТУ 5034:2008, с. 20; ДСТУ 7448:2013].

Термінологію сфери аналітико-синтетичного опрацювання складає чимало термінів, що містять такі складники: **а) бібліографічний:** *бібліографічний запис / огляд, опис, покажчик, посібник, пошук, список; бібліографічна довідка / інформація, картотека, послуга; бібліографічне видання / інформування, обслуговування, посилання і под.; б) бібліотечний:* *бібліотечна обробка / послуга, система, справа; бібліотечний каталог / ресурс, фонд; бібліотечні ресурси та ін.; в) похідні від лексеми «документ»:* *документний / документарний (що складається з документів), документаційний (пов'язаний із систематизованою сукупністю документів), документований (зафіксований у формі документа): документна інформація / форма; документовані відомості / дані; документальний пошук / фільм, фонд, документальна база / інформаційно-пошукова система; документаційна система, документаційний фонд та ін.; г) інформаційний:* *інформаційна база / діяльність, продукція, система, технологія; інформаційний запит / листок, потік, пошук, продукт, ресурс, центр, фонд; інформаційне видання / забезпечення, обслуговування; інформаційно-пошукова мова / система тощо; д) електронний:* *електронний аналог видання / документ, каталог, носій, покажчик, посібник, примірник, словник, ресурс; електронна колекція / копія, книга, періодика, серія, скринька, форма; електронне видання / повідомлення; електронні дані / програми, ресурси і под.*

До пасивної лексики української мови сьогодні переходять терміни *магнітна / кіно-, відео-, фотоплівка*, які раніше були відображені у нормативних визначеннях поняття «документ». Натомість сьогодні у визначенні цього поняття роблять акцент на його функційних характеристиках, а не на варіантності матеріальних носіїв. Усе менше функціонує термін *матеріальний носій інформації* та терміни, до складу яких входять складники «машинозчитний» / «машинозчитаний», «машиночитний», «машинозчитувальний».

У сфері аналітико-синтетичного опрацювання інформації чимало термінів на позначення процесів. Серед них можна виокремити терміни або терміноелементи на: **а) -ація:** *автоматизація, авторизація, ідентифікація, нумерація і под.; б) -ування:* *анотування, бібліографування, дублювання, ідентифікування, індексування, групове / масове інформування; комплектування, копіювання, нумерування, реферування, тиражування, формалізування мови і под.; в) -ення:* *вилучення, знищення, (не)надходження, оброблення (документів); г) -ання:* *зберігання, здавання документів, надання індексів, приймання повідомлень, передавання, одержання інформації; нормативно-правове забезпечення технології оброблення, створення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів [ЗУ «Про електронні документи...»]; Повторне бібліографічне посилання на один і той самий документ або його частину, або групу документів наводять у скороченій формі за умови, що всі потрібні для ідентифікування та пошуку цього документа бібліографічні відомості зазначено у первинному посиланні на нього [ДСТУ 8302:2015, с. 8].*

У мовній репрезентації термінів на позначення процесів сьогодні помітне домінування словоформ на **-ування** порівняно зі словоформами на **-ація:** *систематизування (не систематизація), предметне аналізування (не предметизація), каталогізування (не каталогізація)* та лексемами на **-ення:** *оформлювання замість оформлення [ДСТУ 3008: 2015], розміщування замість розміщення [ДСТУ 3814:2013, с. 4].*

Помітною тенденцією є зменшення кількості іменників зі значенням процесуальності на **-ча** та **-ка**. Замість них уживають словоформи на **-ання / -ення**, наприклад: *У разі відправлення електронного документа шляхом пересилання його на електронному носії, на якому записано цей документ, датою і часом відправлення вважаються дата і час здавання його для пересилання [ЗУ «Про електронні документи...»].*

У складі термінологічних словосполук виокремлюємо терміни з прикметниковими компонентами на: **-увальний:** *ідентифікувальний документ;* **-уваний:** *продовжуване видання,*

оновлюване видання; **-аційний**: класифікаційна система; **-ований**: стандартизований термін; **-овельний**: книготорговельна сфера; **-овий**: діалоговий режим, онлайнова система тощо.

Нові запозичення у сфері аналітико-синтетичного опрацювання інформації здебільшого спричинені цифровізацією та стрімким розвитком новітніх інформаційних технологій: *лінк, медiateка, модем, «нетикет», сервер, слайдшоу, файл, QR-код, sms-формат*. Замість термінів *обчислювальна мережа, мережа ЕОМ* уживають термін *комп'ютерна мережа*. Натомість терміни, до складу яких входять компоненти *автоматизований* та *автоматичний*, і надалі належать до часто вживаних галузевих термінів. Щоправда, подекуди спостерігаємо вживання термінів зі згаданими складниками як синонімічних. Зросла кількість терміносполук із препозитивними частинами **веб-, онлайн-, офлайн-, вар-**: *вебліографія, вебпортал, вебсайт, вебсервіс, вебсторінка, вебформи*.

У сфері аналітико-синтетичного опрацювання інформації репрезентована варіантність: *абетковий каталог – алфавітний каталог, астериск – зірочка, банк даних – база даних, інтерактивне електронне видання – недетерміноване електронне видання, назва – найменування, наскісна риска – скісна риска, познака – позначка, покликання – посилання, часопис – журнал, шифр зберігання документа – бібліотечний шифр, поличний індекс та ін., наприклад: ...у складі вихідних даних дозволено не подавати найменування (ім'я) видавця* [ДСТУ 8302:2015, с. 3].

Зауважимо, що замість калькованого терміна з російської мови «область бібліографічного опису» краще використовувати більш поширений термін «зона бібліографічного опису», а замість терміна «знак сноски» – «знак виноски».

Отже, унаслідок глобалізаційних процесів і розвитку новітніх інформаційних технологій у сфері аналітико-синтетичного опрацювання інформації збільшується кількість запозичених термінів, зокрема англіцизмів, на позначення процесів, результатів інформаційної діяльності, технічного обладнання і його частин тощо, водночас частина термінів переходить до пасивного шару професійної лексики. Спостерігається тенденція до домінування термінів зі складниками на **-ування** над їх відповідниками, що містять компоненти на **-ація** та **-ення**, а також зменшення кількості іменників зі значенням процесуальності на **-ча** та **-ка**.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 8302:2015 – Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: ДСТУ 8302:2015. [04 березня 2016 р. № 65 змінено дату чинності]. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 47 с. (Інформація та документація).
2. ДСТУ 7448:2013 – Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять: ДСТУ 7448:2013 [Уведено вперше (зі скасуванням в Україні ГОСТ 7.26–80); чинний від 2014-07-01]. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. III, 41 с. (Інформація та документація).
3. ДСТУ 3814:2013 – Видання. Міжнародна стандартна нумерація книг (ISO 2108:2005, NEQ): ДСТУ 3814:2013 [На заміну ДСТУ 3814–98; чинний від 2014–01–01]. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. IV, 5 с. (Інформація та документація).
4. ДСТУ 3008:2015 – Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення: ДСТУ 3008:2015 [На заміну ДСТУ 3008–95; чинний від 2017–07–01]. Київ: УкрНДНЦ, 2016. V, 25 с. (Інформація та документація).
5. ДСТУ 5034:2008 – Науково-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять: ДСТУ 5034:2008. Київ: Держспоживстандарт України, 2009. 38 с. (Інформація та документація).
6. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг»: прийнятий 22.05.2003 № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення 20.05.2022).
7. СOTЗБІД – Словник основних термінів з бібліотечно-інформаційної діяльності / уклад. М. В. Безрука. Івано-Франківськ: НТБ ІФНТУНГ, 2013. URL: <http://elar.nung.edu.ua/bitstream/123456789/63/1/slovník.pdf> (дата звернення 31.05.2022).

СЕКЦІЯ 5

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПЕРІОД ВОЄННИХ ДІЙ

*Вовк Н. С., канд. іст. наук, доцент
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів*

ІНСТРУМЕНТИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ВИДАВНИЧОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ВЛИВ ПАНДЕМІЇ ТА ВОЄННИХ ДІЙ

Важливою складовою успіху українського видавничого ринку є його популяризація. Інструменти видавничої промоції розвиваються з кожним днем: видавництва створюють нові стратегії, привабливі акції, цікаві заходи та інші способи задля привернення уваги читача.

Книжкові виставки – це шанс для видавців презентувати та просунути свій товар. На сьогодні в Україні є три найвідоміші виставки: Book Forum у Львові, Book Space у Дніпрі та Книжковий Арсенал у Києві. Book Forum Lviv або BFL – книжкова виставка та Львівський міжнародний літературний фестиваль, який проводиться кожного вересня з 1994 р. Організатором виступає ГО «Форум видавців». Book Space – міжнародний книжковий фестиваль, який проводиться у Дніпрі, починаючи з 2018 р. в рамках програми «Культурна столиця». Це перший масштабний та регулярний книжковий захід на Сході України. У межах виставки проводиться конкурс на підтримку авторів та видавців «Книжка майбутнього». Одна з особливостей фестивалю – проведення не лише літературних заходів, але й музичних. Книжковий арсенал – міжнародний фестиваль, заснований Мистецьким арсеналом у 2011 р. Проводиться щовесни у Києві. За 10 років свого існування фестиваль відвідали понад півтисячі письменників, філософів, поетів, дизайнерів й експертів видавничої справи з понад півсотні країн з усього світу [3].

За словами генеральної директорки видавництва «Vivat» Ю. Орлової, для популяризації читання у людей, особливо у молоді, необхідно сформулювати розуміння того, що читати – круто, модно, це так само трендово, як мати сторінку в TikTok. Варто сказати, що неймовірно важливою є підтримка бібліотек – їх в Україні налічується понад 15 тисяч. Вони дуже потрібні вітчизняним читачам, адже не всі спроможні купляти книги через фінансові проблеми. Тому бібліотеки – це пряма мотивація та підтримка бажання людини читати [4].

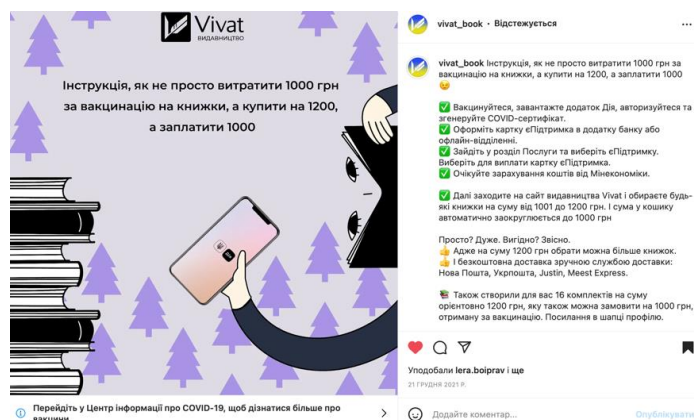

Рисунок 1 – Допиc видавництва «Vivat» на сторінці в Instagram

Сьогодні популярною є реклама у вітчизняних блогерів та відомих особистостей. Видавництва шукають зацікавлені сторінки у соціальних мережах та пропонують їм співпрацю. Такий вид промоції – один із найефективніших. Адже більшість населення користуються соціальними мережами щоденно, тому це прекрасний шанс блискуче подати товар споживачам. Також хорoшим «піаром» для українських видавництв стала програма «Підтримка», яка давала змогу

витрати 1 000 грн на книжки. Програма спонукнула купувати більше книжок не тільки книголюбів, але й людей, які раніше їх зовсім не купували [5]. Наприклад, з аналізу допису видавництва «Vivat» в Instagram можна зазначити, що вони створили вигідну та привабливу пропозицію для своїх читачів, а саме: купуючи книги на суму 1 200 грн, покупець оплачує лише 1 000 грн (рис. 1). Проаналізувавши коментарі під дописом, можна зробити висновок, що аудиторії дійсно сподобалася пропозиція [6].

Крім сторінок у соціальних мережах, кожне видавництво має вебсайт, при реєстрації на якому користувач зобов'язаний зазначити свій e-mail. Отже, у видавництв є можливість розсилки на поштові скриньки читачів відповідних рекламних матеріалів. У таких розсилках зазвичай міститься інформація про книжкові новинки, їх передзамовлення, знижки, акції та інші новини.

Повномасштабне вторгнення РФ на територію України не змусило українські видавництва відмовитися від впровадження маркетингових стратегій. Один із найпопулярніших книжкових онлайн-магазинів «Yakaboo» запропонував корисну акцію, де 150 читачів із найбільшою вартістю замовлень за період дії акції отримують подарунок – відомі марки «Русській військовий корабель» (рис. 2). Цією акцією магазин закликає купувати книжки українських видавництв та підтримати національний книжковий ринок [1].

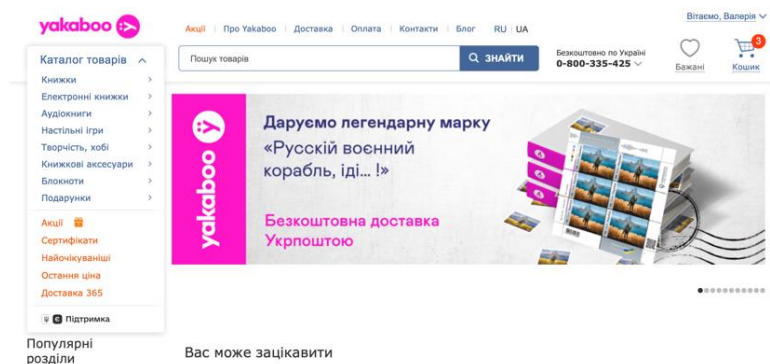

Рисунок 2 – Акція онлайн-магазину «Yakaboo»

Окрім того, війна також стала каталізатором змін читацької аудиторії України. Більшість українців, які читали російську літературу, почали купувати книги, написані українською мовою. Бук-блогери, які вели свої сторінки російською, перейшли на україномовний контент та просують український переклад книг. Завдяки рекламі таких блогерів частина читацької аудиторії дізнається про українські переклади книг, саме так збільшуючи продажі та популярність української книжки в Україні та за її межами.

Список використаних джерел

1. Акція «Даруємо легендарну марку...». URL: <https://www.yakaboo.ua/ua/promotions/promo/index/id/5454/>
2. Видавнича галузь України: дослідження книжкового ринку від УІК і Британської ради. URL: <https://suspilne.media/120657-vidavnicna-galuz-ukraini-doslidzenna-knizkovogo-rinku-vid-uk-i-britanskoi-radi/>
3. Вовк Н., Желонкіна В. Вплив пандемії COVID-19 на книговидавничу справу в Україні. *Інформація, комунікація, суспільство: Матеріали 11-ї Міжнародної наукової конференції ICS-2022*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2022. С. 96–97. URL: http://skid.lpnu.ua/wp-content/uploads/2022/05/ICS2022_Proceedings.pdf
4. Книжковий ринок та гуманітарна політика: 7 кроків, які сприятимуть розвитку книговидавництва в Україні. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2021/10/25/246280/>
5. Книжковий ринок виріс утричі. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3402947-v-ukraini-knizkovij-rinok-viris-utrici-gendirektor-vidavnictva-folio.html>

6. Пропозиція видавництва «Vivat» від «Підтримки». URL: https://www.instagram.com/p/CXvSC_JNyXq/

*Данильчук О. М. канд. пед. наук, доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

МАТЕМАТИЧНА ЛОГІКА І ФІЛОСОФІЯ

Логіка як наука – предмет майже такий же древній, як і математика. В античності та середньовіччі вона була невід’ємною частиною тривіуму (граматика, риторика, логіка та діалектика). Математичні предмети (арифметика, геометрія, астрономія і музика) склали наступний, більш просунутий, рівень, званий квадрівіумом, (від слова «тривіум» походить один з улюблених виразів математиків «тривіальний»). Під предметами тривіума розумілися науки про те, як правильно писати, говорити і, відповідно, міркувати.

Основи вчення про правильність міркувань були закладені ще Аристотелем. Він зауважив, що правильні умовиводи відповідають певним елементарним схемам, які називаються силлогізмами, і перерахував низку таких схем. Класичний приклад силлогізму: «Усі люди смертні. Сократ – людина. Отже, Сократ смертний». Вчення про силлогізми, в свою чергу, спиралося на глибокий аналіз понять і їх зв’язків у висловлювання.

Поява математичної логіки повністю змінила уявлення вчених як про методи вивчення логіки, так і про те, що становить сам предмет її вивчення. На сьогодні твердження про те, що логіка – це наука про правильність міркувань, видається таким же дійсним, як і твердження «математика – наука про правильні обчислення».

Такий стан речей змусив багатьох видатних математиків і філософів тієї епохи – Пеано, Фреге, Рассела, Гільберта, Пуанкаре, Брауера, Вейла та інших – задуматися про основи математики. Їх хвилювали такі принципові питання: що означає довести математичну теорему? Які засоби будуть використовуватись? Що означає виразити те чи інше математичне поняття або висловлювання на певній мові? [1].

Коли ми говоримо про істинність і доказовість математичного твердження, чи маємо ми на увазі одне і те ж? Паралельно в математиці стали приживатися нові еталони строгості. Основні напрями математики – аналіз, алгебра та геометрія – були розміщені на аксіоматичній основі. Великий математик Девід Гільберт був видатним прихильником і пропагандистом аксіоматичного методу. Під його впливом була побудована загальноприйнята в наш час система аксіом теорії множин, вільна від явних парадоксів. Ця аксіоматична була запропонована в 1908 р. Е. Цермело і пізніше доповнена Ж. С. Цермело, фон Нейман і А. Френкель. Але де реальна гарантія того, що отримана система не містить протиріччя? Як я можу це встановити?

Математичну логіку можна було порівняти та застосувати в різних сферах і її найчастіше порівнювали з сучасною математикою, теорією ймовірностей, яка на початку ХХ століття ще не була строго математичною дисципліною.

Формальні мови. З сучасного погляду сфера інтересів математичної логіки набагато ширша, ніж наука про правильні міркування. Її можна описати, із застереженнями й уточненнями, як побудову і вивчення формальних мов і систем математичними методами. Відзначимо, що якщо відкинути в цьому визначенні слово «формальний», то замість логіки отримаємо по суті математичну лінгвістику – що вказує на певну спорідненість між цими двома дисциплінами. Ключовою відмінністю математичної логіки від логіки в широкому сенсі слова є саме використання математичних методів, що застосовуються до точних формальних моделей.

У наш час формальні мови зустрічаються в кожному доступному нам електронному пристрої, наприклад, мобільний телефон, а деякі з них – мови програмування – навіть вивчаються в

школі. Однак у середині XIX століття, коли почався процес математизації логіки, формальних мов ще не існувало, їх ще належить створити.

Теорія алгоритмів при створенні ЕОМ. Математична логіка зіграла важливу роль у виникненні комп'ютерів, хоча і була не єдиною рушійною силою в цьому складному процесі. Саме в математичній логіці, у спробі дати найбільш загальне визначення задачі, що має алгоритмічне рішення, було реалізовано, що можна побудувати універсальний обчислювальний пристрій (машину), який міг би вирішувати алгоритмічні завдання.

Одним із перших, хто зрозумів це, був Алан Тюринг, який дав точне визначення і найбільш переконливий аналіз поняття обчислювальної функції в 1936 р. Інші науковці, які разом із Тюрингом придумали такі ж ідеї приблизно в той же час, були Алонзо Черч і Еміль Пост. Ці та інші дослідники в 1930-х рр. заклали основи теорії алгоритмів, які стали основою для розуміння функціонування і побудови обчислювальних пристроїв у 40-х і 50-х рр. Зокрема, ідея універсальної машини Тюринга була додатково технічно реалізована в архітектурі комп'ютера «за фон Нейманом», згідно з якою програма зберігається в пам'яті пристрою і може бути модифікована в процесі своєї роботи. Всі операційні системи побудовані на основі цієї ідеї [2].

Згодом багато дослідників запропонували свої обчислювальні моделі з метою розширити клас обчислювальних функцій, вперше описаних Черчем і Тюрингом. Всі подібні спроби не привели до розширення цього класу, який виявився дуже стабільним. На сьогодні теза Черча–Тюринга – зрозуміла в сенсі будь-якої з еквівалентних обчислювальних моделей – є одним із наріжних каменів, на яких базується теорія алгоритмів.

Алгоритмічно нерозв'язні задачі з математики. Слідом за Entscheidungsproblem, з погляду теорії алгоритмів, було проаналізовано безліч інших математичних задач, поставлених у вигляді питань про побудову того чи іншого алгоритму. Деякі з цих складних проблем, які залишалися відкритими упродовж десятиліть, виявилися алгоритмічно нерозв'язними задачами.

У наш час в математиці алгоритмічні питання посідають своє належне важливе місце. Математична логіка навчила нас, що не кожне таке питання можна вирішити. Крім того, навіть якщо алгоритм вирішення тієї чи іншої задачі існує, не завжди можна говорити про його застосовності на практиці. Наприклад, виконання алгоритму може потребувати занадто багато часу або пам'яті комп'ютера.

Логіка в інших галузях математики. Досягнення математичної логіки, які описані в багатьох працях, так чи інакше пов'язані з аналізом складних завдань, які в тому чи іншому сенсі не мають розв'язку. Такі завдання з математики, на щастя, досить рідкісні. Для математиків цінніше внести в скарбничку методи, придатні для вирішення власних побутових завдань. Тут ми згадаємо деякі відомі логічні програми такого роду, хоча загалом слід визнати, що їх не так вже й багато [3].

Галузю математики, на яку дуже вплинули логічні методи, є абстрактна алгебра. Відповідний напрям математичної логіки – теорія моделей (з'явилася в 1940-х рр. в роботах А. І. Мальцева в Росії і А. Тарського та А. Робінсона в США з можливістю застосування в алгебрі). Перші такі застосування були винайдені в 1941 р. А. І. Мальцевим, який осягнув доведену ним (а раніше в більш слабкій формі теорему про присудкову логіку) як загальний метод отримання локальних теорем в алгебрі. Виявилось, що методи універсальної алгебри і методи теорії моделей дуже близькі і розуміння взаємозв'язків збагатило обидві дисципліни. Деякі конструкції, вперше знайдені в математичній логіці, стали стандартними в алгебрі й аналізі. Одним із яскравих досягнень теорії моделей 1960-х рр. стало створення Абрахамом Робінсоном нестандартного аналізу. Він описав логічну конструкцію, яка дозволила послідовно розглядати поповнення множини дійсних чисел нескінченно малими і нескінченно великими числами. За допомогою цієї конструкції стало можливим пояснити оригінальну інтуїцію «нескінченно малих» Лейбніца і дати технічно просту й інтуїтивно зрозумілу побудову основних результатів математичного аналізу. Надалі ці методи використовувалися і для отримання нових результатів.

Сучасний напрям теорії моделей, що виник в роботах 1980-х рр. і активно розвивається в наші дні, встановив нові зв'язки між логічним і алгебро-геометричним методами. Мабуть, найбільш вражаючим досягненням цього напрямку стало доведення Е. Хрушовським у 1996 р.

гіпотези Морделла–Ленга про функціональні поля в будь-якій характеристиці, яка вперше була отримана в повній загальності тільки за допомогою методів теорії моделей. Не вдаючись у пояснення цієї теореми, відзначимо, що йдеться про результат, пов'язаний із гіпотезою Морделла, доведеної Г. Фальтінгсом в 1984 р., про скінченність числа раціональних точок на алгебраїчній кривій.

Методи теорії доказів – галузь математичної логіки, що вивчає формальну доказовість – також знаходять застосування у «звичайній» математиці. Одним з успішних сучасних напрямів є доведення видобутку, вилучення конструктивних оцінок з апіорних неконструктивних математичних доказів. Так звані функціональні інтерпретації, спочатку розроблені для аналізу формальних систем, виявилися можливими для застосування до конкретних змістовних математичних. Результати, отримані логічними методами, часто дають абсолютно неочевидні посилення вихідних теорем.

Отже, логічний апарат, який використовується в різних задачах, є справжнім математичним апаратом, навіть якщо він зовсім не схожий на математику, яка традиційно вивчається в університетах. Питання, пов'язані з неklasичною логікою, наприклад, питання їх повноти щодо семантики або топологічної семантики Кріпке, питання класифікації різних сімейств неklasичної логіки, мають значну математичну складову. Для успішної роботи в галузі філософської логіки, математичної лінгвістики, теорії ігор, теорії баз даних та інших галузей застосування цю математику також необхідно освоїти. На щастя, поріг входу тут не такий високий, а математичну логіку потрібно викладати на різних факультетах.

Список використаних джерел

1. Шкільняк С. С. Математична логіка. Приклади і задачі. Київ: ВПЦ Київ. унт. 2007. 144 с.
2. Гладунський В. Вища математика й елементи логіки: означення, формули, приклади: навчальний посібник; Міністерство освіти і науки України, ЛБІ, НБУ. Вид. 2-ге, доп. Львів: Афіша, 2008. 502 с.
4. Зубенко В. В., Шкільняк С. С. Основи математичної логіки: навчальний посібник. Київ: НУБіП України, 2020. 102 с.

*Литвинська С. В. канд. філол. наук, доцент,
Сібрук А. В. канд. філол. наук, доцент
Національний авіаційний університет, м. Київ*

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ДОКУМЕНТНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ У ВІЙСЬКОМАТАХ В УМОВАХ ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ

Сьогодні Збройні сили України (далі – ЗСУ) мужньо протистоять збройній агресії ворога проти України, прикривають і захищають український народ, державні об'єкти, інфраструктуру населених пунктів тощо. У складних історичних реаліях роль ЗСУ значно зросла, оскільки вони є основою забезпечення національної безпеки нашої держави. Однак варто нагадати, що вирішальне значення для комплектування ЗСУ, мобілізації особового складу відповідно до Закону України «Про оборону» [1] мають військові комісаріати – військкомати. Саме у військкоматах ведеться облік призовників, військовозобов'язаних, зокрема і резервістів, а також облік громадян, які брали участь у бойових діях, та осіб, які стали інвалідами під час проходження військової служби. Працівники військкоматів співпрацюють із місцевими держадміністраціями, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування з питань військового обліку військовозобов'язаних, зокрема і резервістів, а також призовників, та бронювання військовозобов'язаних

на період мобілізації та на воєнний час [3]. Метою нашої розвідки є узагальнення знань про організацію роботи з документами у військоматах в умовах особливого періоду.

У військоматах, як загалом в армії та на флоті, працюють із військовими документами, які істотно відрізняються від документів загальної системи документації. Ці відмінності стосуються як характеру інформації, так і форми, структури, позначення окремих реквізитів у спеціально затверджених видах та різновидах військових документів [2]. Такі документи мають свою специфіку, сферу призначення, що зумовлено діяльністю військових частин і установ та чинними в них правовідносинами.

Військовий документ – це спеціальний носій інформації, на якому різними способами викладені відомості про цілі, завдання та структури ЗСУ, їхніх складових частин, характер управління військами, їхньої бойової підготовки, діяльність штабів, з'єднань частин і підрозділів, про регулювання військових правовідносин, що здійснюється органами військового управління у мирний та військовий час [3]. Наприклад: наказ командира, директива, бойове розпорядження, настанова, історичний формуляр, положення, інструкція, статут, план, телеграма, доручення, акт, звіт, довідка, службові листи, доповідна записка, рапорт, припис, відпускний квиток, посвідчення про відрядження тощо.

Науковці С. Мельник, П. Фівкін, Є. Пащенко, Л. Зіняк, О. Шкуропацький зазначають, що військові документи є джерелом інформації для ухвалення управлінських рішень, засобом управління у військовому підрозділі, комунікатом між військовими структурами [4]. Також військові документи мають офіційний характер, обумовлений нормативним закріпленням видів і різновидів військових документів згідно з чинною регламентацією їхньої форми, структури, інформаційного змісту. У цих документах повинні бути обов'язкові реквізити, а саме: назва, вид, текст, дата, підпис, а за потреби – печатка. Бланки для військових документів чи штампи містять зазначені постійні реквізити. Військова частина або установа (зокрема – військомат) як юридичні особи мають свої бланки. Організація роботи з військовою документацією, особливо з грифами секретності, чітко регламентована чинними законодавчими, нормативно-правовими актами й інструкціями [2].

Офіційний характер військового документа обумовлює його юридичну силу. Чинність військових документів поширюється на посадових осіб військових частин та установ, окремих військовослужбовців, цивільний персонал ЗСУ, а в окремих випадках – на інших громадян. Використання в ЗСУ таких документів з метою здійснення військового управління обумовлене військовою специфікою, принципами безперечного виконання наказів командира, оперативності дій, високої свідомості воїнів, здійсненням військового управління.

У структурі військоматів чинним законодавством передбачено діяльність відділу діловодства й архіву. Основним завданням служби діловодства є встановлення єдиного порядку документування управлінської інформації і робота з документами із застосуванням сучасних автоматизованих систем, методичне керівництво і контроль за дотриманням установленого порядку роботи з документами у структурних підрозділах [2]. Документи зберігаються в окремих кімнатах, у шафах або ящиках, які замикаються й опечатуються. Відповідальність за облік, зберігання та роботу з документами покладається на начальника відділу. Працівники складають номенклатури справ, забезпечують режим секретності й контроль, своєчасно передають документи в архів. Підготовка справ для передавання в архів така: проведення експертизи наукової та практичної цінності документів, оформлення справ, складання описів на справи з постійними та довготривалими термінами зберігання.

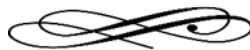
Працівники відділу діловодства військового комісаріату повинні бути у будь-який час готові працювати в умовах введення режиму воєнного або надзвичайного стану. Вони повинні забезпечити вивезення та зберігання документів; безперервну роботу з документами; своєчасне передавання до архіву; знищення документів, які не використовуються в роботі. Зокрема, для організації роботи в умовах особливого періоду у військоматах складаються та затверджуються переліки справ, що мають бути передані до архіву Міністерства оборони України (далі – МОУ), та акти знищення справ на місці [3]. Зазначені переліки справ та акти знищення справ на місці є складовою частиною загального плану заходів, що здійснюються військоматом у разі введення

особливого періоду. У службі діловодства призначають відповідальних осіб, які безпосередньо відповідають за облік і зберігання документів та справ, що повинні бути передані до архіву МОУ або знищені. У разі загрози введення особливого періоду документи формуються у справи, відповідно до архівних вимог. Терміни зберігання справ, що передаються в архів МОУ, становлять 10 і більше років. Крім того, на зберігання передається довідковий матеріал до справ (картотеки, каталоги, покажчики тощо), а також витяг з історичного формуляра (історичної довідки). Військовий комісар має право знищувати документи та справи на місці, термін зберігання яких становить до десяти років. Справи передаються упакованими в мішки, які запечатуються сургучем, на бирці ставиться металева гербова печатка військкомату, вказується кількість найменувань документів (справ), номер супровідного листа, найменування військового комісаріату, якому належать документи, прізвище і підпис особи, відповідальної за здавання документів, і номер мішка. У перший мішок вкладаються описи справ та супровідний лист на ім'я керівника архіву МОУ. Якщо документи, вказані в супровідному листі, не вміщуються в один мішок, то на бирках інших мішків вказується, до якого номера супровідного документа вони додаються. Запечатані мішки відправляються до архіву МОУ військкоматами своїм транспортом [11].

Отже, під час введення особливого періоду військові комісари та відповідальні особи відділів діловодства та архіву військкоматів повинні діяти відповідно до законодавства та інструкцій, щоб своєчасно вивезти і зберегти військові документи з терміном зберігання від 10 років, а інші військові документи знищити.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про оборону України». № 1932-ХІІ. Чинний від 06.12.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 10.04.2022).
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Положення про військові комісаріати» від 03.06.2013 р. № 389. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389-2013-%D0%BF> (дата звернення: 10.04.2022).
3. Інструкція з діловодства та документування управлінської документації в електронній формі в Міністерстві оборони України та Генеральному штабі Збройних сил України. Чинна від 13.11.2018. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/370_nm_2018_instruction.pdf (дата звернення: 10.04.2022).
4. Мельник С., Фівкін П., Пашенко Є., Зіняк Л. та ін. Військове документування та діловодство: навч. посіб. Харків: Вид-во ХШТВНТУХПІ, 2019. 118 с.

*Палеха Ю. І., канд. іст. наук
Національний транспортний університет, м. Київ*

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Актуальність теми дослідження. Сьогодні підвищення професіоналізму фахівців інформаційної сфери за умов неспровокованої і віроломної атаки Росії на Україну неможливе без фундаментальної гуманізації управління, гуманізації всієї системи їхньої підготовки. Поняття гуманізації, прояснені агресивними намірами рашистів щодо демілітаризації та денацифікації України, жорсткого порушення норм міжнародного права, загрозою євроатлантичній безпеці, набули величезної актуальності.

Мета дослідження – визначити та науково обґрунтувати особливості підготовки фахівців інформаційної сфери у воєнний період, моделі гуманізованого онлайн-викладання, створення

інклюзивного клімату онлайн-курсу у взаємодії розвитку творчості та особистості, її психологічного захисту та професійного становлення фахівців інформаційної сфери.

Виклад основного матеріалу. Нагальною необхідністю у воєнний період стає гуманізація підготовки фахівців. Вона виступає одним із важливих принципів реалізації Державної національної програми «Освіта», де визначається, що гуманізація освіти «полягає в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей, гармонії стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи», а гуманітаризація освіти «покликана формувати цілісну картину світу, духовність, культуру особистості і планетарне мислення» [1].

Гуманізація освіти стає досить масштабною у часі здійснення та складною за структурою, це процес морально-психологічної перебудови людини, внутрішньої переорієнтації системи духовних цінностей, усвідомлення власної гідності і цінності іншої людини, формування почуттів любові до своєї батьківщини, осягнення цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свободи людини та громадянина в Україні, відповідальності та причетності до її минулого, сучасного і майбутнього.

Гуманізація професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної сфери має охоплювати логіку переходу від технократичної до антропологічної її парадигми, розкривати залежність процесу підготовки майбутніх фахівців від ступеня спрямованості освітнього процесу на особистість студента, орієнтацію на особистісну компоненту, інноваційний підхід до проблем виховного процесу.

Необхідність гуманізації професійної освіти викликана зміною ролі вищої школи як соціального інституту, який сьогодні покликаний не тільки і не стільки займатися підготовкою професіоналів, скільки готувати освічених особистостей з високим рівнем загальної та інформаційної культури, патріотів своєї держави з активною громадською позицією.

Узагальнюючи різні підходи до системи гуманітарної підготовки здобувачів освіти, проф. В. Воронкова визначає її комплексний характер і вказує, що ця підготовка повинна «проводиться безперервно упродовж навчання, передбачати не лише вивчення актуальних проблем філософії, політології, соціології, правознавства, культурології, а й етичне, естетичне виховання, управління психічним станом особистості; вона мусить охоплювати всі кафедри і всі дисципліни» [2]. Як сукупність філософських, гносеологічних, психологічних, соціально-культурних і дидактичних поглядів, що визначають завдання ЗВО у підготовці майбутнього фахівця як творчої особистості, означає гуманізацію проф. М. Добрускін [3]. Як соціально-педагогічний феномен, що відображає сучасні суспільні тенденції у побудові й функціонуванні системи освіти, розглядає її гуманізацію українська дослідниця І. Чистовська [4].

Принципом «персоналізації» називають американські вчені Кларк і Майєр використання онлайн-викладачами розмовного і ввічливого тону у матеріалах курсу. Науковці також стверджують, що вміщення усного та друкованого тексту до онлайн-курсів, де викладачі використовують розмовний тон, допомагає студентам «налаштувати відповідну обробку інформації», що приводить до кращих результатів навчання [5].

На сьогодні нові реалії дистанційного навчання за умов воєнного стану вимагають перегляду гуманізації професійної освіти, теоретико-методологічною базою якої мусить бути вчення про людину і гуманізм, яке має загальнолюдський характер. Особлива увага мусить приділятися *студенто-орієнтованому навчанню*, за якого професійна освіта спрямовується на розвиток індивідуалістичної культури, очікуючи від студентів самостійно орієнтуватися у складних нових ситуаціях, що сприятиме конкуренції та відзначенню індивідуальних досягнень.

Хоча здобувачі освіти відвідують онлайн-курси насамперед для навчання, інформація не обов'язково має бути подана у формальній, пасивній та безособовій формі. Всі діяння, що виконуються викладачем до та під час онлайн-курсу, можуть ставати все більш ефективними, якщо здобувачі освіти відчувають присутність свого Метра у навчальних матеріалах, а також у його діях. Діалог із викладачем на онлайн-курсах можна розглядати як сполучний елемент, що

культтивує науково-навчальне співтовариство, у якому здобувачі освіти відчувають постійний зв'язок зі своїми однокурсниками та педагогом.

За сучасних умов надзвичайно важливим є створення інклюзивного навчального середовища, використання підтримуючого тону у спілкуванні та встановлення приязних взаємовідносин між педагогом і здобувачами освіти, яким необхідно надавати психологічну підтримку в разі переживання негативних психічних реакцій і станів, сприяти їхньому емоційному розвантаженню, особливо не повинні почуватися ізольованими та без належної уваги вимушені переселенці, які залишились без даху над головою.

Викладачі, які викладають онлайн, мусять продумати, як за нинішніх умов розробити новий курс, з урахуванням воєнного стану в країні та інших обставин життя здобувачів освіти, які вимушені поєднувати роботу, волонтерську діяльність, службу в територіальній обороні та навчання, а також сприяти виконанню завдань, що спонукають їх поділитися своїм досвідом.

Онлайн-викладачам необхідно спочатку встановити довірливі відносини зі студентами, перш ніж очікувати виразну взаємодію на рівних. Володіння розумінням того, як дистанційно створити інклюзивний клімат у групі, реально включити всіх її членів в активне суспільне життя країни, стає нині важливою запорукою якісної підготовки онлайн-викладачів та встановлення взаємодовіри між всіма учасниками навчального процесу.

Нагальним у гуманізованому середовищі стає практика впровадження *культурно-відповідального навчання*, при використанні якого навчальне середовище створюється так, щоб бути інклюзивним, більш цінувати колективістські культурні архетипи та забезпечувати, щоб усі здобувачі освіти почувалися залученими до навчального процесу. Культурно-відповідальне навчання передбачає створення такого соціально-психологічного клімату, який характеризується взаємодовірою, задоволенням від спілкування, почуттям захищеності, безпеки та комфорту, обопільної підтримки в процесі вивчення курсу шляхом встановлення довірливих взаємин між викладачем і здобувачем освіти, формування атмосфери співчуття та співпраці. Важливим є створення атмосфери довіри, за якої студенти вірять, що педагог знає проблеми, підтримує їх, робить все можливе, щоб навчання було ефективним.

Підтримуюча та довірлива спільність виникає швидше, якщо викладачі насамперед постають перед студентами як звичайні люди, без дистанціювання себе в ролі педагогів. Викладачеві не потрібно ділитися всіма своїми проблемами, хоча у певних ситуаціях це допомагає студентам, коли ми говоримо про власні труднощі, а іноді й про власні невдачі. Розповідаючи життєві історії про героїчні вчинки ЗСУ, боротьбу українського народу з загарбниками, викладач завойовує довіру та допомагає студентам побороти невпевненість у собі.

Гуманізація пропонує чіткі, практичні стратегії онлайн-навчання, які створюють інклюзивний клімат онлайн-курсу, здатний краще підтримувати когнітивні та афективні відмінності, що співіснують у рамках курсів підготовки у закладах вищої освіти. У світлі досліджуваної проблеми, гуманізація професійної підготовки майбутніх фахівців галузі соціальних комунікацій мусить спрямовуватися на:

- орієнтацію на всебічний розвиток особистості, забезпечення належних умов психологічного здоров'я, своєчасне, систематичне надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки всім учасникам освітнього процесу;
- формування у здобувачів освіти основ гуманістичного світогляду та духовних цінностей цивілізованого світу. Впровадження у процес їхньої підготовки гуманітарних курсів сприятиме підвищенню комфортності та ефективності умов розвитку особистості майбутнього фахівця;
- необхідність виведення розвитку студентів за межі свого «Я» і найближчого соціуму, що допоможе їм усвідомити проблеми країни, всього людства, відчути причетність до природи і суспільства, відповідальність за їх стан і розвиток, сприятиме вихованню любові до своєї батьківщини, відданості своєму народові, готовності для них на жертви й подвиги;
- заміну репродуктивної за характером пізнавальної діяльності студентів на дослідницьку практику, актуалізацію шляхів вдосконалення управлінської культури майбутніх фахівців на основі розробки особистісно орієнтованих технологій.

Необхідно забезпечити умови особистісного розвитку здобувача освіти, його самореалізацію у професійній діяльності, що сприятиме підвищенню розумового потенціалу, формуванню світогляду, духовних зразків поведінки.

Висновки. Через жорстоку війну провідними напрями розвитку в сучасній освітній сфері система професійної підготовки фахівців потребує відчутної оптимізації, зміни педагогічної парадигми, реалізації ефективного навчально-виховного процесу і забезпечення інклюзивного клімату онлайн-курсу, створення належних умов для психологічного здоров'я кожного його учасника. Реформування вищої освіти в галузі соціальних комунікацій доцільно здійснювати з урахуванням провідних тенденцій функціонування вищої освіти, насамперед із врахуванням, як одного із найважливіших пріоритетів розвитку, гуманізації навчального процесу, що гарантує подання некогнітивних компонентів навчання через довірливі стосунки між викладачем і студентом, а також спільнотою, сприяючи спілкуванню, співпереживанню, бажанню вдосконалюватися.

Список використаних джерел

1. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>
2. Воронкова В. Гуманізація освіти, науки, політики, влади, суспільства. *Філософія освіти*. 2008. № 1–2(7). С. 204–220
3. Добрусин М. Е. Концептуальные основы гуманизации и гуманитаризации высшего технического образования. *Гуманізація і гуманітаризація вищої технічної освіти*: збірник праць. Всеукраїнська науково-методична конференція. Харків, 2000. С. 5–6.
4. Чистовська І. П. Гуманізація та гуманітаризація навчально-виховного процесу у вищих технічних навчальних закладах. URL: http://novyn.kpi.ua/2008-1/14_Chistovska.pdf
5. Clark R. C. & Mayer R. E. E-learning and the science of instruction: Proven guidelines for consumers and designers of multimedia learning. San Francisco, CA: Pfeiffer, 2011.

Петрів Мар'яна, магістр

Кафедра СКІД, Національний університет «Львівська політехніка», Львів

Марковець Олександр, канд. техн. наук, доцент

Кафедра СКІД, Національний університет «Львівська політехніка», Львів

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА КОРИСТУВАЧА ПІД ЧАС ПЕРЕГЛЯДУ ІНФОРМАЦІЙНИХ НОВИН

Варто зазначити, що на сьогодні соціальні мережі стали частиною життя людей. Позитивними наслідками впливу соцмережі на її користувача є: швидка і безкоштовна комунікація; ефективна передача інформації, нові знайомства, також, є можливість завжди бути в центрі подій.

Навіть більше, соцмережі стали прогресом для людства загалом, і регресом для окремих осіб. Наразі з'являються все нові методи онлайн-комунікації, але люди поетапно позбуваються навичок живого спілкування. Користувачі, які більшу половину свого часу проводять в Інтернеті, ізольовані від реального світу і стають менш активними у ньому. Онлайн спілкування забирає у людей «живу» взаємодію одне з одним і створює так званий «штучний світ» [1].

Також не менш важливим є вплив інтернет-ресурсів на психологічне самопочуття користувачів, адже допис чи прочитаний коментар можуть як позитивно, так і негативно вплинути на користувача. Нижче прописані такі важливі аспекти впливу соціальних мереж на емоційний

стан людини: потрясіння; настрій; тривога; депресія; сон; залежність; гідність; стан; відносини; заздрощі; ізолюваність.

1. Потрясіння – у соцмережах люди висловлюють свої невдоволення щодо політичного питання, незадовільного надання послуг тощо. Це все допомагає їм висловити злість, написавши коментар під певним дописом, або подати своє бачення цієї проблеми на особистій сторінці чи групі.

Найбільшим джерелом привернення негативу до людей є мережа «Twitter», адже він кожного разу нагадує про неприємні ситуації у житті інших користувачів. Варто зазначити, що жінки більше беруть все «близько до серця», чоловіки – ні, тому в чоловіків спостерігається низький рівень стресу.

2. Настрій – поганий і хороший настрій може швидко поширюватись між іншими користувачами. Коли користувач дивиться опубліковану цікавинку позитивного блогера чи читає приємну новину, у нього відразу поліпшується настрій і він налаштовується на позитив. Якщо певний акаунт чи поширена інформація несе за собою негативні емоції, то краще відписатися від сторінки чи групи, де отримуєш один негатив. Через пригнічення себе може погіршитися стан здоров'я.

3. Тривога – користувач відчуває таку емоцію, як страх, прочитавши негативну новину. Сьогодні є багато інформації у соцмережах, яка викликає у людей невизначеність і хвилювання. Інтернет-користувачі переживають у собі те, чого ще не відбулося, тобто «накручують себе».

4. Депресія – поганий настрій, розпач, відчуття неповноцінності виникає під час онлайн-комунікації. Люди, яким онлайн-спілкування приносило лише негатив, мають вищі симптоми депресії.

Навіть більше, люди, які користуються багатьма соціальними платформами, мають у 3 рази вищий рівень зневіри. Серед основних причин є цькування, перекручування думки користувачів про життя інших людей тощо. Виявивши перші симптоми депресії, відразу потрібно звернутися за першою допомогою до спеціаліста.

5. Сон – соцмережі пригніблюють вироблення мелатоніну, який сприяє спокійному сну. Найгірше для нього – це вплив блакитного світла від телефонів і комп'ютерів. Постійна звичка перевіряти свіжі дописи у мережах перед сном негативно впливає на якість сну.

6. Залежність – соціальні мережі є психічним захворюванням, і люди, які постійно «сидять» у телефоні, потребують якнайшвидшої допомоги психолога або психіатра. З'ясовано, що надмірне «сидження» у мережах є браком стосунків у реальному часі.

Ба більше, більшість людей чули таку фразу: «Краще я подзвоню чи напишу людині, не маю бажання зустрічатися». Цей вислів можна трактувати як лінь, тобто людина втрачає інтерес до живого спілкування. З кожним роком ситуація стає все гіршою, тому люди повинні навчитися раціонально розподіляти свій час і старатися приділяти вільний час прогулянці в парку, а не марнувати його, гортаючи стрічку в телефоні.

7. Гідність – різні фільтри, кут освітлення і зйомки у соцмедіа викликають неабияке занепокоєння в активістів, адже такі інструменти дозволяють створювати нереалістичні світлини.

Більшість молоді віком від 18 до 35 років відчувають себе некрасивими у соцмережах. Перегляд фото і відеоконтенту пригнічує самооцінку, оскільки користувачі порівнюють себе з іншими людьми, коли вони проживають найщасливіший момент у своєму житті. Виробляється так зване недооцінювання себе як особистості, адже чомусь в інших людей краще життя ніж у мене, отже, щось неправильно роблю.

Водночас можна сказати, що перегляд власної сторінки підвищує почуття впевненості і гордості за себе, адже соціальні мережі також мають позитивний вплив. Перегляд власного акаунту дає змогу користувачу вести контроль над тим, як він показує себе іншим людям.

8. Стан – переважно користувачі, які мають проблему з емоціями, найчастіше страждають від соцізоляції. Тому в мережах люди говорять про свої почуття, про свій стан, через що отримують підтримку від інших людей. Це допомагає їм швидше прийти в себе від невеликого досвіду.

9. Взаємини – жінки проводять більше часу в соцмережах, аніж чоловіки, тому вони частіше ревнують. Тому можна сказати, що соціальні мережі сприяють почуттям однієї людини до іншої, але також виникає питання щодо якості цих стосунків.

10. Заздрість – соціальні мережі можуть викликати у людей розчарування в собі через заздрість. Переважна більшість користувачів в інтернет-мережі заздрять блогерам, у яких є все бажане, але цим людям потрібно зрозуміти, що не потрібно порівнювати своє життя з іншими людьми, а треба працювати на отримання бажаного результату. Також доведено, що заздрість має і хорошу сторону, адже вона надихає на великі досягнення.

11. Ізольованість – користувачі, які проводять багато часу в соцмережах, є соціально відокремленими особами, адже такі люди потребують взаємодії з іншими людьми. У таких користувачів інтернет-мережі витісняють живі стосунки і примушують їх почувати себе самотніми [2].

Список використаних джерел

1. Позитивний та негативний вплив соціальних мереж. URL: <https://sites.google.com/site/socialnimeregi/pozitivnij-ta-negativnij-vpliv-socialnih-merez>
2. Як соцмережі впливають на наш настрій, сон, психічне здоров'я і стосунки. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/vert-fut-42693578>

*Спрінсян В. Г., канд мистецтв, доцент
Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВЕДЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Йде третій місяць війни, тому економічний фронт стає все більш важливим паралельно до перемог захисників країни. Українці ще раз доводять, що на подвиги здатний кожен із нас. І йдеться як про перемогу на полі бою, так і сміливість не зупинятися та захищати свою країну в тилу. Навіть якщо йдеться про такі «звичайні» речі, як робота та бізнес-процеси. Водночас поточна ситуація не просто відкриває можливості для інновацій: вона штовхає до них, показуючи ефективність технологічних рішень. І, зокрема, ще раз доводить, що Україна – сучасна і прогресивна країна, яка розумно підходить до різноманітних викликів. Якщо держава може бути у смартфоні, це може зробити і бізнес. В умовах війни перехід «на цифру» ще зручніший і безпечніший. Тим більше, коли є готові рішення, які дозволяють обмін електронними документами та розуміють потреби бізнесу. Одним з основних проєктів розвитку України є «Цифрова держава». У рамках здійснення цього проєкту Міністерство цифрової трансформації України має чотири основні стратегічні напрями, серед яких переведення всіх державних послуг до цифрового простору. Загальна кількість послуг складає понад дві тисячі, з яких 72 можна отримати дистанційно на вебпорталі «Дія». Наразі головною метою розвитку платформи є переведення усіх публічних послуг у цифровий простір до 2024 р.

В умовах війни перехід «на цифру» ще зручніший і безпечніший. Сервіс «Мій Арт-Офіс» запропонував усім користувачам безкоштовно користуватись обміном електронними документами на час війни, які отримують можливість без проблем створювати внутрішні документи, обмінюватися документами з контрагентами, підписувати за допомогою КЕП листи та заяви. Крім того, зберігається чимало ресурсів на підготовку та опрацювання документів. Наприклад, те, що у разі погодження по телефону та пошті забирало дні, якщо не тижні, з сервісом «Мій Арт-Офіс» може вирішуватися за лічені хвилини. Крім того, документи в електронному вигляді «в хмарі» зберігаються надійніше, ніж у папках в офісі.

Для української економіки дуже важливо, щоб бізнес продовжував роботу. Оскільки продовжувати фізичний обмін документами складно, якщо неможливо, дедалі більше компаній починають використовувати електронні документи. Для роботи з ними потрібен КЕП – кваліфікований електронний підпис. Те, що зараз центри видачі КЕП активно працюють через зростання попиту, – чергове підтвердження цього. Зрозуміло, що найчастіше з КЕП та електронними документами працюють бухгалтери. Серед іншого, для подання звітів регуляторам та відомствам. І це ще один приклад «побутового героїзму» українців навіть під обстрілами та на тимчасово окупованих територіях фахівці працюють із документами через програму «Арт-Звіт Pro». Працює і техпідтримка сервісу, безперервно консультуючи користувачів та пояснюючи особливості його роботи. Враховано також динаміку змін у законодавстві: команда проєкту регулярно оновлює свій продукт, щоб відображати останні нововведення. Отже, бізнес може відновлювати свою роботу та зберігати всі пов'язані з документами процеси на провідному рівні.

«Дія» (скорочення від «Держава і я») – мобільний застосунок, вебпортал і бренд цифрової держави в Україні, розроблений Міністерством цифрової трансформації України. «Дію» було вперше презентовано у 2019 р. й офіційно запущено у 2020 р. Застосунок дає змогу зберігати водійське посвідчення, внутрішній і закордонний паспорти та інші документи у смартфоні, а також передавати їхні копії при отриманні банківських чи поштових послуг, заселенні в готель і в інших життєвих ситуаціях. Також через «Дію» (застосунок і / або портал) можна отримати такі державні послуги: єМалятко (комплексна послуга при народженні дитини), зареєструвати бізнес і ФОП онлайн, сплачувати податки й подавати декларації, підписувати будь-які документи, змінювати місце реєстрації тощо. До 2024 р. планується перевести 100 % державних послуг у «Дію». Станом на кінець 2021 р. додатком і порталом користується вже понад 12 млн людей.

Отже, сучасні тенденції розповсюдження інформаційних технологій на всі сфери людського життя сприяли масштабній цифровій трансформації. Головною функцією застосунку «Дія» є представлення електронних документів, що посвідчують особу. Юридична сила таких документів закріплена у законодавчій базі та прирівнюється до фізичних аналогів.

Список використаних джерел

1. Дія (сервіс). Вікіпедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D1%96%D1%8F_\(%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B2%D1%96%D1%81\)#cite_note-2](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D1%96%D1%8F_(%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B2%D1%96%D1%81)#cite_note-2) (дата звернення 12.04.2022).
2. Дія.Бізнес. URL: <https://business.diia.gov.ua/> (дата звернення 12.04.2022).
3. Діяльність бізнесу та громадських формувань. *Реєстр адміністративних послуг. Дія*. URL: <https://guide.diia.gov.ua/thematic-area/diialnist-biznesu-ta-hromadskykh-formuvan> (дата звернення 12.04.2022).
4. Дія. Цифрова освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/> (дата звернення 19.02.2022).
5. Дія. QR. URL: <https://diia.gov.ua/services/diyaqr> (дата звернення 12.04.2022).

ДЛЯ ПОТАТОК

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ

VII Міжнародної науково-практичної конференції

«ІНФОРМАЦІЯ ТА СОЦІУМ»

(03 червня 2022 р.)

Редакційна колегія та організатори конференції не несуть відповідальності за точність викладених у публікаціях фактів та даних.

У матеріалах конференції максимально точно відбитий стиль викладення, запропонований учасниками.

Редакто
Технічний редактор

І. М. Колесникова
Т. О. Важеніна-Гопрак

Підписано до друку 26.12.2022

Формат 60 x 84/16. Папір офсетний.

Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 5,34. Обл.-вид. арк. 8,55.

Тираж 300. Зам. 46

Донецький національний університет імені Василя Стуса
21021, м. Вінниця, 600-річчя, 21

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК № 5945 від 15.01.2018